

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Március 5.

10. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutea 9. sz.*

A prot. pap viszonya egyházához és gyülekezetéhez, a dogma szempontjából.

Tüdös István segédlelkész, e lapnak idei 7-ik számában dr. Dreyernek «Dogma nélküli keresztyénség» című művét ismertetve, a többek közt ezt írja: «Nekünk magyaroknak is szól szerző emez intelme: «Csak a ki át van hatva a vallás igazságaitól, lépjen papi pályára. Mert hogyan hirdetheted azt, a mit magad nem hiszel? Hogyan lehetsz annak az egyháznak szolgálója, melynek tanaival ellenkezőt akarnál tanítani?»

Az idézett sorok, s különösen az utolsó mondat, alkalmat adnak nekem, a fennidézettekre való vonatkozással, egyet-mást elmondani, a prot. papnak egyházához és saját gyülekezetéhez való viszonyáról e sorokban, éppen a tan-(dogma)ra való tekintetből. Minthogy azonban a viszony pontosan csak az egyes tényezők fogalmi meghatározása után fejthető ki, előre bocsátom azokat, hogy a megérthetés is könnyebb és világosabb legyen.

A keresztyén egyház olyan a biblián alapuló meghatározását, mely szerint az «olyan emberek összesége, kik hisznek a Jézus Krisztusban, s magukat az ő követésére kötelezik», azt hiszem, el lehet fogadni, ennek körén belül, a reformátorok által az evangyeliomi egyháznak adott azon meghatározással együtt, mely szerint az «szentek gyülekezete, melyben az evangyeliom helyesen prédikáltatik, s a szakramentumok helyesen szolgáltatnak ki.» Az egyesekből alakult ezen gyülekezetek (egyház) alkotják a szélesebb értelemben vett protestáns egyházat, mely a hivek «egyetemes papsága» eszméjének épségben tartása mellett, küld ki arra képzett tagokat (pap), «az ige (evangyeliom) hirdetésére és a szakramentumok kiszolgáltatására.»

És már az adott fogalmak szerint, a viszony egyszerűen és első tekintetre könnyen beláthatólag az: hogy a protestáns pap, az egyetemes

prot. egyház szolgálatában vezére, igehirdetője, tanítója gyülekezetének. Ezzel általánosságban meg volna oldva a kérdés; de minthogy a tan (dogma) szempontjából ígértük annak vizsgálatát, még egy új tényezőnek, a dogmának fogalmát kell adnunk! Ezt akarva, egy új kérdésre bukkanunk: hogyan kerül itt szóba a dogma?

Hogy Jézus tant (dogma) nem adott, hanem evangyeliomot (öröm, örömmüzenet) hirdetett a szegényeknek, vakoknak, bénáknak; sőt, hogy az apostolok is, bár náluk már első csirájában jelentkezik, inkább életelvet, vallást, mint tant hirdetnek, ismeretes. De már az apostoli kor végével a vallás tanban, s az érzelem meghatározott formákban keres kifejezést s létre jönnek a dogmák Jézus személyéről, művéről (váltság) s a szentlélekről. Hosszu volna, de szorosán véve nem is tartozik a tárgyhoz, ezek létrejövetelének s a további alakulások történetének tárgyalásába bocsátkozni; csupán az a kérdés: hogy az ilyen, bármikor és bárki, vagy bárminő testület által, kötelező érvénynyel megállapított tanokat, (dogma) vesszük-e itt tekintetbe, melyek «praescribunt nobis credenda»; vagy pedig azt értjük a dogma alatt, a melyek «exprimunt a nobis credita», kifejezései annak, hogy mit hiszünk?

Ha az első értelemben vesszük, mindenki, ki a protestantizmus elvei által belsőleg át van hatva, ki annak lényegét nem csak abban a negációban találja, hogy mi nem fogadunk el igaznak egyebet, csak a mi a bibliában van; ki nem elégszik meg e felületes mennyiségi különbséggel, hanem a dolog mélyébe hatolva, a róm. kath. «non possumus»-sal ama másikat állítja szembe: «non possumus contra veritatem»; ki ama megrogzött stabilizmus helyett, melyen a kath. egyház hajója, dacára bámulatos szervezetének és hierarchiájának, előbb-utóbb megfeneklik, a vég nélküli haladásra utat nyitó szabadságot teszi kötelességgé: vizsgálni a tiszta keresztyénség lé-

nyegét, s azt a mai kor vallásos tudatába eszméink s fejlettségünk mértéke és formái szerint átültetni, megszabadítva a már elavult kifejezési formáktól, a lényegét gyakran csak eltakaró, sokszor azonban éppen veszélyeztető ócska köntöstül; ki belátja, hogy a keresztyénség lényege az, hogy «tökéletes»; s így a protestantizmus feladata e kimeríthetetlen bánya örök kutatása: az be fogja látni azt is, hogy a keresztyénségből minket nem kötelez egyéb, de ez aztán teljes mértékben, mint annak tiszta lényege, mert a niceai atyák, elkeseredett küzdelemre alkalmat nyitó kifejezései ma már nem nyugtalanítják eszmékben és kifejezésekben gazdagabb korunk gyermekét; hisz, hogy «a keresztyénség a tökéletes vallás», hogy «Krisztus a szeretetben egy az Atyával», hogy «ő istennek tökéletes kijelentése», általánosan elfogadott, ugyanazon lényegét kifejező formák, mint a niceai «egylényegü»-ség.

«Ecclesia semper reformari debet!» fejezte legyen ki annak igazságát a saját pregnans kifejezésével Luther, vagy a körültekintőbb Melanchton; irta legyen bár a mély, de józan vallásosság tömött, világos előadásával, a belső meggyőződés erejével maga Kálvin; legyen a helvetika konfeszzióban, vagy a heidelbergi kátéban, a kifejezések csak a kartársak számára irattak, míg minket csak a bennük rejlő örök, krisztusi igazságok köteleznek. Isten nem akarhatja, hogy mi szellemi paraziták legyünk, élvén mindig a mások gondolatvilágában. Nekünk a magunkéban kell élnünk, úgy azonban, hogy a szellemi kapcsolatot az elődökkel meg ne szakítsuk, mert minden fejlődés, minden egészséges haladás csak az előzők alapján történhetik. E szellemi kapocs pedig az örök igazságok foglalata: a biblia, annak megértett és elsajátított tartalma.

És már most, miután az eddigiekből könnyen beláthatólag az ilyen értelemben vett dogmák, igazi prot. felfogás szerint, nem kötelezik a prot. papot, nem lévén más értékük önmagukban, mint egy téglának az egyház nagy épületében, mint a keresztyén gondolkodás-történet becses okmányainak, áttérhetünk a második esetre, a hol e dogmákat «a mi keresztyén kegyes kedélyállapotunk, hitünk leírásának, kifejezéseinek tartjuk.» (Schleiermacher.)

Erről a tanról, az így keletkező dogmákról aztán már kivételt nem ismerő határozottsággal állíthatjuk, hogy az minden papot, minden ige-hirdetőt, álljon akár a templom, akár a tanterem

kathedráján, feltétlenül kötelez! Csakhogy erről már nem állíthatni hogy «olyant hirdet, mit maga sem hisz!» mert itt a hirdetésnek tárgya nem valami külső dolog, hanem az evangyeliom, a testet öltött ige a Krisztus; az ő műve: a váltás, úgy, a mint az illetőben él és munkálkodik; úgy, mint a Krisztus benne alakot nyert, a mint érzi az ő belső hatását. Csak a Krisztust!

Nem, mint a kijelentés könyvének írója, nem az ég fellegein ítéletet tartani megjelenő Krisztust, kinek ítéletére az ellenség vére «foly ezer és hatszáz stádiumnyira, s felér a lovak zablyájáig» hanem a Pál apostol Krisztusát, «a megfeszítettet!» ki érettünk feszítettet meg bűnösökért, érdemtelenekért; az evangyeliomok Krisztusát, ki azt mondja a bűnösnek: «eredj el, a te hited megtartott!» A jánosi evangyeliom Krisztusát: a szőlőtőt, a jó pásztort, kinek egyik hajtása, egyik báránya az illető maga is; az utat, életet és igazságot, ki neki is útja vala az Atyához, az igazság forrásához örök életre! Ez, és csupán ez egy dogmája van a protestantizmusnak: a Krisztus, az ő személye és műve! És ez kötelez mindenkit, ki keresztyén akar lenni, s annál inkább a protestáns papot, ki az ígét, Krisztust, hirdetni van kibocsátva, mert a prot. egyház ez egy dogmára, de erre aztán komolyan és feltétlenül kötelezi.

De, hát a községhez? Hogy áll a községgel, s a gyülekezet egyes tagjaival szemben, hol a képzelhető legeltérőbb nézetek, vélemények vannak, az illetők kifejlettsége, műveltsége szerint hogy szolgálja azokat?

Semmi esetre sem úgy, mint legatus koromban egyik papom értelmezte, mondván: «én sohi sem adnék önnek képét, ha nem úgy prédikálna, a mint én hiszek!» Nem, sőt az ilyen felfogás ellen határozottan tiltakoznunk kell. Mi szolgáljuk az egyházat, az egyházközség magasabb érdekeit, de a nélkül, sőt egyenes tiltakozással az ellen, hogy szolgálai lennének az ők felfogásuknak. A papi hivatal az ige-hirdetés, a tanítás hivatala, hol azért áll az illető, hogy az egyéni vallásos hitet, mely mindennek alapja, a család és egyházközség közvetítése folytán, a szélesebb körű egyház-közösség különböző eszközeivel, mint a melynek maga is szolgálatában áll, felköltse, s meg egyengesse utját az általános egyházat irányzó és vezető Krisztus hatásának, a szerint irányítva, vagy változtatva. Ez a pap kötelessége a gyülekezet iránt. És ezt, mint elvet, tisztán és sér-

tetlenül kell fentartani, megőrizni, bármily változásokat, módosításokat is kívánjon a gyakorlati életben azon nehézség, hogy: «némelyek csak tejnek italával táplálhatók, mikor mások már keményebb eledelt is megbírnának.»

Igy és ezek szerint szolgálja az egyetemes egyházat, vezesse a gyülekezetet, s akkor nem lesz szükség «dogma nélküli keresztyénség»-et keresni. Ha Debrecen, Patak és Enyed egyiránt ment lesz a dogmatizmustól és merev konfeszszionalizmustól: akkor csak örülni lehet azon, hogy mindenik theologia növendékei magukon viselik az illető profeszszor jellegét, mert az, a dogmatika tanárának legnagyobb öröme, elérhető legmagasabb diadala, s általában biztos eredmény, ha elérte azt, mi ennek alapja: a meggyőződés megteremtését az egyetlen dogma: a Krisztus számára, melyet ha dogma nélküliségre törekedve, felad az egyház, kirugja maga alól a szegletkövet, romba dül az egyház, mert elvesz a keresztyénség.

A «megfeszített» s a két ezred éves mult biztosítanak ez ellen!

Nagy Károly,
papjelölt.

Tanügy.

*As erdélyi ev. ref. egyházkerület kollégiumainak Értesítői
az 1889—90. tanévről.*

(Folytatás.)

IV. A székely-udvarhelyi evang. reform. kollégium Értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette Gönci Lajos, igazgató.

Az értesítőt két székfoglaló értekezés nyitja meg. Az első Olasz Gyuláé, kit a közgyűlés a matematikai tanszékre választott meg. Azt szokták mondani, hogy a matematika száraz, sőt művelői is rideg, prózai emberek. Hát, ennek ellenkezőjét mutatja Olasz Gyula. Egy filozófus fej, e mellett csupa szív, ki hat levélen keresztül oly vonzóan, annyi melegséggel és széles olvasottsággal beszél a mathezisről, annak eszméiről, a tudományokhoz, sőt a művészethez és költészethez stb. való viszonyáról, minőre nem egyhamar emlékszünk. Gratulálunk az intézetnek, hogy ily erőt nyert, és boldog az az ifjuság, mely ily hivatását magasztosan felfogó férfiú vezetése alatt nyeri oktatását abból a tárgyból, melyben hogy költészet is van, Olasz Gyulától tanulja meg.

A másik Kovács Dánielé, kit a class. fil. tanszékre választottak meg. Értekezésének címe: «Herodotos szerepe a vallás-erkölcsi nevelésben.» Nagyon helyesen tette az értekező, hogy székét nem a filologusoknál meglehetősen elterjedt általános frázisokkal foglalta el, hanem specialiter a 7-ik oszt. egyik auktorával mutatta ki mennyire erkölcsképzők az irodalom örök mintái: az ó klaszszikusok, s mennyi jellemfejlesztő és erkölcsnemesítő esz-

mék rejlenek bennök. De ily szép témánál nem ártott volna, kissé jobban kiterjeszkedni, s azt ügyesen kerekdedd tenni, mert így inkább csak szemelvényes felolvasás képét nyújtja, mint egy önálló értekezését.

E két székfoglalót követi az igazgató üdvözlő beszéde, majd a tanév története, az előjáróság és tanártestület, mely utóbbinál jogosnak találjuk azt a kifogást, melyet a miniszteri meghatalmazott tett, s mely a kollégiumi előjáróságot is arra indította, hogy az állam segélyét kérje, mit az Igazgató-Tanács is pártfogólag terjesztett fel. Valóban, a mai körülmények között hét rendes tanár vajmi kevés egy főgimnáziumhoz, s a mostani szakrendszeres tanítás és a mindenfelől napról-napra fokozottabb követelmények mellett, nem lehet megengedni, hogy nem kvalifikált emberek tanítsanak a középiskolában. Én tisztelem papjelöltjeinket, eiismerem buzgóságukat, önképző tanulmányaikat, de hogy egyetemi képzettség nélkül, alaposan, célirányosan és szakszerűen tudják akár az alsó osztály tárgyait is kezelni, kétségbe vonom. Sőt nem helyeselhetem, hogy az alsó osztályokat (akár a nyelveket, akár a reáliákat) majdnem kizárólag ők tanítsák, hisz éppen itt, a zsenge elméknél van szükség a már gyakorlattal bíró és szakszerűen képzett paedagogusra. Nagyon helyesen tette a kollégium, hogy az állam segélyét kérte; az állam ugyanis oly követelményekkel, oly eredmény várásával áll elő, mint a tanerőkkel s egyéb javadalmakkal dúsán ellátott intézeteknél, hát, adjon hozzá pénzt, hogy utolérhessük őket!

«A tanítás anyaga és a használt iskolakönyvek» című fejezetben pontos beszámolást találunk ugy a főgimnázium, mint az elemi osztályok dolgairól. A nyári közvizsgálatok sorrendje szintén közölve van, mit az iskola kebelében levő egyesületek működésének ismertetése követ. Az önképzőkör elég pályatételt tűzött ki, és elég sikeresen pályáztak, de figyelmeztetnem kell az ügyről referáló tanárt, hogy több gondot fordítson a stílusra és a helyes magyarságra, mert tanítványainknak ezzel is példát kell adnunk; ugyan miféle kitétel pl. ez: «Kinek év folytán legtöbb művét fogadják el emlékkönyvbe írhatólag, kapjon 5 frtot»² s ez többször is előfordul. Mikor a gyakorlatok írásánál nem nézzük el a legkisebb hibát sem, akkor megvárhatjuk, hogy a tanár kezéből kikerült értesítő hibátlan, helyes magyarságu legyen.

Az intézetnek volt 13 tagból álló zenekara, és 54 tagu énekkara.

Most következik a tanulók névsora, melyben az egyes tantárgyakból nyert érdemjegyeik is közölvék, s nagyon helyesen. Igaz, hogy sok hive van azon tábornak is, mely ezt teljesen fölöslegesnek, sőt többen, kik a diszkreció dolgának tartják, de én nem tartok velük. Sok praktikus és morális haszna van annak, ha a nagy közönség is látja a tanulás eredményét, mert azok a statisztikai adatok, melyek az értesítő végén foglalnak helyet, csak úgy beszélnek alaposan és érthetően, míg különben könnyen tévutra vezetnek. A tanárok, a város közönsége, sőt a távoli ismerősök is könnyen értesülhetnek gyermekeik előmeneteléről és egyuttal alkalmas ellenőr ama szélhámos diáksereg előtt, kik az iskolában lógnak, vagy nagy ügygyel-bajjal jutnak keresztül az osztályon, otthon pedig nagy garral a legjobb diáknak hirdetik magukat.

Az a kifogás meg, mely meglehetősen zofista-szagu, hogy a bukott tanulónak elég a maga szerencsétlensége, minek azt tetézni a nyilvánosság megszegésével: nagyon is ál-humanisztikus. Az a tanuló, ki egész éven át «multa tulit, fecit, sudavit et alsit», nyerje meg szép érdemjegyeivel az ismerősök elismerését is, míg a hanyag iparkodjék, hogy ő is azok sorába léphessen; ha nem volt kedve, ne csak a tanárt kinozza egész éven át, hanem a nyilvánosság előtt is érje a megérdemelt korholás és szégyen.

«Iskolai javadalmak» cím alatt pályázatok, versek, jutalmak, ösztöndíjak, stb. beszámolója, majd a statisztikai kimutatás foglal helyet. A főgimnáziumban be volt írva 175, év végén maradt 163, mi az intézet látogatottságára mutat, tekintve, hogy ebben a kis városban a mi kollégiumunkon kívül még egy kath. főgimnázium és állami főreáliskola van. A 163 közül jeles volt 22, jó 49, elégséges 50, 1 tárgyból elégtelen 17, kettőből 14, többből 11. Teljesen kielégítő eredmény.

Az elemi iskolának 112 növendéke volt. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 19 tanuló s egynek kivételével mind átment a szóbelin is. Az iskolai gyűjtemények gyarapodása és az igazgató figyelmeztetése zárja be az értesítőt. A könyvtárak és szertárak némi gyarapodást mutatnak, a természettani szertár át is lépte az évi átalányt. A humaniorák előbbrevitelére, élénkítésére, szemléltetésére vonatkozó mozgalmat ez intézetnél sem látunk, ha csak az egy Langl-féle Bilder zur Geschichte kötetét nem tekintjük annak.

V. A szászvárosi ev. ref. Kún-tanoda Ertesítője az 1889—90-ik tanévről. Szerkesztette az igazgatóság.

Először is azt szeretnők tudni, miért tesz kivételt a hét iskola közt a szászvárosi; vagyis, miért nevezi az igazgatóság az intézetet «tanodá»-nak, ez elavult, helytelen alkotásu és az általános használatból teljesen kiküszöbölt névvel, mikor a többi hat intézet mind «kollégium»-nak nevezi magát; s hivatalosan az Ig.Tanács által is az van elfogadva? (Ott van a sepsi-szentgyörgyi Mikó-kollégium, mely pár év előtt még szintén Mikó Tanodának nevezte magát, s most már szintén a hivatalos «kollégium»-ot használja. Egy nagy magyar városban hosszú ideig egyik utca sarkán «Tanoda-utca» felirat volt olvasható, mikor új táblákat raktak fel, oda «Iskola-utca» korrigált tábla került. Az országos tanár-egyesület sem hívja magát többé «középtanodai tanár-egyesületnek», hivatalos lapján is a «középiszkolai» cím javított kiadásban szerepel. Már ebben igaza van a Nyelvőrnek). Kérjük tehát az igazgató urat, hogy jövőre már az egyöntetűség kedvéért is, használja a kedvelt és ország-szerzte használt «kollégium» nevet.

Értekezés nincs az értesítőben, e helyett az igazgató évváró beszéde nyitja meg a füzetet.

Lelkes, idealis eszmékért küzdő beszéd, de melynek hatását az olvasó előtt rontja a tömördek sajtóhiba (már csak egy iskolai füzetet ki lehetne hibátlanul állítani!) meg az a régi empirisztikus helyesírása és korcszók használata, pl. «telyesen», «legtelyesebb», «közép tanoda», «közvizsga» (vizsgálat helyett), «erőtelyes», «telyesítés», «szorgidő» stb.

(Folytatása köv.)

Impavidus.

Közügyeink.

Törvényjavaslat

a magyarországi evangélikus reformált közalap és az ágostai hitvallásu evangélikus egyházegyetem hasoncélú alapja javára felveendő nyereségek kölcsön engedélyezése tárgyában.

1. §. Az 1889. évi IX. törvénycikk 1. §-ának rendelkezéséből kifolyólag, felhatalmaztatik a pénzügyminiszter, hogy a magyarországi evangélikus reformált közalap és a magyarhoni ágostai hitvallásu evangélikus egyházegyetem hasoncélú egyesített alapja által közösen felveendő öt forintnál nem kisebb névértékre szóló kötvényekre osztott és nyolc millió forint névértéknél nem nagyobb összegű nyereségek kölcsön kötvényeinek kibocsátását oly feltétel alatt engedélyezhesse, ha a kölcsön felvételére vonatkozó s eléje terjesztendő ügyiratokból bizonyosságot szerez az iránt, hogy a kölcsön felvételének módzatai ugy a közhitel igényeinek, mint az elérendő célnak megfelelnek.

§. A mennyiben az 1. §-ban foglalt felhatalmazás alapján a pénzügyminiszter a nyereségek kölcsön kibocsátására az engedélyt a jelen törvény életbe lépte napjától számított két év alatt nem adja meg, a jelen törvény hatálya megszűnik.

3. §. Jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminiszter bizatik meg.

Kelt Budapesten, 1891. évi február hó.

Dr. Wekerle Sándor, s. k.,
m. kir. pénzügyminiszter.

Indokolás.

A magyarországi evangélikus református konvent a múlt év ápril havában tartott tanácskozásai alkalmával tárgyalás alá vette az egyházi és iskolai célokot szolgáló közalap állását is. E közben arra az eredményre jutott, hogy ez az alap folyton fokozódó mérvben vétetik igénybe a nélkül, hogy jövedelmei, minthogy a hívek hozzájárulásai, mondhatni, a legvégső háttér elérték, ez idő szerint az igényekkel párhuzamosan fejleszthetők lennének. A tárgyalás közben felmerült javaslat folytán, a konvent elhatározta, hogy a közalap anyagi viszonyainak rendezése végett egyesülve a magyarországi ágostai hitvallásu evangélikus egyház egyetemével, egy nagyobb szabásu, 8.000.000 frt erejéig terjedő 5 forintnál nem kisebb névértékre szóló kötvényekre osztott nyereségek kölcsönt bocsát ki, ha a törvényhozásnak az ehhez a kibocsátáshoz az 1889. évi IX. törvénycikk határozmányai szerint megkivánt engedélyt megnyeri. A nyereségek kölcsönéből eredő bevétel a helvét hitvallásuak és az ágostaiak alapja közt a hívek száma szerinti arányban lenne megosztandó, oly formán, hogy abból kétharmad a helvét, egyharmad pedig az ágostai hitvallásu evangélikusok alapjára esnék.

Az evangélikus reformált egyház konventje által az előadott terv gyakorlati keresztülvitelével megbízott kölcsönügyi bizottság azért, mert időközben a pénzpiac helyzete a kölcsön kibocsátására, illetőleg, az előzetes tárgyalások megejtésére nem volt kedvező, ezeket a tárgyalásokat felfüggesztette s azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy a törvényhozási engedély megadására kérjem ki a törvényhozás előzetes felhatalmazását, mert attól lehet tartani, hogy a piaci viszonyok kedvezőbbre való fordulata dacára sem lehet a kölcsönügyletet megkötni éppen a felhatalmazás hiányában.

Ezek a tisztelettel beterjesztett javaslat előzményei.

A javaslatban felhatalmazást kérek a törvényhozástól az alapok által felveendő s közelebb meghatározott nyeresé-nykölsön engedélyezésére, e felhatalmazással, azonban, csak ugyélhetnék, ha a kölcsönügylet szoliditása és célszerű volta iránt, továbbá az iránt, hogy az egyfelől a közhitel igényeinek, másfelől annak a pénzügyi eredménynek, a melyet az alapok elérni kívánnak, megfelel, alapos meggyőződést szerzek. Korlátozva lennék a kölcsön összértékének s az egyes kötvények névértékének a törvénybe felvett maximuma, illetőleg, minimuma által. Az össznévérték legmagasabb határát ily mérvben megállapítani azért indokolt, mert az alapok céljainak teljesen megfelelő eredményt helyez, nézetem szerint, kilátásba, egyes kötvények névértéke minimumának megszábasát gyakorlati pénzügyi tekintetek javasolják. A felhatalmazás hatálya két évre terjedne, hogy egyrészt a bizottság teendői gyorsabb legombolyítására utaltassék, másrészt, hogy a felhatalmazás évek során át a piacra ne nehezdedjék.

Ugyanazok az indokok, a melyek arra birtak, hogy a kölcsönügyi bizottság említett kérvényének helyet adva, a törvényjavaslatot tisztelettel előterjeszszem, ajánlják magának a törvényjavaslatnak elfogadását. Az alapok jövedelmei ma tényleg oly iskolai és egyházi célokra fordítottak, a melyek csakugyan állami szempontból különös méltánylást érdemelnek, de ezen kívül döntő volt az a tekintet, hogy ha ezeket a kulturális és egyházi célokat az alapok vagyoni állapotuk zilált volta miatt megvalósítani többé képesek nem lennének, alig térhetnék ki annak komoly megfontolása elől, hogy azt a mit ma az alapok teljesítenek, egyenesen az államkincstár igénybevételeivel, állami hozzájárulás, vagy állami segély alakjában kellene teljesítenünk.

Kelt Budapesten, 1891. évi február hó 24-én.

Wekerle Sándor, s. k.
magyar királyi pénzügyminiszter.

Felelet

a szászvárosi ref. község helyi tanácsának f. évi febr. 1-én megjelent Válaszára.

(Vége.)

Ismétlem tehát, nem az egyént, vagy egyéneket hibáztattam s hibáztatok, hanem a helyzetet. S mondom és ismétlem, hogy mindaddig, míg a jelen helyzet fennáll, idevonatkozó állításom is fenn fog állani. Miért? Ne beszéljünk sokat. Azért, mert az ember: ember és semmi sem egyéb. S im, itt tűnik ki, hogy miért vettem fel azon már korábban felhányt kérdést «hogy úgy nemzetiségi, mint felekezeti érdekeink megóvása szempontjából nem sokkal üdvösebben volna felhasználható ez állás javadalmá a kár a kollégium mellett egy rendes vallástanárszervezése által, akár az által, hogy e kiválóan ekszponált egyházmegyében a papi állomások segíeyztetnének föl általa?»

S válaszában mit felel erre a presbiterium. Azt, a mit előre tudtam; hogy nem. S miért? Mert «a két pap összesen húsz (20) vallásóra tartására van díjlevele által kötelezve.» Ugy? Nos hát, tiszt. presbiterium, valóban bámulok, hogy oly derék férfiak, midőn a szó szerint idézett argumentumot hozták fel, nem vették észre, hogy önmaguk alatt vágták el a fát és teljes értékben elfogadják az én álláspontomat. Hiszen, akkor nem annyira papra, mint

egy jó vallástanárra van önöknek szükségük. Hiszen, a pap, ha még egyszer oly jeles pap is, mégis első sorban pap s csak azután vallástanító s bizony, őt a vallástanításban még a legjobb akarat mellett is, még ha fölteszszük, mi pedig nem feltehető, hogy a szászvárosi pap, vagy papok soha semmi közhivatalt (pl. esperesség, e.-m. főjegyzőség, avagy talán éppen e.-kerületi közjegyzőség, ig.-tanácsosság stb.) nem viselnének, sokszor fogja gátolni papi hivatala, míg ellenben a vallástanár első sorban tanár s csak mellékesen, szükség esetében, foglalkozhatnék csekély papi teendőkkel is. Nem tehetem azonban, hogy ki ne fejezzem örömömet a felett, mit különben joggal is lehetett várni, hogy a szászvárosi presbiterium a kor színvonalán áll egészen, midőn maga is jelzi, hogy mily fontosságot tulajdonít a vallástanításnak. Mert valóban ettől függ igen nagy részben ev. ref. egyházunknak fölvirágzása jövő előhaladása, sőt élete. S hogy az újabb időben oly sokat hallani az egyháziatlanság, vallástalanság terjedéséről, ennek oka főleg az iskolai vallástanítás hiányosságában keresendő. S ha az ez idő szerint jogos panaszokat megszüntetni akarjuk, bizony, legelső s legfőbb teendőnk gimnáziumainkban és a leányiskolákban a vallástanításra különös gondot fordítani, s ha a szászvárosi presbiterium ebben, azon a helyen, képes segédkezni: higgye el nekem, a jövőkor haládjára és elismerésére érdemesíti magát. De annyival nagyobb az én örömöm a szászvárosi presbiterium ezen nyilatkozata felett, mert most már biztosan remélhetem, hogy a szászvárosi állami leányiskolában is lendületet fog nyerni a vallástanítás és nem leendő mostoha gyermek a többi tantárgyak között. Avagy, nem az volt-e? A négy alsó osztályt egy csoportba vették és a négy felsőt más csoportba. Hetenkint minden csoport nyert, tehát négy osztály, egy-egy vallásórát. Igaz, négy óra volt fölveve hetenkint, igen, de ebből két órát át kellett engedni vallásos énekek tanítására. No hát, kérem a t. olvasót, gondolja el a nagyszerű eredményt!

Mit mondtam továbbá? Nem tudom elképzelni egyáltalán, mi indoka lehetett egyházkerületünknek a privilegiumok fentartásában, ugynevezett speciálítások, mint püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek kreálásában? És ez a kérdés nemcsak a szászvárosi egyházközséget érdekli, hanem még másokat is. Nem tudom elképzelni, hogyan lehet haszna ezen privilegium nyújtásában akár az egyházkerületnek, akár az egyházmegyének, akár magának az egyházközségnek. Hiszen, az ilyen egyházközségben igen könnyen már a felügyelet távolisága miatt is több lehet a hiány, s hivatkoztam a szászvárosi számadásokra, s arra, hogy a Számadás és Napló olyan közel állottak egymáshoz, mint Makó Jeruzsálemhez, s hogy a pénztáros lehet igen becsületes és jó ember, ezt nem is vontam és vonom kétségbe, de a számadásait elkészíteni, nem képes s hogy a pénztármaradék tetemes nagy összegként szerepelt, de nem a helyén. Igazak-e ezek, tiszt. presbiterium, vagy nem? Én azt mondom, mind igazak s ha kell, tanura is hivatkozhatom az ügy lefolyásáról. De hiszen a presbiterium sem mondja válaszában, hogy nem igazak, minthogy nem is mondhatja, hanem csak szépíti a dolgot. Tehát, fenntartom állításomat, mert nagyon biztos kutforrásból vettem. a válasz után is és kimondom ebből a példából kifolyólag is, s lehetnek még mások is, miszerint abban, hogy valamely egyházközség privilegizált legyen, eltekintve attól, hogy a privilegiumok korát túl is éltük már. em az egyházkerületnek, sem az egyházme-

gyéknek, s a mi fő, magának a privilegizált egyházközségnek sincsen haszna. Tehát delendam esse censeo.

Mit mondtam még? A vezetés, a rend hiányát bizonyítja az is, hogy az értelmiségnek itt csaknem semmi befolyása, hogy az értelmiséggel a tömeg mindig szemben áll. Igazat mondtam-e, vagy nem? Ha nem igaz, készséggel ismerem el tévedésemet. Ha igaz, megvan a baj; mutassák meg mielőbb az ellenkezőt, s én leszek, ki első sorban fogok örülni a helyzet javulásán. Mert tiszt. presbiterium! Kétségbe nem vonható igazság, hogy az értelem alkalmasabb a vezetésre s az ügyek elintézésére, mint az értelmetlenség. Értelem, tudás, miveltség s ezeknek ellenkezője közötti különbség, míg a világ világ lesz, s ebben az ember ember marad, mindig megvolt, megvan s meglesz, bármit mondjanak is befejezésül a presbiterium megbízottjai.

De végezzünk. Én felhoztam egy s más közérdekű, egész anyaszentegyházunkat érdeklő dolgot s illusztráltam azoknak egy némelyikét a szászvárosi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségből vett példákkal és tapasztalatokkal. A szászvárosi presbiterium, melyet pedig sérteni távolról sem akarhattam, találva érzi magát s nevében és határozatából kifolyólag választ ír reá. De válaszában, a helyett, hogy a felhozottakat cáfolná meg, mit nem is tudna, újabb szabálytalanságnak adja jelét, t. i. aláírják a presbiterium nevében kelt választ a kebli kezelő gondnok és a presbit. jegyzője. Pedig, a presbiterium elnöke a pap s bizonyosan ő is elnökölt, s mégis zokon esik, mikor mondani bátor valék, hogy a vezetés hiányát észleltem e helyen. S most is állítom, hogy nincsen másképpen. Miért? Mert az úgynevezett polgári elem, ne legyen hát tömeg, modora és magaviselete miatt az értelmiség nagyon de nagyon kevés részt veszzen és vehet az egyházi ügyek intézésében. Mit bizonyít ez is? Nemde, a vezetés, a rend hiányát. S mert ritka eset az, hogy itt e helyen, ha például valamelyik professzor afia proponálna a legszebb és legüdvösebb dolgot is, már eo ipso, a nagyobb számban levő polgárság, élve alkotmányos jogával, le ne szavazná azt. Miért? Mert van egy pár demagog, kik e népet így szokták instruálni: az urak, a tanárok akarják, tehát, ezzel szemben a polgárságnak tömörülni kell és tömörül is mindig, de mindig, nem tekintve semmi más célt maga előtt, «mint az urakat megverni.» Helyes-e ez? Feleljen a presbiterium. Igaz-e ez? Feleljen meg reá, de őszintén, maga a választ aláírt, Boc gondnok úr. Isten velünk!

a—b.

Az egyházmegyéből.

A sz.-medgyesi ref. egyház története.

Fontos ünnepély a jelenlegi, mely minket itt összehozott, hit és nemzetiségi különbségtől eltekintve. Nagy ünnepély: a léleknek ünnepe!

Templom avattatott fel (1890. szept. 17. Szerk.) isten dicsőségére. Templom, hol a buzgóság fiai égig emelkedve, lelkeket építsék. Jól érzi magát lelkünk e hajlékban, de nyugtalan elménk tova röppen, kutatja a multat, hogy megtudja, mint volt addig, míg e hajlék épült; miként és hogy alakult e gyülekezet; az isteni gondviselés, hogyan vezette e naphoz. Elégítsük ki lelkünk vágyódását, hogy telje-

sedjék meg szívünk a gondviselő isten iránt való hálával és e hála ébresztszen mi bennünk bizalmat a jövőbe.

Kristálytisza forrásból, virágos ágyon, ragyogó csermely indul meg a domb oldalán, halad előre és haladó útján más csermelyeket vesz magába, s távol, ott lenn a völgy ölén, folyóvá válik.

Vallásos érzéstől vezetve, néhány buzgó lélek társul, együtt imádkozik, s a mint társaságuk halad az évek völgyén, új tagokat vesz magához, távolabb, egy század multán anyagyülekezetté válik.

E század első napjain 1803-ban, az evang. temetőben, állott egy nagy szin, deszka-oldalokkal, siroktúl környezve, körülötte virág nyilott, szomorufűz rezgő ága gyöngédeden hajlott rája, árnyékában kis madárcák halleluját énekeltek.

Volt ekkor Medgyesen 14 ref. család. Nem volt ezeknek temploma, nem volt senki vezetőjük; az egyező sors és a hitélet szüksége összehozta őket, ha ünnep volt, mikor más templomok harangjai zugtak, az evang. temetőbe, hol ők tartának maguknak istentiszteletet: énekeltek, imádkoztak, s szívből-lelekben megújultak. Oh, ha elképzeljük, mint siettek, igyekeztek, a vallásos érzés szomjától hajtva, e szomorú helyre, zimankós téli időben, oda, hol amaz egyszerű alkotmány volt, melyet vallásos érzésük templommá avatott, lelkünk a kegyelet érzelmeivel telik el.

Tél volt. Délután fél három órakor történt. Megkondultak az evang. templom harangjai, búsan szóltak: temetésre huzták. Egy jómódu ref. polgár házában mély gyász volt. A harangok zugása velőket rázó fájdalomokat okozott. A ravatalon kedves gyermek feküdt. Csak 12 éves, de a szülői szívnek oly drága, oly felejthetetlen, mert egyetlen volt. Zúgott a harang, a menet megindult, a koporsó után haladt egy megtört atya, minden remény nélkül, vesztett életcéllal.

Eltették a kis halottat. Visszatértek. Ekkor felhangzott az ének a deszka-alkotmányból: Te benned biztunk elejétől fogva! A bánatos atyát az ájtatos hangok vonták magukhoz ellenállhatatlanul, s míg észrevenné, együtt zeng a hivekkel, együtt imádkozik. Oh, az ima jó tanácsadó. Oh, az ima enyhet ad!

Másnap ő, ki életének minden reményét, végcélját a sirba dölve látta, a kicsi gyülekezetnek főgondnoka lesz. Megveszi az első jegyzőkönyvet és beírja abba: a medgyesi ev. ref. leánygyülekezet, isten segedelmével, megalakult!

Ez ember: Gáál Dániel volt!

A szó ki volt mondva, most a tett következett. De a ki őt, a cselekedet mezejére hívta, megtanítá arra is, mit kelljen tennie. Először is a traktushoz fordult, kérte, hogy saját költségére a sz. kis-almási pap urvacsorát osztani járjon át. Kérése teljesített. Más vasárnapokon ő imádkozott a gyülekezettel. Elvesztett gyermeke helyett, gyermekének tekinté azt. De mondhatom, kitartó és gondos atya volt; évről évre nagy kitarással gyűjtötte a filléreket. És isten megsegíté!

Hosszu, huszonöt évi munkája után, 1829-ben, elérkezettnek látta az időt, hogy rendes lévitát kérjen és egyszerűsmind közös fedél alatt: imaszobát, levitai lakást és iskolát építtessen. Az építésre 791 mf. 49 dr. állott rendelkezésére. A várostól a Bader-utcába telket eszközölt ki, s két év alatt 1829—30-ban felépült az egyszerű épület, Gáál Dániel hitének és szeretetének minden szobornál hangosabban beszélő emléke.

(Folyt. köv.)

Péchy Árpád,
medgyesi ev. ref. pap.

T Á R C A.

Luther halálának évfordulóján.

Háromszáznegyvenöt év zajlott le az idők tengerébe mult február 18-kán, hogy Luther, éppen születése helyén, Eislebenben, küzdelemben és dicsőségben egyiránt gazdag élet után, jobb létre szenderült. E nap tehát a nagy reformátor, az evangyéliomi egyház atyja emlékét ujitja föl lelkünkben. S e hálás emlék felujtása nemcsak szép és kegyeletes, hanem egyszersmind szükséges dolog, kivált napjainkban, ha Luther halálának újabb ultramontán megvilágítására gondolunk.

Ismeretes, hogy mily harmonikus befejezést nyert Luther élete: miként élt, úgy is halt meg. Életének minden vonása halála órájában világosan és meghatóan lett nyilvánvaló még egyszer. Hogy ádáz viszálynak vessen véget, mely a mánszföldi grófok közt tört ki, nem rettent vissza a halálig táradt férfiú a télnek szigorától sem s 1546. január 23-án Wittenbergából elindult, hogy néhány nappal később Eislebenben a béke művét eszközölje. «Szivesen szánok rá nyolc napot, bár sok a dolgom, mondá aggódó nevének és barátainak, hogy örömmel s azon hittel szállhassak siromba, hogy szülőföldem urai egyetértésben élnek egymással.»

Lutherrel három fia s azok házi tanítója, Rudfeldt Anbrózius is útnak indult. Eislebenben kedves hajlékot találtak Albrecht városi jegyzőnél, kinek háza csakhamar gyűlhelyévé lön Luther többi barátjainak, nevezetesen, Jónás, a halléi szuperintendensnek, Cölias Mihály, mánszföldi udvari papnak, Aurifaber Jánosnak és másoknak.

Ezek ugyan észrevették, hogy az akkori idők viszonyosságai mennyire nehezettek a beteg férfiú vállaira, de jól esett nekik, megfigyelni őt, midőn szokása szerint esténként hálószobájának ablakához lépett, hogy istenével beszéljen. Magasztos gondolatok járták át a dicső reformátor lelkét életének ezen utolsó napjaiban, melyeket ma is drága gyöngyök-ként őrizünk. Eislebenben négyszer lépett a szószékre, utoljára február 14-én és kétszer járult az úr asztalához. A viszálykodó grófokkal tett kibékítési kísérletek nagy megerőltetésébe és sok boszuságába kerültek, mégis az első egyezés a földolgokban 16-án jött létre és 17-én a második, melyet szintén aláírt s megvala elégedve a sikerrel, habár ő a tanácskozásokban nem vett részt, mivel már igen rosszul érzé magát. Este felé mellszorongásokat kapott, melyeket meleg kendőkkel való dörzsölés által igyekeztek enyhíteni, minek következtében, éjfél után való egy óráig aludni tudott. Ekkor fölébredt s ujjal mellfájásról panaszkodott, dr. Jónáshoz ezeket mondván: «Oh, Istenem, mily nagyok fájdalmaim! Azt hiszem, hogy itt Eislebenben meg is fogok halni, a hol születtem és kereszteltettem.» A házbeliek erre ébresztgetni kezdék a jó barátokat, a két orvost, Albrecht grófot és nejét, a ház gazdája is bejött a haldokló szobájába, mely lassankint egészen megtelt emberekkel. A jelenlevők hallották, midőn előbb buzgó imát rebegtek ajkai, ezt rövid fohász követte s csak midőn barátai kérdezők «Akarsze Jézus Krisztusban és tanában, melyet hirdettél, álhatatosan megmaradni és meghalni? Luther hangosan válaszolt: «Igen!» Rövid negyed óra mulva, mely lélekzetet véve, meghalt.

Igy szenderült jobb létre hitteljesen Luther az 1546. év február 18-án, csütörtök napon, reggel, kevéssel 3 óra előtt.

Ebből áll a szemtanuk tudósítása. Négy héttel Luther halála után, a jelenlevő theologus, Jónás, Cölias és Aurifaber által szerkesztett kimerítő tudósítás jelent meg a reformátor végnapjairól és végperceiről, számtalan szemtanura támaszkodva. Ez katolikus részről is teljes hitelben részesült s a XVI. századbeli katol. Luther-biografák, egy Cochlaeus és Ulemberg, ezen tudósítás alapján irták meg műveiket. S ha ezek és utánozóik a tudósításból egyet-mást elhallgattak, vagy benne hibáztattak, tényleges voltát nem támadták meg, nem is voltak képesek ledönteni.

Csak újabb időben történt, hogy a Germánia (az ultramontán «Magyar Állam» testvérlapja) volt szerkesztője, Majunke Pál, hochkirchi plébános követte el azon szemtelen merényletet a történelmi igazságon s a fönnbbi tudósítást előre megcsinált hamisításnak nyilvánította. Luther halála című történelmi tanulmányában (?), mely 1890-ben Mainzban jelent meg, egy elavult XVI. századbeli olasz hazugságot táral föl olvasóinak, mely szerint a reformátor nem természetes halállal, hanem öngyilkosság által mult volna ki.

Majunke, t. i. egy olasz theologus 1593. évben megjelent könyvéből nyomozta ki ezt a hazug hirt, hogy Luther azon éjszakán kötél által akasztotta föl magát, s a dolog aztán tulajdon szolgája által, ki később katolizált, jutott napfényre. Az 1606-ik évben egy belga Ferenc-rendi szerzetes kiadta a szolgálta ezen állítólagos tudósítását és a mint látszik, a «Bedienter-regény» bizonyos tetszést aratott, némely XVII. századbeli katolikus előtt; az új «olasz hazugság» zavarta egy ideig a vizet. Protestáns részről a szemtanuk tudósítására hivatkoztak, a mely, a mit különösen kell hangsúlyoznunk, még mindig megvan eredeti alakjában és miután, mint tudva van, a hazugság rövid lábú, a katolikus írók csakhamar megszegyenlették az ilyen fegyverrel való harcolást. Azóta Németországban és máshol ezen hazug beszéd egészen elnémult s csak itt-ott rebesgeti az olasz paraszt ma is fiának, hogy a gonosz eretnek, kinek neve Luther, felakasztá magát. Majunke érdeme pedig, hogy e régi hazugság ismét előkerült a lomtárból s erőnek erejével el is akarja hitetni annak igazságát.

Szerencsére, azonban, hogy a tisztelendő úr eljárása okát maga sem titkolja, mely nem egyéb, mint az evangyéliomi igazságot elnémitani. Mivel pedig ez sehogy sem akar sikerülni, hitünk bajnokát igyekeznek sárba rántani, hogy ilyenképpen az ügy iránti tiszteletet és lelkesedést lelohaszssa, ha lehetne, kitörülje a szivekből. Azért, gondoskodtak arról, hogy az «olasz hazugságoknak» útát nyissanak a jól iskolázott sajtóban, melynek kedve telik a piszkos pletykában. Ha nem csalódom, a «Magyar Állam» is felmelegítette ezt a mesét hívei számára.

Világos, mint a nap, hogy az ultramontán sajtónak ezen legújabb támadása protestáns részről sem maradt, nem is maradhatott válasz nélkül. Kell is, hogy a történet-írásnak ilyen neme az érdemlett méltánylásban részesüljön, mely arra vetemedik, hogy egyik reformátorunkból öngyilkost csinál.

Fájdalom, hogy e hazugság befogadására évek óta elő-

készítettett a jámbor hivek szívének talaja, miután egész se-rege a kath. «historikusok»-nak folyvást azzal foglalkozik, hogy Luther életét, személyét sárba rántsa a kath. nép szeméi előtt. Ne ámítsuk magunkat. Az egész kath. irodalom nem annyira az igazság kutatásának szolgálatában áll, mint inkább a prot. egyház megmontását célozza. Gyermekkoromban volt, midőn egyszer egy fertőmelléki r. kath. templomba tévedtem, hol egy nagy kép tárult szemem elé, mely azt ábrázolta, miként cipeli Luthert hosszú tüzes láncon az ördög a pokolba. Szívem elbúsult e képnek láttára. De haza térve, csakhamar felvidultam, a dicső reformátor életrajzának olvasásába merülvén el. A gyermekből ifju, majd férfi lett s az ily torzképek, legyenek azok tollal, vagy ecsettel előállítva, nem képesek, egy percre sem csökkenteni iránta való hálás kegyeletemet, kivált mióta tudom, hogy egy Dánt. magát a pápát, VIII. Bonifáciust helyezte a pokolba. Hiszen, a reformáció szükségét elfogulatlan kath. írók műveiből is erősen lehet bizonyítani s meg vagyok győződve arról, hogy Luther ma nem a pokolban, hanem a szentek között foglalna helyet, ha oly erélyvel mozdította volna elő a kath. egyház érdekeit, mint a milyen buzgósággal fáradozott, hogy mint igazi bányász, az evangéliomot tisztítsa meg a salaktól.

Az ultramontán, dühödt üzemet szemlélve, önkint eszembe jut az ószövetségi József, ki így szólt testvéreihez: *Ti gondoltatok én ellenem gonoszt, de isten gondolta azt jóra fordítani.* (1. Móz. 50, 20.) Isten küldi tán nyakunkra a dühös hajcsárokat, hogy rágalomtól duzzadt nyelvökkel intsenek: *ébredjétek, protestánsok, kerüljétek magatok közt minden pártoskodást, becsüljétek meg a reformáció nagy vivmányait, s lobogtassátok magasan a józan vallási buzgóság zászlaját, mely alatt áldozni, harcolni, ha kell Luther sirjának védelmére kelni: édes, szent kötelessége a reformáció minden fiának, ha egy szikra protestáns érzület van még lelkében!*

A mindenható adja, hogy ebből és minden ultramontán támadásból minél több jó fakadjon az egyetemes és különösen hazai protestáns egyházunkra.

Grátz Mór,
ágost. hitv. lelkész.

Különfélék.

== **Igazándi verseny-futás!** Alig hunyja be szemét egy-egy jobbacska egyház lelképásztora; alig nyílik kilátás egy-egy ezer forintos papi állomás betöltésére és egész egyházkerületünkben feldobognak a szívek, szárnyakat öltenek a vágyak «*Wo die Citronen blühen, dahin, dahin!*» Szegény Csulak Zsiga, ha tudta volna, hogy az ő helye olyan kívánatos, tán ma is élne, ha meg nem halt volna! De meghalt. És üresen maradt helyét ugyan ostromolják. A határidő eltelven, Árapatakára nem kevesebben folyamodtak, mint harmincnyolcan, s ezek közt csak öt papjelölt a többi mind tényleges szolgálatban álló lelképásztor, holott a papi fizetés kilencszáz forintnál valamivel több. Ez is az idők szomorú jele. Valóságos népvándorlás. Az a pap, a ki elvágyik egyházából, a ki minden alkalmat felhasznál, hogy szabadulhasson: az aligha sokat épít ott, a hol most van. Attól a fától minő gyümölcsöket várhatunk, melynek gyökerei nem fogóznak bele az anyaföldbe? Természetesen, pályázni lehet, szabad, ez ellen beszélni nem lehet; de mi inkább szeretjük azt a madarat, mely itt nálunk túri át a telet, fázódik, tūr, otthont alkot magának és nem költözködik. Ne költözködjétek, atyámfiai, ilyen sokan és ilyen gyakran. Ebből jó nem származhatik.

== **A múlt esztendőben a magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlésének elnöke tudvalevőleg dr. Schlauch**

Lőrinc nagyváradi róm. kath. püspök volt. Hát, elképzelhető, hogy egy róm. kath. püspök és a természettudományok újabbkori irányzata közt minő áthidalhatatlan különbség létezik. Annak idejében az igen tisztelt ujságok kiméletből, vagy irányzatuknál fogva, a püspök urnak csak elokvenciájával és retorikájával foglalkoztak, ezeket dicsérték agyon. A tartalom felett elsiklottak. Ez a divat ma nálunk az ultramontanizmus-sal szemben. De ez bántotta dr. Nendwich Károlyt, az agg természettudóst, és Nyiltlevelet intézett Schlauchhoz s azt ki is nyomatta. Hatvanöt krajcárért bárki megrendelheti Kókainál, Budapesten. A broszura értékét igen nagyon növelte volna, ha nem volna olyan szétfolyó, ha ment lenne egy pár feltűnő történeti tévedéstől és mindenek felett, ha nem lenne olyan kétségbeejtő rossz magyarsággal irva. Az öreg tudós derék magyar ember és jó protestáns, de látszik, hogy nem magyar dajkadal hangzott bölcsője felett. Így is megérdemli, hogy a ki teheti, megismerkedjék e füzettel. Az ultramontanok a lehető legalábbvaló módon beszélnek mi rólunk és dolgainkról, hát majdnem jól esik, hogy akad, a ki részünkről sem marad adós.

== **A nagynevű és igen korán elhalt Révész** Imre «Egyházi Beszédei»-nek utolsó, VII-ik füzeté is megjelent és 1 frt 40 kr bolti áron kapható Kókainál, Budapesten. Igaz szívvel és őszinte meggyőződéssel ajánljuk paptársaink figyelmébe e gazdag tartalmu köteteket.

== **A mint más helyütt, főnebb** olvashatja mindenki, a pénzügyminiszter beadta a nyereség-kölcsön engedélyezése tárgyában Törvényjavaslatát az országgyűléshez, itt csupán azt jegyezzük meg meg, hogy a pénzügyi bizottság tárgyalta is, és azt egyhangulag elfogadta. Így fog kerülni a nyilvános ülés elé, mely minden kétségen kívül hasonlóképpen egyhangulag fogadja el.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Körtünet. Anonimus.** Már ugyan hogy közöljünk olyan dolgot, mely vizsgálatnak és ítéletnek tárgyát fogja képezhetni? A tények beszélni fognak. Tisztességes ujság nem vág elébe a bíróság hatáskörének. Ázután tessék.

== **Imádjátok. Mennyei atyánk.** Szent, szent, szent. Sat. Költemények. Ki vonhatná kétségbe azt a belső kapcsolatot, mely van a vallás és egy mélyen érző szív között? De a himnusz magasztossága és egy közönséges rimcs próza között van ám különbség. Verseket különben is csak kivételesen közölvén, megköszönve a figyelmet, tisztelettel félretettük.

Hivatalos rész.

231—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Ny.Szentbenedeki lakós, Moóré Póli ev. ref. vallásu felperes, ref. vallásu férjét, sz.-kocsárdi Barta Pált, ki ötlet hűtlenül elhagyta s hollétéről hat év óta semmi tudomással sem bír, ezennel hirdetményesen idézteti, mátol számítandó hat hó alatt, a n.-enyedi ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtti megjelenésre, mikor is, akár megjelenik, akár nem, ellene, mint hűtelen elhagyó ellen, válókeresetét felvéteti és lejárhatja.

Gerenden, 1891. február 25-én.

Hegedűs Lajos,

n.-enyed-egyházmegyei ref. esperes.

191—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Kolozsvári lakós, Egyed János, ev. ref. vallásu, ugyan-csak kolozsvári ev. ref. vallásu nejét, Máté Amáliát, ki ötlet elelőtt hat évvel hűtlenül elhagyta és azóta hollétéről semmit sem tud: ezennel hirdetményesen idézteti, mátol számítandó hat hónap alatt, a kolozsvári ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt való megjelenésre, mert akár megjelenik, akár nem, ellene válóperét megkezdi és lejárhatja.

Kolozsvárt, március 1. 1891.

Szász Gerő,
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Március 12.

11. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 3 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Általános lelkészi utasítás.

A «Prot. Közlöny» f. évi 5. számának «Hivatalos rész» rovatában 147—1891, ig. tan. sz. alatt megjelent a m. kir. honvédelmi miniszter 1890. évi 32,500—XVII. számú rendelete a hadkötelesek nősülhetésére vonatkozólag.

Igen örvendetesnek találok, hogy a gyakorlati téren ily fontos rendeleteknek hivatalos úton való közzététele által mintegy utba igazittatnak a lelkészek, mert sok esetben, és főleg a házasság körül igen szükséges és nélkülözhetetlen az országos törvények ismerete.

Azonban, nézetem szerint, az Igazgató-Tanács ezen helyes intézkedésénél volna még egy helyesebb is, a mi sokkal nagyobb mérvben tudná előmozdítani a lelkészek biztonságát egy és más kritikus teendőik között. Helyes intézkedés volna nevezetesen az, ha akár csak a mi egyházkerületünk Igazgató-Tanácsa, akár a konvent, vagy éppen a zsinat évenként, vagy időközönként, midőn annak szüksége beáll, egy külön önálló füzetben kiadná mindazon orsz. törvényeket és rendeleteket, továbbá maga az egyház által életbe léptetett szabályokat és rendeleteket, melyek a gyakorlati téren segítenének a lelkészeknek.

Ily irányu munkák már jelentek meg régebben is. Például, a házasságügyre vonatkozólag a Bakóci János-féle «Bibliai szövegtár» és Fördös «Ágendája» függelékében; továbbá, ilyen a Nagy Lajos «Eskető lelkész», Csiky Lajos «A rokonság és sógorság lokainak számítása» s végre, Révész Kálmán «Az új védtörvény és utasítás» című munkája. Még 1875-ben Tóth Sámuel szerkesztésében megjelent «Az egyházakat és belhivatalnokokat legközvetlenebbül érdeklő országos törvények, kormányrendeletek, egyházkerületi rendszabályok és intézkedések kivonatos gyűjteménye a tiszántúli ref. egyházkerület megbizásából», melyben,

mint a címről is mutatja, fel van ölelve az akkori időbeli, csaknem minden szükséges tudnivaló és utasítás a gyakorlati lelkészekre vonatkozólag. Továbbá, ilyféle utasítások jelentek meg az országos közalap kezelési szabályairól, a válóperekben követendő eljárásra nézve, és végre, a szilágy-szolnoki egyházmegyében is jelent meg egy szabályrendelet, mely igen röviden és dióhéjba foglalva, ad utasításokat az anyakönyvvezetés, lelkészi szolgálatok s azok díjazására nézve, de a mely szabályrendelet még mindig nem teljes.

Miért ne lehetne ezen külön kis utasításokat, egyiket kivonatolva, másikat kibővitve, egy egész teljes, általános utasításba összefoglalni és együtt kiadni? Most, midőn mindig jönnek a különféle törvények, rendeletek és utasítások kormánytól, egyháztól, különféle illetékes és illetéktelen megkeresések az állami, községi hivataloktól, árva-katona-, örökösödési-, kórházi-, bűn-, stb. ügyekben: igen nagy szükség volna egy általános utasításra, mely minden gyakorlati kérdésben eligazíthatná a lelkészeket.

Nem gondolom én, hogy egy oly utasítás szerkeszthető lenne, mely minden lelkészi teendőnek minden legapróbb részletére kiterjeszkedhetné s utasítással szolgálhatna: hiszen, ez a sok különféle, gyakran igen kombinált ügyekben lehetetlen is volna. Vádaskodni sem akarok, hogy talán a lelkészeknek nincs kellő tudományuk, országos törvénybeli, vagy éppen egyházjogi ismeretük, hiszen, én is egy vagyok közülök; de azt merem állítani, hogy igen sokszor jut oly körülmények közé a lelkész, a melyek között nem tud, vagy csak igen nehezen boldogulni; mert nincsen utasítás a kezében, könyvtárára nem áldozhat nyit, hogy minden törvénykönyvet s kormányrendeleteket megszerezhesen, sok helyt nincs községi jegyzői hivatal, hogy ott a törvénykönyvben, vagy rendeletek tárában megszerezhesse a tudnivalót, esperesét sem zaklathatja minden ap-

róbb kérdéssel, de meg gyakran csak későn érkeznek meg kérdésére a válasz. Ilyszerü akadályok miatt sok zavar, tévedés, mulasztás, sőt gyakran anyagi kár is származott már. Szükségtelen, azt példákkal illusztrálni, mindenki kaphat eleget, ha kissé keresi. És ha valaki talált csak néhány esetet, már be fogja látni egy általános utasítás szükségét.

Ez indítványommal szemben, szinte hallani vélem az ellenvetéseket: tessék megtanulni a zsinati törvényeket, áttanulmányozni a konventi, egyházkerületi, gyűlési jegyzőkönyveket, a Közlöny hivatalos részét, az ig.-tanácsi ülési referádákat; vagy, tessék pontosan vezetni, mutatóval ellátni a felsőbb rendeletek jegyzőkönyvét és iktatót; vagy, tessék sűrűn tartani lelkész-értekezleteket s megbeszélés tárgyává tenni a gyakorlati kérdéseket. Vagy, hallani vélek kicsinylő gúnyt és megvetést, tudatlansággal vádolást mindez nem térít el azon véleményemtől, hogy nagyon szükség volna egy általános lelkészi utasításra, s hogy egy ilyen munka összeállítása és kiadása elodázhatatlan.

Hiszen, az állami hivatalokban mindenütt ott látható a törvénykönyv mellett a miniszteri rendeletek tára és sok szabályrendelet és utasítás, s azért egy hivatalnoknak sem jut eszébe, hogy ezen kiadványok hivatalos megküldésében megsegényenítést lásson. És ha ott van a válóperek-nél követendő eljárásra vonatkozólag az Utasítás, melyben minden okmányoknak megvan a mintája, meg van szabva alakja az utolsó pecséthelyig és névaláírásig: vajjon, szégyen volna-e ránk egy általános utasítás a lelkészi összes teendőkre? És ha szükség volt amarra, hogy ne volna szükség emerre?

Ezt az általános utasítást olyan formán képelem, mint a milyen a Tóth Sámuel «Kivonat os gyűjteménye», csak hogy még annál is teljesebb tartalommal. Az anyakönyvezésre vonatkozó országos és egyházi törvényeket és szabályokat, a kiadványok felbélyegezését, vagy bélyeg-mentességét, sőt díjazását is (erre nézve az egyöntetűség szempontjából, igen természetesen, szükség volna előbb a zsinat törvényhozása); az egyes lelkészi szolgálatok (keresztelés, esketés, temetés, vizálgató házások körüli eljárás) mikénti teljesítését, stóla szabályzatot, egyházi adózásra vonatkozó országos és egyházi törvényeket, orsz. közalapi utasítást, magtári, bortári alapszabályokat, iskolaszék teendőit, építkezés, adás-vevés

ügyében a felsőbb egyházi hatóságokhoz intézendő kérvények felterjesztési módját, különböző egyházi hivatalosok esküformáit, stb. stb., mind magában kellene foglalnia ez általános utasításnak, hogy valósággal vezérkönyvül szolgálhasson a lelkészeknek. S miért ne foglalhatnának ebben helyet a különböző határidők is, melyekre egy és más hivatalos iratok (költségelőirányzat, számadások, dom. bevallási iverk, egyházlátogatási kérdőpontokra adandó feleletek) elkészítése, hivatalos pénzek beküldése kivántatik, s a melyeknek meg nem tartása miatt igen sok kellemetlenség származik?

Egy ily teljes mű nagy hiányt pótolna papi könyvtárunkban s azt hiszem, hogy a lelkészi kar legnagyobb része nemcsak hogy üdvözlőné e munka napvilágra jövetelét, de szívesen megfizetné az árát is.

Most, a zsinat előtt, időszerűnek láttam ezen szerény indítványommal nyilvánosság elé lépni. Legkevésbé sem állítom, hogy tökéletes e műnek általam körvonalozott terve, sőt bevallom, hogy még az önálló papok között csak kezdő vagyok, ki csak érzem a szükségét, de nem tudok rajta magam segíteni, s éppen ezért, a tapasztaltaktól remélem és várom e szükség eloszlását.

Ha az utolsó porondszem is tehet valamit az épület szilárdságára, s ha egy közkatona buzditása és bátorsága is nyerhetett diadalt: hátha, ez az egyszerű indítvány is szolgálná valamenyire egyházunk, s főként lelkészi karunk ügyét?

Csák Aladár,
peéri ev. ref. lelkész.

Tanügy.

*Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kollegiumainak Értesítői
az 1889—90. tanévről.*

(Folytatás.)

A tanári testületben csak hat rendes tanár volt, de ez állapoton már segített az államsegély biztosítása.

A végzett tananyag tantárgyak szerint van csoportosítva, s csupán azt a kifogást tehetjük, hogy több tárgynál elfelejtették kitenni a kézikönyv címét.

Az intézet növendékei közül többen szép összegű segélyben részesültek. A könyvtár többnyire tankönyvekkel és az akadémia kiadványaival gyarapodott. Legszebben gyarapodott a természetrajzi gyűjtemény, emlősök, madarak, hullók, kétélűek csontvázával, kitömött példányokkal, stb. A történelem tanításához szereztek 7 földabroszt és 7 képet; a természettani szertár pedig csak egy kis villamos vasuttal lett több.

«Hasznos tudni valók» cím alatt a beiratásra, benlakásra, stb. szolgáló felvilágosítások olvashatók.

A tanuló ifjúság névsorában csupán a vallás, születési hely és idő van közzétéve. A nyolc osztályba beiratkozott 182 tanuló, év végén 168. Ezek között volt jeles 11, jó 46, elégséges 61, egy tárgyból elégtelen 18, két tárgyból elégtelen 12, többül 20. Közepes eredmény. A viselet kielégítő, a betegségek nagyobb számát az influenza okozta. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 12, a kik közül jelesen 1, jól 4, egyszerűen 5 ment át, 2 visszavetett.

Az értesítőt az elemi iskola 4 osztályáról szóló tudósítás fejezi be, melyben a növendékek száma 128, év végén 109 volt.

VI. A zilahi államilag segélyezett evang. reform. kollégium Értesítője az 1889—90-dik isk. évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Berényi János, igazgató-tanár.

Igen csinos kiállításban jelent meg e sok viszontagságon keresztül ment intézet értesítője. Sok viszontagságon, mondám, mert hisz tudjuk, hogy még csak az imént is oly stádiumban volt, hogy az alsó osztályokat a polgári iskola képezte. Az államsegély ezt is rendbehozta, s az ideai tanévet már teljes tanári létszámmal kezdte meg. Az értesítő első pillanatra elárulja, hogy egy megifjult, de teljes erővel megizmosodott szép jövőjű intézetben vagyunk. Három székfoglaló értekezés foglal benne helyet. Az első Kincs Gyuláé, a címe: «A görög nyelv kérdése». Úgyes tollal irt kis fejtegetés, mely a görög nyelv megtartása mellett kardoskodik, de inkább egy hirlapi cikk formájában, és külső argumentumokkal, mint komoly didaktikai szempontból. Mert, hogy csak egyet említsek, Schwarc Gyulával, e különben tagadhatatlanul nagy görög tudóssal az országgyűlésen lehet vitatkozni, a hol megvannak az ő intenciói, de az iskola falai közt komoly számba nem jöhet plánumaival.

A második Petri Móré, a ki külön címet nem adott értekezésének, de azért igazi székfoglaló. Lelkes stílusban egy kis programbeszéd, a magyar irodalom tanításához, a mi legjobban megfelel az én székfoglaló értekezésekről táplált igénytelen nézetemnek. Az az emelkedett gondolkodás, az az ideális hang jellemzi minden sorát, melyet Petri költeményeiből szélesebb körben is ismernek. Majd futó pillantást vet irodalom-történetünkre, a protestáns kortól Arany Jánosig. Hazafias érzület s az eszmény, ez Petri jelszava, mely vezeti őt nemes pályáján. S én csak azt kívánom: sok sikerrel vezesse a hazafiság ápolására.

A harmadik dr. Both Istváné, kit a magyar-latin tanszékre választottak meg, s ki a szokásos bevezető sorok után «Az ik-es igeragozás kérdésé»-t tárgyalja. Ő sem dönti el ugyan a kérdést, legalább határozott álláspontot nem foglal, de ügyes, olvasott fő fejtegetése, ki főleg Simonyi és Barna Ferdinánd elveivel foglalkozva, miután Verseghy és Riedl nézeteit, kik azt teljesen elvetendőnek tartották, nagyon helyesen, nem fogadta el. Nagyon megszivlelendő dolgok, miket értekezése végén mond, s vajha, nyelvtanítóink követnék is. «Az életnek tanítsunk, mondja, ne csupán az iskolának. Az anyanyelv tanítására vonatkozólag kívánatos, hogy a nyelvtan az

élő nyelvnek élő és mindig ható törvényévé, szabályozójává legyen.» Egy hang, mely a régi slendrián nyelvtanítás ellen, s a helyes irányra hívja a kartársakat, vajha minél többen meghallgatnák s követnék.

Ez érdekes székfoglalók után következnek az iskolai közlemények. Az I. pontban meleg hangon emlékszik meg az igazgató Bacó Gáborról, ki 33 évi sikeres működés után nyugalomba lépett. (Fájdalom! nem sokáig élvezhette a megérdemelt nyugalmát, mert ez évi februárban örök álmra szenderült.) Közli az államsegély, illetve, szerződés főbb pontjait is. Az egészségi állapot türehető volt, csak az influenza tett zavart, mely miatt egy kis szünetet is kellett tartaniok. Az erkölcsi magaviseletet dicséretesnek mondja maga az igazgató közli a jövő évi pályáteleket is, melyekre az a megjegyzésem, hogy nagy kaliberűek, a jutalom hozzájuk csekély.

A tanári kar névsora után közölve van a bevégzett tananyag, és pedig először az elemi iskoláé, azután a főgimnáziumé.

A tananyag ez értesítőben van a legpontosabban közzétéve; annyira, hogy a nyelveknél még az iskolai és házi dolgozatok száma is ki van téve. Említést érdemel az is, hogy ez az egyetlen intézetünk, melynek 8-ik, osztályában olvasták Sophoklest.

Olvashatók a 4 felső osztálynak magyar írásbeli feladatai is, melyek igen ügyesen a tanulók képességéhez és tanulmányaikhoz vannak megválasztva. A rendkívüli tantárgyakból többen tanulták a szabadkézi rajzot, műéneket és gyorsírást. Csodálkozom, hogy a francia nyelv ez intézetben nem szerepel, pedig alig hiszem, hogy ebben a kis intelligens városban erre vállalkozó ne akadna.

A tanulók névsora úgy az elemi, mint a főgimnáziumi osztályoknál csupán névszerint van közölve, azon különbséggel mégis az eddig ismertett értesítőktől, hogy a név után 1, 2, 3 és 4-es számjeggyel van megjelölve az illető tanulónak az általános osztályzata. Az elemi iskola 3 osztályába beiratkozott 107, osztályoztatott 96. A főgimnáziumban beiratott 190, osztályoztatott 184, kik közül jeles 20, jó 48, elégs. 82, egy tárgyból elégtelen 19, többül 15. Szép eredmény. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 15, szóbelit tett 15 és pedig: jelesen 1, jól 3, egyszerűen 8; visszavetett 3.

Volt az intézetnek önképző köre és zene-köre (vonnós hangszerrel.) Az előbbi szorgalmasan gyűlésezett Petri Mór tanár vezetése alatt, de a pályázatok nem nagy versenykedvet tüntetnek fel, 5 kitűzött tételre összesen 6 mű érkezvén be. Az utóbbi kör kétszer szerepelt a nyilvánosság előtt. «Az ösztöndíjak és segélyek» fejezetében olvassuk a tanári karnak azt a nemes ténykedését, hogy az intézetben felolvasó ciklust tartottak a szegény tanulók segélyalapjának megteremtésére, s csekély 20 kros belépő-díjakból 134 frt. 75 kr. gyűlt be öt estélyen. A nemes tett önmagát dicséri legjobban. A tanulóknak nyújtott segélyek és ösztöndíjak főösszege 3498 frt. 78 krt. tüntet elő.

Impavidus.

(Vége köv.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

I.

Kolozsvár, március 3.

Az időközben elnökileg ellátott folyó ügyek bejelentése és jóváhagyó tudásul vétele után,

egyik igazgató-tanácsos indítványára, a kékesi egyházban állítólag fölmerült tömeges averszió ügyében, az esperes sürgős jelentéstételre hivatott fel.

Tanügyi előadó előterjesztvén a vallás- és közoktatásügyi miniszternek ama leiratát, a melyben a pap-tanítóságot abból az okból, mert mindkét álláshoz a törvény külön kvalifikációt követel, meg nem engedhetőségét jelenti ki és a mely csak rendkívüli körülmények között esetről-esetre engedélyezhető, az Igazgató-Tanács, tekintettel arra, hogy a pap-tanítóság egyházkerületünkben a szükségétől kényszerítve, igen sok helyen nem csak fennáll, hanem saját tanügyi rendszabályainkban megengedve is van; és tekintettel arra, hogy e kérdés a többi egyházkerületeket is közösen érdekli: ez ügynek az egyetemes konventhez való fölterjesztését határozta el.

Ugyanannak előterjesztésére, a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak, a rajztanári póttanfolyam be rendezését tudató rendelete, a kollégiumok előljáróságai- val közöltetik.

A mult tanévben, a zilahi kollégiumnál megtartott érettségi vizsgálat egyik tárgyára vonatkozólag, a kormányképviselő jelentése alapján, a vallás- és közoktatásügyi miniszter észrevételtevé, a kollégiumi előljáróságnak erre adott megnyugtató válasza tudásul vétetett.

Csakugyan a zilahi kollégium előljárósága bejelenté Bacó Gábor nyugalm. tanár halálát, a ki egyik ifju tanárnak ez évben katonai szolgálatok teljesítése okán, nyugalomban léte mellett is, helyettesítési szolgálatot tett. A nyugalmazott érdemes tanár halálesete sajnálat- tal és a helyettesítés tekintetében tett intézkedés jóvá- hagyással tudásul vétetett.

A háromszékmegyei kir. tanfelügyelő jelentésére, azon vármegye közigazg. bizottsága átírt a lisznyói iskolatanítói állomás betöltése, s a tanítás folyamatba indítása tárgyában. A sepsii esperesünk jelentéséből kitün- vén, hogy az az állomás már az átirat keletkezése ide- jében be volt töltve, s még a mult év október havában a tanítás is kezdetét vette: Igazgató-Tanács a további lépések tételét szükségtelennek találta.

Ugyanazon vármegye közigazg. bizottságának amaz átiratára, hogy az ottani népiskolának tanterve és az azokban használt tankönyvek jegyzéke a kir. tanfelügye- lővel közöltessék, egyetemes iskolai rendtartásunk és a használt tankönyvek jegyzékének az állami közeggel köz- lése iránt az intézkedés megtételét.

Gr. Bethlen Sándor gondnok ur jelentésére, a ge- zsei iskolában a tanító távozásával megürült állomásra fölkért Rákosi György akadémikusnak ideiglenes alkal- mazása tudásul vétetett.

Ezek után, Küküllővármegye közigazg. bizottságá- nak átiratára intézkedés tételét még az egrestői meg- nem felelő iskolai tanhelyiség és tanítás tekintetében is, s ezzel, a tanügyi tárgyak a gyűlésen véget értek.

Az egeresi egyháznak néhai br. Bánffy Albert örö- köseivel szemben fennálló 420 frtnyi követelése tárgyá- ban, az Igazgató-Tanács fölhevására, az egyik örökös, n. br. Bánffy Ádám utódainak megbízottja, megnyugtató választ adott a követelés fele részének kiegyenlítése iránt, a mi egyelőre tudásul vétetvén, evidenciában tartása el- határozva lön.

A nagy- és kis-fülpösi egyháznak célba vett egye- sítése, az utóbbi egyházköztség vonakodása miatt, ez idő szerint függőben hagyatott.

A derzsei I. egyház több tagjának panasza és vá- daskodása alaptalannak tűnven ki, visszautasított, a hivek meg a beszolgáló papi, mint az énekvezéri kepe- nek az eddigi módon való fizetésére utasítottak; a be- szolgáló papnak, a papi kepe elcserélését tárgyazó hely- telen egyezsége megsemmisített.

Az enyedi Bethlen-kollégiumnak megengedett, hogy két kis darab erdejét, a melyet a torockó-szent- györgyi jószág tulajdonában léte idejében vásárolt volt, miután most már célját veszítette, eladhassa.

Kérdéssé válván, hogy Csiki József voldorfi előbb kinevezett segéd, majd felszenteltetése után mint rendes pap, az okon, mert egyházát két év letelte előtt hagyta el, a beköltözési költségek felét tartozik-e vissza téríteni: az Igazgató-Tanács igenlőleg döntött.

Somogyi Kálmán, ügyvéd, mint megbízott, a Galló Józsefné-féle tartozás fejében, 324 frtot befizetvén, ennek nyugtázása mellett, ha ez összeg az egész tartozást tör- leszti, minek kimutatására az ügyvéd fölhevított, a jel- zalog törlési engedély ki fog adatni.

A bardóci egyházköztség két drb. fekvőségének el- adása indokoltnak találtatván, engedélyeztetett; utasítat- ván az esperes az azok után eső egyenértékű adónak leiratására.

A n.-baconi egyház módosított papi díjlevele, a ker. közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, megerősít- tetett.

Lőrinci Gábor m.-kályáni pap a beresztelki egyház- ban a papi állomás másodszer történt hirdetése miatt panaszolván, az ügy tisztázhatása céljából, főként br. Bánffy Zoltán pátronus úr nyilatkozatának felterjesztése s egyéb kiegészítés rendeltetett el.

A szilágycsehi egyház temploma fedelének kijavi- tására, a központban kezelt tőkéjéből 1000 frt papirjára- dék kölcsönképpen, a megrendelt módon való részletes visszafizetés mellett, engedélyeztetett.

Az árapataki egyházköztség lelkészválasztási ügyé- ben, a kijelölő bizottságnak összeállítása szabálytalanul, azon adminisztráns lelkész vezetése alatt hajtván végre, a ki maga is mint pályázó van érdekelve, az eljárás meg- semmisített és más adminisztráns lelkész vezetése alatt új kijelölő bizottság alakítása rendeltetett el.

II.

Kolozsvár, 1891. március 8.

Elnök: br. Bánffy Dezső főgondnok. Jelen vannak: Dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Nagy László, Bar- tha Lajos, Domokos Antal, Deák József, dr. Sárkány Lajos, Parádi Kálmán, Bodor Antal.

Az időközben elnökileg ellátott folyó ügyek, a me-

lyek között Nagy Károly máburgi akadémitának, utólagosan beérkezett kérelmére, a részére feltételesen fentartott 50 frt segély kiutaltatott, bejelentése és jóváhagyó tudásul vétele után:

Számvevő előterjesztette a pénztárnoknak az EMKE segélyekről szóló 1890. évi számadását és azzal kapcsolatban az EMKE választmányának memorándumszerű átiratát. A létező differenciák kiegyenlítése céljából, Igazgató-Tanácsunk br. Bánffy Dezső, Gyarmathy Miklós és dr. Sárkány Lajos személyükben bizottságot küldött ki; fölkeréven egyúttal az EMKE választmányát is arra, hogy kebeléből ez is nevezzen ki tagokat a szóbeli együttes tanácskozáásra.

A sepsi-szent-györgyi «Mikó-kollégium» építendő szárny-épülete tervének gyors elkészítésére, Császár Bálint jelentése alapján, Alpár Ignác műépítész sürgősen felhivatott.

A fogarasi egyház fiu iskolájának és 2-ik paplakásának építése, a műszaki előadó véleménye értelmében engedélyeztetett.

A kollégiumok vagyonkezelése tárgyában létesítendő egyöntetűség céljából készült és kiküldött indítványra, a kollégiumok véleménye, egynek kivételével, beérkezvén, e véleményeknek is alapján, a szabályzat megállapított.

A harasztosi papválasztás ügyében, az egyházmegyei jegyző fölterjesztésére a választói jogosultság megállapíthatására tájékozó leirat intéztetett.

A küüllői egyházmegye esperese fölterjesztésére, illetőleg, Nagy Domokos lelkész jelentésére, a maros-bogáti iskola ügyében gróf Bethlen Géza főgondnok ur fölkeréretett az iránt, hogy az iskola községivé alakítása tekintetében a szükségeseket megtegye.

A szász-brétei papi ház építési költségeire, azon egyháznak, a gr. Klebesberg-féle megváltott javadalom interkaláréjából, a kért 200 frt helyett 114 frt kiadása elhatározott.

A széki esperes fölterjesztésére az alsó-ilosvai iskolának az EMKE segélyével való építése, a műszaki előadó véleménye alapján, engedélyeztetett.

A választói iskola építésére kért összeg, az építési alap kimerültsége okán, megadható nem volt.

A szászvárosi egyház utasított az ürességben létel alatt beszoigált adminisztráns lelkész díjának kifizetésére.

A szil.-szolnoki esperes fölterjesztésére az érmindszenti egyháznak adás-vevési, illetőleg, csere-szerződése jóváhagyatott.

Az udvarhelyi egyházmegye esperesének, az alsó-rákosi egyházban gróf Teleki Sámuel kegyes pátronus ur szavazati joga mennyiségének megállapítása tárgyában tett jelentésére, kiegészítés rendeltetett el.

Az enyedi Bethlen-kollégium megokolt felterjesztésére, a gróf Thorockay család által visszavásárolt torockó-szt.-györgyi jószággra vonatkozó megterhelési és elidegenítési tilalom telekkönyvi törlése engedélyeztetett.

Ezen kívül még egy pár említést nem érdemlő kisebb ügy elintézése után, az ülés véget ért.

Az egyházmegyéből.

A sz.-medgyesi ref. egyház története.

(Folytatás.)

Ugyanezen évben megválasztották a levitát is, Trözner Lajos személyében. Most már boldog érzettel mondható el Gáál az ősz Simeonnal: Immáron, Uram, vedd magadhoz az én lelkemet!

Ezután a csendes munkálódás ideje állott be; vezetett anyakönyv, tanították a növendékeket, hirdették az igét, volt urvacso-ra-osztás. Egyesek buzgó kegyességéből az egyház el lett látva klenodiumokkal. Legtöbbet köszönhet ez időtől mintegy husz éven keresztül az egyház, balázstelki birtokos gróf Haller György nejének, Bethlen Lujza grófnőnek, ki főként a csekély fizetésű levitát segíté igen sokkal, hogy megélhessen.

Egyházunk létszáma 1850-től kezdett szaporodni nagyobb arányokban, mert a vidékről a munkás osztályból sokan beköltöztek és így 1860-ban, Orbán István levitasága alatt, a közgyűlés elhatározta egy kisebbszerű templom építését.

Határozni könnyű volt, de végrehajtani azt, tekintettel, hogy az egyháznak csak 309 frt 50 kr. állott rendelkezésére, nem tartozott a könnyű dolgok közé. De azért meg nem inogtak, tervüket jegyzőkönyvre vették, azon céllal, hogy azt keresztül is viszik. Ugyanezen ülésben szintén határozva lett, hogy egy harang vásároltassék, rovatál utján. Már a következő évben, 1866-ban egy 120 fontos harang vásároltatott és azonnal fel is állították a Báder-utcai telekre. Ugyanezen évben vettetett meg a törökbuza-magtár alapja is hat véka adománnyal.

Mig ezek történtek, az alatt nem ment feledésbe a templom-építés terve sem. A városi képviselő testület megkerestetvén, ez az evang. egyházzal egyetértve, 1868-ban helyet adott a templom építésre. Itt, e helynek körzetén egy hatalmas bástyafal emelkedett, e bástyát adták egyháznak. A hivek azonnal munkához fogtak, kettőztetett erővel bontották a kemény falat. A siker nem maradt el, már amaz év őszén halomra rakva állott egy csomó anyag. A következő év tavaszán 399 frt készlettel hozzá kezdtek az építéshez. Nem volt műszaki képviselőjük. A tervet nem rajzolták papírosra, Hunyadi Sándor ref. kőműves, saját esze és terve szerint vezette a munkát. Segített a gyülekezet apraja, nagyja; fecske szorgalmával építettek sziklahalmon az urnak templomot.

Az egyházker. főhatóság látván e kicsi gyülekezet kintartó szorgalmát, 200 frt segedelmet küldött; a Gusztáv Adolf egyület három részben 210 frtot. Ezen kívül tizen a presbiterek közül itt hagyva családjukat, mellőzve annak fentartási gondját, utnak indultak a szélrózsa minden irányában, gyűjtőívvel kezükben. Áldozatuknak meg is lett eredménye, összesen 640 frtot gyűjtöttek.

Felépült a templom, mindenek örömére! Kicsi, egyszerű hajlék volt az, ajtaja szűk sikátorra nyílt, úgy nézve ki, mint egy remete, ki félre vonulva a világtól, nem tűz más célt maga elé, csak hogy istent dicsőítse.

Kicsiny volt, szerény volt, de befogadta a gyülekezetet. A gyülekezet boldog volt, hálás volt; s nemes öntudatában istent dicsőíté. A felavatásnál, az érdem elismerésül, a város közönsége, ennek színe-java nagy számmal vett részt. Felhangzott újból az ének: Te benned biztunk eleitől fogva. Az ének hatása alatt, a visszaemlékezés révén, megteltek a

szemek könyekkel, s amaz egyszerű hajlékban, a szem: harmatának fátyolán keresztül látták egy jobb jövő hajnalát! Látták és hallották istennek szózatát: E hajlék az én házám, a ki itt szivből imádkozik, azt én megáldom.

A templom-építés 915 frtba került, ezen felül még rendelkezésre állott 535 forint. Az elért siker és a meglévő készlet újabb cselekvésre bírta a híveket. A jég-utcában 1870-ben eladóvá tétetett egy nagyobb ház, alkuba bocsátkoztak és 1535 forinton megvették azt. Ekkor a Bäder-utcai házat eladták 1000 forinton. Így az egyháznak külön tempoma és az igényeknek megfelelőbb levitai háza és iskolája

lett. Ez évben a városi képviselő testület tekintettel a levita csekély fizetésére, évi 120 forintot szavazott meg az egyháznak tanügyi célokra.

Tekintve az elért eredményeket, továbbra is a biztos fejlődés nyomait várják. De a fokozódott társadalmi követelmények mellett, csekély fizetésükből a leviták megélni nem tudtak, mellékfoglalkozást kerestek és gyorsan váltakoztak; egy szóval, a vallásos és egyházas érzületet nem istápolták a népben.

Péchy Árpád,
medgyesi ev. ref. pap.

(Vége köv.)

TÁRCA.

Tragikus elem a zsol-tárköltészetben.

Rendesen boldognak mondjuk azt, kinek hite és reményei vannak, Pedig, mily gyakran válnak ezek szenvedések forrásaivá! Hiszen, remélni és csalódní, a tapasztalat szerint, csaknem egyet jelent. És szánalomra méltó ember, kinek összes boldogsága, lelkének egész üdve reményeinek és várákozásainak megvalósulásától függ! Mi lesz vele, ha csalódnínia kell? Ime, a kegyes zsol-tárírók egy részének ezt kelle megérnie; a fájdalom és panasz nyögése, a méltatlankodás és kétségbeesés zokogása, mely dalaikból fölhangzik, összetört remények, meg nem valósult várákózások sirjáról száll felénk. Vallásos hitök élénksége, önézetük nagysága és boldogság utáni vágyuk határtalan volta nagy reményeket, merész várákózásokat támasztott lelkükben. Gyermeki bizalommal fordultak istenhez, kinek világát olyannak képzelték, a minőt csak egy ártatlan emberi sziv magának kívánhat. Csupa fény minden, isten jóvóltának sugarai mindenütt. E mellett, ama naiv meggyőződés élt bennük, hogy jámborságuk méltóvá teszi őket Jáhve kegyére. Természetes. A jó ember egy jóságos isten által teremtett világban, a legderültebb várákózásokkal lép ki az élet útjára. Boldog álmok, édes ábrándok ölen ringatózódik lelke.

De, minél tovább halad az élet ösvényén, annál inkább tapasztalja, hogy illuziókkal hitegette lelkét; az élet nem az, a minek álmodta; a világ mindinkább olyan lesz előtte, mint a milyen valósággal.

És, ha a mi kegyesünk pap, vagy próféta volna, akkor még hagyján! Ugyanazon ideáltól fosztá meg ezeket is a szomorú tapasztalati valóság. Egyképpen csalódtak mindnyájan. Ámde, a papot és prófétát a csalódní nem ejté kétségbe. Tetterejük nem lankadt meg, munkakedvük nem csapant meg. Ellenkezőleg: belevetik magukat az élet viharzó árájába és harcra kelnek a sodró hullámokkal. A bánatos lelkü dalnoknak eszébe sem jut ez. Tehetetlenül áll meg a zordon való előtt; sűrű, sötét boru nehezedik lelkére; szíve megszakadni készül a fájdalomtól. Már a próféták között is akadunk olyanra, kit a zsol-tárírók hangulata száll meg, kiben már megjelenik a szenvedő ártatlansággá lett kegyes, töprengésekbe merülve, a lét és nem-lét kínos problémájának kutatásába mélyedve. Jeremia már felveti a kérdést: miért követi szerencse és boldogság az istentelenek lépteit; miért nem szolgálta neki isten igazságot, a maga idejében; miért kell neki annyit szenvednie, éppen azoktól, kiktől csupán jót remélhetett? Nála már hiányzik a prófétáknál megszokott lázas tevékenység, a merész küzdelem egyénekkal és viszonyokkal, a

támadásra kész bátorság. A kegyes kezd visszahuzódní az istenség védő szárnyai alá, hogy a mennyei atya kebelén sirja ki könnyeit. Megható az izraelita kedélyéletnek ez a vonása; felette érdekes költészet! Az újabb időben Musset és Lamartine elevenítették föl e költészetet. Hogyan is nevezzük azt? Talán: a fájdalom költészet; az a költészet, mely az ideális nagyrabecsülését kelti fel bennünk, midőn azt a keservet fejezi ki, melyet az ideálisnak sikertelen keresése a nemes léleknek okoz.

Halk suttogásként indul meg a fájdalom hangja a zsol-tárkönyvben; majd elfojtott zokogásba, azután panaszkodásba csap át, először bánatosan, azután hangosabban, mélyebben, magasabban, kétségbeesetten, míg a mindent elsöprő, dühöngő orkán üvöltésévé, fergetegévé lesz.

Kezdetben alig mer feltörni a hang a csalódní fájdalomtól vérző kebelből. Morogjatok, ezt olvassuk egyik zsol-tárban,

Morogjatok, de ne vétkezzetek;
Töprengjétek magatokban,
Ágyatokban, de szót se szóljatok!
Áldozatok igaz áldozattal
És bizzatok Jehovában! (4. 6.)

A méltatlankodás, a panasz oka még egészen gyermekies. Még nem fásult el a sziv a szenvedések miatt. Még csodálkozni bír azon, hogy arcába csapkod a szél, kő sebzi meg lábát, hogy a megromlott levegő miatt fuldoklik lélekzete; hogy barátja, kiben bizott, ki kenyerét ette, fölemelé a sarkát ellene. (41. 10.)

Fájdalmát még tudja enyhíteni, méltatlankodását még le tudja csillapítani azon gondolat által:

Hogy, mint a fű gyorsan levágnak,
S elhervadnak, mint zöldelő virág, (37. 3.)
Miért félnek rossz napokban,
Ha körül fog ellenim gazsága,
A kik biznak vagyonukban,
S pöffeszkednek nagy gazdagságukkal?
A sirgödör örök házuk,
És hajlékuk korról-korra;
Halálakor semmit sem viszen el,
Dicsősége nem száll alá véle.
Hasonlatos oktalan barmokhoz. (49. 6. 7. ...)

Dicsőségét és vagyonát nem viszi sirjába magával a gazdag: így biztatja magát a kegyes. És úgy látszik, e gondolatban vigasztalást talál. Ámde, szenvedése még nem lehet mély, midőn csupán a haszontalanok jólléte képez szálkát a szemében. Kétséget nem szenved, hogy e panaszkodó zsol-tárírók többnyire sorsüldözött szegények, olyan egyének, kiknek társadalmi és miveltségi állásuk alig emelkedett felül az

önszereteten és egyéni szenvedésen. Talán, abból is jogosan következtethetjük ezt, hogy dalaikban rendkívül ritkán fordulnak elő történelmi visszaemlékezések, históriai utalások a a multra. Alig van rá eset, hogy régebbi irodalmukban keressenek vigasztalást. A Pentateükhus elbeszéléseinek ismeretével is csak elvétve találkozunk. Izráel nagy emberei távollétükkel tündökölnék. Mózes és Sámuel egyik zoltáriró kortársaknak tekinti. (99. 6. 7.) A szenttörténet eseményeire való vonatkozások vajmi ritkák. És a leghatározottabb és félreérthetlenebb is: «a tengert hatalommal ketté hasítottad», egészen egyedül áll (74. 13.); közvetlenül rá olyan csoda dolgái említettnek Jáhvénak, melyekről mit sem tud az Ekszodus. Valóban, nem tévedhetünk, midőn e kegyeseknek az isteni világrend ellen emelt panaszait jó részben szellemi látkörük korlátoltságának és nyomorult, lenézett helyzetüknek rójjuk fel. Kegyes és nyomorult, e zoltárokban igen gyakran, sőt legtöbbször egyet jelent:

Hajtsd ide füledet és hallgass meg Jáhve,
Mivel szükölködő és szenvedő vagyok!
Tartsd meg életemet, mert feddhetlen vagyok!
Istenem, segítsd meg benned bizó szolgád. (86. 1. 3.)

Panaszaik hangja, mint látható, még meglehetősen szerény. Szavaik inkább a lemondás és megnyugvás búbanatos sóhaja, mint a vád és szemrehányás bántó kiáltása. «Lelkem olyan, mint a csecstől elválasztott gyermek», így sóhajt föl egyikük (131. 3.), jól tudván, hogy az anyai emlékek édes teje rá nézve mindörökké elveszett. Majd, sürgetőleg fordul istenhez:

Kelj fel Jáhve, emeld fel kezedet,
Szenvedőkről ne feledkezzél meg!

Óh, az lehetetlen, hogy te őket elfelejtsd! A gonoszak ugyan azt hiszik, azzal ábrándoznak, hogy szétriasztják a kegyeseket, mint a madár-sereget, ámde, Jáhve igazságos!

Ifju valék, meg is öregedtem,
De nem láttam igazat elhagyva,
S maradékát, kenyerét koldulni.
Az igazak öröklék e földet,
Ők lakják azt örökkön örökké! (10. 13; 112. 11. 1.)

A kétety még igen szelid formában nyilatkozik és éppen azért ideiglenesen, elfojtható még olyan megjegyzések által, melyek nem sokára minden bizonyító erejüket el fogják veszíteni. Így, a 49. zoltár írójának még mind olyan problémákkal van dolga, melyeket könnyű szerrel meg tud oldani. Nem kell bánkódnunk és panaszkodnunk, úgy mond, ha bölcsnek és balgának látszólag ugyanaz a sorsa. Miért? Annyira homályos a dal tartalma, hogy lehetetlen eldöntenünk, mi vigasztalta voltaképpen az író. Vajjon, az örökélet reménysége táplálta-e őt, avagy csupán azon szegényes gondolattal enyhíté fájalmát, hogy egy meghatározott generációban, a balgák mindig a bölcsök előtt fognak a seolba leszállani?

Rendkívül érdekes, az ide tartozó dalok közül, a 73. zoltár. A költő alig meri bevallani magának, hogy hitében, az istentelenek szerencsés sorsának szemlélete folytán, csaknem megtántorodott. Nem foghatja fel, miképpen lehetséges, hogy az ilyen halandók zavartalan, nyugodt életet éljenek és javaikat egyre szaporítsák.

A lábaim majdnem megbotlottak,
Lépteim szinte elsiklának,
Mert irigylém a hetvenkedőket,
Mivel látám gazok boldogságát.
Mivel nincsen semmi gyötrődésük,
Jól gondozott, elhizott a testük;

Nincsen részük emberi nyomorban,
Nem sújtatnak, miként más halandók.
Éppen ezért gőg övezi nyakuk,
És ruhájuk erőszakoskodás.
Kövérsegtől kidülledett szemük,
Kíradott szívük gondolatja.
Gúnyolódva beszélnek a bajról,
Fennen szólnak, hamis-lelkűséggel;
Az ég ellen emelik szájukat,
A nyelvük meg a földön csinál bajt.
Így szólnak: mit tud erről isten?
Van-e tudás a Dicsőségesnél?

Az ilyen és ehhez hasonló jelenségek a legnagyobb zavarba hozzák irónkat. Egy pillanatra fölmerül lelkében a gondolat: hátha igazuk van? Talán, csakugyan nincsen isten az égben, ki figyeljen az emberek cselekedeteire, kezében tartva az igazságosság mérő serpenyőjét. De, el e pogány gondolattal! Az ám, csak hogy ezzel nincs megoldva a nehézség. Végre is, ama gondolatban nyer kifejezést az ő theodiceája is, hogy az istentelenek sorsának kimenetele mindig felette tragikus. Ezt tudni elég neki. Istenét nem hagyja el többé, vagy inkább: isten nem fogja őt ismét kinzó töprengéseknek átengedni, hanem kézen fogja, vezeti és fölveszi a maga dicsőségébe. Az égen és földön semmi sincs, mi szívét, isten mellett, örömmel töltené el. Kik istentől távol vannak, elpusztulnak; ő boldog, hogy isten közelében lehet, vagy szavait idézve:

Nincsen senkim az egekben nékem,
A földön is csak téged szeretlek.
Mujék el bár a testem, a szívem:
Szívem szirtje s örökségem isten!
Im, elvesznek, kik tőled távoznak;
Eltörülöd, kik hűtlenek hozzád.
De rám nézve gyönyörűség
Az istennek közelsége.

A probléma módosult, de fulánkja megmaradt. Mi haszna, ha meg is áldja isten az igazat: a jóllét és balsors közötti különbség eltűnik a dolgok egyetemes hiábanvalósága mellett. Ez a gondolat szíve mélyéig hatott egy pár kegyes zoltárirónak. Náluk már kezdődik a vanitatum vanitás! Tompa, elfojtott hangokon, mintha sirból emelnék, panaszojják a földi dolgok hiábanvalóságát. Egyikük várni akar panaszával, míg az istentelenek meghallhatják. De nem lehet. A csordultig telt pohárnak ki kell ömlenie.

(Vége következik.)

Józsa Zsigmond.

Különfélék.

— **Főtiszt. Szász Domokos püspök aa.** Nerviből, hol a tél zordonabb részét töltötte, folyó hó 8-án estve Kólozsvárra, haza érkezett, viruló egészségben és azzal a munkakedvvel, mely kiváló tulajdona volt mindenha. Már el is kezdte, holott Budapesten keresztül jöve, három napon át élénk részt vett az országos segély-alap tanácskozásaiban. Isten hozta!

— **Ő Felsége, a király,** templom-építési célra, szilagy-szegi egyházunknak 100 forintot kegyeskedett adományozni magán-pénztárából.

— **A Károlyi-emlékre és alapra** szóló adományok az utóbbi időben nagyon megcsappantak, mondhatnók, egészen megszűntek. Pedig, ez nagyon elszomorító dolog, és teljességgel elhibázott eljárás. Ha a pap e szép célra kér, buzdítja hallgatóit, renden kívül szép alkalma nyílik, nem csak arra, hogy Károlyit megismertesse, hanem hogy beszéljen a vallásos és erkölcsi élet kimeríthetetlen forrásáról, a

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Március 19.

12. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 5 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A palástdíjak rendezéséről.

Gyakran hallottam a stóláról nyilatkozatokat, a melyek különféle alapokból indultak ugyan ki, például, a nép szegénységéből, a lelki szolgálat apostoli ingyenességéből s a többi; hanem, végre is, oda lyukadtak ki, hogy a palástdíjak leélték magukat, s eltörlésük igen kívánatos volna.

Én mindig úgy voltam meggyőződve, hogy a stólaris szolgálatokért járó díjazásokat eltörölni teljes lehetetlen, mert azok az emberi természet alapulnak. Minden helyes érzékű ember önkénytelen érzi, hogy az egyházi szolgáltnak az ő személyes ügyében végzett munkájukért tartozik valamivel, s ha ma egy tollvonással eltörölnék a stólát, holnap már visszaállítaná azt egy boldog vőlegény, vagy édesapa, vagy az a gyászoló család, a mely kedves halottjától a lelkész szavai által vette utolsó búcsuját. Ez teszi érthetővé azt a történeti valóságot, hogy bár a katolikus egyházi törvény szimonia bűnének minősítette a lelkési cselekményekért való díjszedést, még is rendes szokássá vált, azokért bizonyos díjakat venni *jura stolae* címen. E szokást a protestánsok is átvették a katolikusoktól; tehát sem ott, sem itt nem a papok kapzsisága teremtette meg, hanem előállott az természetszerűleg az ajándékozások folytán, s mai alakjában hasznos szolgálatot teljesít, mert a helyes gondolkozásuakra nézve elfogadható címül szolgál a pap megjutalmazására, a nélkül, hogy sértene, a helytelenekkel szemben pedig elejét veszi a visszaéléseknek.

Egy funkció van, a betegeknek az urvacsora kiszolgáltatása, és ennél is, mert díjtalan, a lelkési hivattal a leggyakrabban vissza szoktak élni. A nagy beteghez vinni kell valakit, s mivel az orvosnak fizetés jár, elviszik a papot; viszik önkívületben levőhez, örülthez, konfirmálatlanhoz, sőt, vegyes vallásu helyeken viszik tisztán a kath. utolsó szentség utánzása okáért a nélkül, hogy

az illető áhítozná azt a szent dolgot. Éppen úgy temetési stóla nélkül prédikációs halott volna minden egy hónapos gyermek. Ma a szertartások különféle alakjait temetéseknel a szerint alkalmazzuk, a mint megfizetik; de, ha stóla nélkül a pap a maga egyéni ítéletével kezdené megszabni, ki érdemel prédikációt, orációt, vagy bucsúztatót, hogy ebből mennyi ódium háramlanék a nyakába, egyhamar nehéz volna megállapítani.

Ezen okok folytán, ha az emberi természet miatt lehetséges is volna, s az anyagi nehézségek engednék is, a stólaris díjak eltörlését még sem tartanám kívánatosnak.

Hanem, igenis azok rendezését.

A mi a stóladíjaknál a mai gyakorlatban szembevethető, az először is a díjak rendkívüli különbözősége. A hány megye, sőt a hány egyházközség, annyiféle a díjszabás. Másodsor, azok csekélysége. Ebben az elmúlt időnek pénzviszonyait tükröztetik vissza. A temetési három (ezüst) húszas, a mi csinos summa volt az apák zsebében, ma is fentartja magát az 1 forint 05 kros stólaban. Harmadszor, a mi az előbbiből folyik, szembevethető aránytalanságuk, a pap annyit, a kántor félannyit kap, mint egy gyászvitéz. Negyedszer, a stóla igazságtalansága, a mennyiben egyenlő összeget fizetnek a temetői halottasházból és a bármily távoli helyről temetkezők; a rendes kepezők és a fizetni nem akarók; az idegenek és a lappangó tagok, a gazdagok, fényesen temetkezők és a szegény sorsuak, sőt azi degen felekezetiük is.

A kifejlődött gyakorlat ezen hibái a stóla rendezését eléggé sürgetik, bárha a községek ezzel szemben a legnagyobb konzervativizmussal viselkednek is. Egyöntetű díjszabásról azonban nem lehet szó, mert a funkciókra is áll, hogy a hány ház, annyi szokás; de különben is a díjlevelek több pontban megkötik a rendező kezét; ezért nem egészben, hanem gyülekezetenként kell

bibliáról és közelebb vigye azt hallgatói szívéhez. Már ez magában is igen szép cél, hát még ha hozzá vesszük, hogy a Károlyi emlékére létesítendő alap egy oly élőtökét fog képezni, a mely esztendőnkint népies iratok és más hasonló terjesztése által mindigre termékenyítőleg fog hatni a protestáns hívek életében. Szívesen kérjük paptársainkat, egyházainkat, ne feledkezzenek meg e szép célról. Legközelebb a back-a-madarasi egyház küldött 5 frtot. Ezzel egyházkerületünk gyűjtése a máj napig 858 frt. 88 kr.

— «Somogyi Péter fogsága» címen Stromp László, ev. theol. magántanártól derék kis tanulmány jelent meg, mely a magyar protestantizmus történetének egy érdekes lapját képezi. A 123 lapra terjedő füzet a legnagyobb részben a legközvetlenebb kútfő, magának Somogyinak a naplója nyomán levén írva, egész részletességgel és teljes hitelességgel adja hű képét az Oláh Miklós korabeli üldözések ez egyik mozzanatának, melyről egyháztörténet-íróink eddig alig tudtak annyit, mi néhány sorra terjedjen művekben s ily rövid tudósításaik sem minden tekintetben felelnek meg a tényeknek. Üdvözljük szerzőt historikusaink sorában, kedvet és kitartást kívánunk további munkálkodásához, melynek még több, hasonló becsű termékét várjuk a jövőben. Azonban arra figyelmeztetjük, hogy ezután óvakodjék a történeti művekben különben sem megengedhető frázisoktól, melyek egyike a 87. lapon nem hogy elegikus hangulatba ejtené az olvasót, hanem ellenkezőleg, mosolyt csal ajkára. Viszont stílusát általában is igyekezzék korrektebbé tenni s különösen azt a rettenetes sok gondolatjelt mellőzze, melyek csak bosszantó hatást tesznek s egyáltalában nem szolgálnak az irmodor és mondatszerkezet előnyére. Elhallgatva pár apróbb kifogásunkat, s megemlítve, hogy még értelem-zavaró sajtóhibák is fordulnak elő a műben, végezetül szívesen ajánljuk az érdeklődők figyelmébe szerző ez első kiadványát, mely nála Pozsonyban, az ev. theologiai akadémián 1 frtért kapható.

— **Hálás köszönet.** A dedrád-széplaki ev. ref. egyháznak az 1890. év folyamán csaknem ujonnan épített temploma megnyitásának alkalmára a következő adományozások történtek: Tek. id. Farkas Mihályné, szül. Éltető Krisztina egy fekete bársony szőszék-takarót, ezüst szegélyzettel és ezen felirattal: «Imádkozzál és dolgozzál», értéke 85 frt, tek. ifj. Farkas Mihályné, szül. Forró Katalin két templomi pad-takarót, értéke 25 frt, Tolvaj Lajosné egy urasztali takarót; továbbá, az orgona kijavítási költségeinek fedezésére t Kovács Ferenc ny. tanító 10 frt, Gál Pál 5 frt, Tolvaj Lajos 5 frt, Hartig Mihály 3 frt. Az egyháztagok azon kívül, hogy 1890-ik

évben egyszerre történt templom- és tanítói lakás építéséhez szükséges anyagokat megfeszített szorgalommal hordották össze; és azon kívül, hogy a most folyó tagosítás alkalmával 5¹/₂ hold első osztályu rétet szakítottak ki tagjaikból arányosan egy új papi lakás építésének céljaira: újabban ismét 1¹/₂ hold szántót ajándékoztak. És ugyancsak e célra azon év folytán felállított magtár számára 140 liter szemes török-búzáat adakoztak össze és kötelezettséget vállaltak, hogy 5 hold földet szorgalmi uton fognak művelni mindaddig, míg az építkezéshez szükséges és felveendő kölcsön-pénzösszeg teljesen törlesztve lesz. Ezen anyaegyházhoz tartozó szász-ludvégi leányegyházközségben: elhalt és volt gondnok, id. Elek Gergely végrendeletileg hagyományozott egy harang vásárlására 250 frtot, tek. Mezei József agárdi földbirtokos egy a Szász-Ludvég községben fekvő házat kerttel ajándékozta az egyháznak. És ezen adományozások annyival nagyobb örömmünkre szolgálnak nekünk, mert ha áll azon általános igazság, mely szerint minden társaság csak úgy állhat fenn és haladhat a virágzó fejlődés fokán, ha annak tagjai a buzgóság szellemétől áthatva, buzdító példával járnak elől a nagyok és követik a kicsinyek: akkor nekünk is van bizalmunk, hogy ezen idegen elemek közé ékelt helyen is, mindkét irányu kötelezettségünknek meg fogunk tudni felelni. D-Széplak, márc. 7. 1891. Papp Lajos, ref. lelkész.

— **Hátszegi evang. ref. egyházközségünket** legközelebről mélt. Mara Lászlóné, szül. Barcsay Lujza és f.-szálláspataki Mara Irma ö nagyságaik egy igen értékes bordó-szinű, s gazdagon aranyozott rojtjal szegélyezett, nehéz selyembársony urasztali takaróval ajándékozták meg. melyet rokonaik és barátaik körében rendezett gyűjtés útján szereztek be. E nemes cél megvalósításához hozzá járultak: Apáthi Árpád 5 frt. Bernád Miklós 3 frt. ifj. Buda Géza 2 frt. ifju Buda Gézané, szül. Mara Ágnes 3 frt. Buda Sándor 1 frt. Góró Andor 1 frt. Özv. Mara Györgyné 1 frt 50 kr. Gyárfás Ferenc 1 frt. Nalác Ákos 2 frt. Nalác Károly 1 frt. Özv. Pára Antalné 1 frt. Pap József 2 frt. Pogány Károly 1 frt. Szilvássy Aladár 2 frt. Gróf Teleki Árpád 2 forint 10 kr. Özv. Varró Elekné, sz. Várady Polikszéna 50 kr. Veress József 3 forint. Mara Lászlóné 7 frt 40 kr. Puy László 5 frt. Összesen 45 frt 50 kr. Gyógyszerész t. Pap Árpádné, szül. Buda Ida ónsza pedig egy saját kezűleg készített csinos szőszék-takarót adományozott egyházközségünknek. Fogadják úgy a nemes szívű gyűjtők, mint a kegyes adományozók e helyen is egyházközségünk hálás köszönetét, Hátszeg, márc. 1891. János Albert, ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ

521—1891.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A deési egyházmegyében lévő színyei körlelkész-tanítói állomásra pályázat nyitattik.

A javadalom értéke 491 frt 37 kr. Ebből 75 frt. 50 kr. esik a kánonika porció használati értékére; a többi készpénzben fizetetik.

A pályázati kérvények a főt. püspöki hivatalhoz adandók be, 1891. március 31-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató Tanácsának, Kolozsvártt, 1891. március 3-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
miszsiói előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

59—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Kézdi-Vásárhelyi születésű, bukaresti lakos, Geric Rózália férjét, ev. ref. vallásu Pál Istvánt, ki öt ezelőtt 14 évvel hűtlenül elhagyta s azóta hollétéről semmit sem tud, ezennel hirdetményesen idézteti, hogy mostantól számítva hat hónap alatt jelenjék meg a romániai ev. ref. miszsiói egyházmegye házassági törvényszékén, hol felperes idézett al-

peres ellen házassági válóperét meg fogja kezdeni s le fogja járítani.

A romániai ev. ref. miszsiói egyházmegye esperesi hivatalától.

Bukarest, 1891. március 3-án. *Bartalus János,*
esperes.

299—1891.

TUDÁSUL.

Felhivom tiszteletes paptársaimat, sziveskedjenek utasítani egyházközségünkben lakó azon papi és tanítói özvegyeket és árvákat, kik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segílyt nyerni jogosultak, hogy élet- és özvegyeségi bizonyítványaikat folyó évi április hó 10-ig adják be tiszteletes Kis Károly gyámintézeti pénztárnok afiához, Agyagfalvára (u. p. Bögöz.) Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Az udvarhelyi ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Kecsetben, 1891. március hó 5-én,

Menyhárt András,
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

végezni a munkát. Ha a lelkész fölfejtí az ügy rendezetlenségét, rámutat az aránytalanságokra, maguk az egyháztagek fogják követelni a rendezést. Helyes-e, hogy ugyanazt fizesse az egyházi funkciókért, a ki a gyászban is kedveli a pompát, s 50—100 frtot költ a temetésre, a mit fizet egy 2—3 forinttal temetkező szegény? Illő-e, hogy a pap a díjazásban egyenlőnek vételessék a gyászkocsi mellett ballagó statisztával? Miért fizesse csak azt, a ki minden teher alól kihuzza magát, a mit az, a ki becsülettel hordozza járulékait? Ilyen megjegyzéseket gyakran hallani az egyszerű elméjű emberek között is.

Dolgozzanak ki tehát a presbiteriumok a helyi körülményekhez illő, méltányos, részletes stóladíjzabást, terjesszék közgyűlési jóváhagyás alá, s szerezzék meg rá a fensőbb hatósági megerősítést. Néhol csak a díjak összeírására, néhol csak a hiányzó pontok bevitelére van szükség. A dolog sikerére sokat tenne, ha a községek erre köteleztetnének.

Egyes községekben, hol a hivek jelentékeny papbért fizetnek, a lelkész, például, temetéseknél az ingyen szolgálatra kötelezve van; de e kötelezés jogosan a semmi, vagy csak csekély terhet viselőkre fen nem tartható; ilyenektől úgy a papot, mint az egyház pénztárát bizonyos díjak méltán megilletik, mert rendes kifogásuk a fizetés megtagadásakor, hogy nincs szükségük egyházra és papra. Vannak egyének kik csak akkor fizetnek, ha az egyházra szorulnak, de ilyenkor mulasztásuk érzetében zugolódás nélkül megteszik.

Természetesen, kivételt képeznek minden díjzabás alól a valódi szegények, mert velük szemben a szent cselekvények végzését a lelkész nem kötheti a stóla lefizetéséhez.

A stóla-díjzabásba függelékül bevezetendők a hivatalos iratok, okmány-kivonatok díjai, melyek megállapításánál a rendes állami okiratokra vonatkozó díjazás szolgálhat sinormérték gyanánt.

Az ilyen díjzabás egy hitelesített példánya, népesebb községekben, a lelkészi hivatalnál kifüggesztendő, hogy bárki is megtekinthesse.

Ily elvek alapján rendezvén a palástdíjakat, nemcsak tovább jutunk egy lépéssel az egyházrendezés dolgában, nemcsak statisztikát csinálunk az utókor számára, de egyuttal saját teendőinket is megkönnyítjük hiveinkkel szemben, s mindennek felett, útját vágjuk azoknak a bármi ala-

pot nélküözö (?) meséknek, a melyeket «telhetetlen papzsákja» néven szoktak forgalomba hozni.

Bitay Béla.

Tanügy.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kollegiumainak Értesítői az 1889—90. tanévről.

(Vége.)

A «Pályadíjak, jutalmak» c. fejezetben a különböző pénz- és könyv-jutalmakról és pályadíjakról olvasható közlés.

A tanszerek, mint a könyvtárak, természetani és természetrajzi gyűjtemények, földrajzi szertár, stb. szépen gyarapodtak s itt találjuk először nyomát «a történelmi és filológiai muzeum»-nak, mely már e külön címen szerepel, s bár nem nagyon gazdagodott, de már megvan a kezdet, s kívánjuk, hogy mielőbb a többi gyűjteménnyel arányosan növekedve, a humanioráknak modern tanítására kamatozzék!

Befejezik a csinos füzetet az igazgatónak a jövő tanévre vonatkozó utasításai, melyekben főleg arra figyelmeztet, hogy a jövő tanévben már az állami tanterv lép életbe intézetükben!

VII. A sepsi-szent-györgyi evang. reform. Mikó-Kollégium Értesítője az 1889—90. iskolai évről. Az előjáróság megbízásából szerkesztette: Bodor Domokos, igazgató.

E legifjabb, s még csak a fejlődés stádiumában levő intézet a legizlésebb kiállítású értesítővel állt ki a program-piacra a hét kollégium között, mi mindenesetre dicséretére válik az azt kiállító Jókai-Nyomda-Részvénny-Társulatnak, a mi annál nagyobb érdeme, mert valamennyi közt legtávolabb van a hazai kultúra központjától.

Az értesítőt Domján István tanár székfoglaló értekezése nyitja meg, melynek címe: «Kemény János fejedelem». Gyakorlott tollal festi Kemény J. fejedelemségét, melyet bő forrástanulmány alapján dolgozott fel, s csak elismerést érdemel, hogy felhasználta magának Kemény Jánosnak a Székely Nemzeti Muzeum levéltárában őrzött eddig kiadatlan leveleit, s azokból tizet külön függelékben közöl is, mi határozottan irodalmi értéket kölcsönöz az értekezésnek. Mindenesetre szép és követendő példa tanáraink előtt, mert maguk a kollégiumi könyv- és levéltárak is rejthetnek oly iratokat, melyeknek közzététele hazánk, specialiter pedig Erdély kulturális életére irodalmi fontossággal és érdekléssel birhatnak.

«Adatok a kollégium ez évi történetéhez» a címe a II. közleménynek, mely annyival érdekesebb ez alkalommal a szokott évi jelentéseknél, mert az eddigi algimnáziumnak főgimnáziummá fejlesztését, az államszerződés létrejöttét, az új főgimnáziumnak felépítettését, stb. adja elő, s mivel ezeket részben lapunk is hozta már, bővebben nem ismertetem. Kegyeletes megemlékezést is olvasunk ezek kapcsán, mert a kiméletlen halál súlyos veszteséget okozott az intézetnek. Révay Lajosról, az intézet gondnokáról, és buzgó vallás-tanáráról szól az egyik, kit férfi kora delén, Ágoston Géza papjelöltről s az előké-

szító osztály vezetőjéről a másik, kit férfikora kezdetén rabolt el a halál. Az intézetben felállítandó tápintézet javára a tanári kar hangversenyt rendezett, mely 236 forintot jövedelmezett, s melyet dr. Bodor Tivadar gondnok 300 frtra, Donáth József főgondnok pedig 100 frtos alapítvánnyal 400 frtra emelt. Becási Kristóf zágoni földbirtokos ugyan e célra 1000 frt alapítványt tett; oly tettek, melyek minden dicshimnusznál magasztosabban hirdetik a székely hazafiságot, lelkesedést!

Nem helyeselhető eléggé, hogy «Az államsegély ügyében kötött szerződés» szóról-szóra helyet foglal az értesítőben. Egy fontos okmány ez középiskoláink történetében, mely az új aera kezdetét jelöli, egy hivatalos határvonal az állam és a felekezet közt.

A gondnoki és tanári kar után a végzett tananyag van egész pontossággal közölve, melyet a könyvtárak és taneszközök gyarapodása követ, az előbbinél úgy a folyóiratok, mint a tud. munkák igen szép számmal vannak képviselve. A taneszközök gyarapodásában itt, e kezdő intézetnél találunk a filológiai-történeti muzeum határozott kialakulására, mely a múlt évben 99 darab eszközből, ez évben pedig már 187 darabból áll. Sőt a magán buzgóságnak oly szép jeleit találtuk, melyet a többi intézetnél hiába kerestünk, s melyet példa vevésül nem tudunk eléggé ajánlani a humaniorák tanárainak. Azt olvassuk ugyanis, hogy Végh Endre rajztanár olajban lefestette Ovidius és Sallustius arcképeit és külön táblákon lerajzolta a praetorianusok laktanyáját és Makszentius cirkusát. Sőt maguk a tanulók is segítették a szemleltetés eszközeinek gyarapítását, s többen különböző ókori tárgyakat rajzoltak le, melyeket az osztályban kifüggesztettek. S erre annál nagyobb szükség van, mert a rendelkezésre álló összeget rendszeresen a realiak nyelik el.

Schambach Gyula, a kaposvári állami főgimn. lelk. tanára megmutatta (s nyomtatott értekezésben is közzé tette), mint teremthet alig valami pénzsegélyből egy buzgó tanár valódi műértékkel bíró filológiai muzeumot. Az új iskolai épületeknél már fel is van véve e célra külön terem. S mikor a grammatizálás és idétlén német szórszálhasogatás kora kezd lejárni (hisz az ez alapon való eredménytelen tanítás ingatta meg a görög nyelv sorsát a gimnáziumban, s vette el a bizalmat a klaszszikusok művelő hatásától), itt az ideje, hogy felkaroltassék az új irány, mely nem pusztán nyelvtani alakokon rágódik, hanem felöleli az ókor fenmaradt magasztos emlékeit, (miként Schliemann tette Trója ásatásával), s az elévülhetetlen, az utolérhetetlen műreemek argumentumaival, szemléltetésével vezeti hazánk ifjúságát az örök igaz, szép és jó egyháromságos eszméjéhez.

Igen szépen gazdagodott a természet-vegytani és a természetrajzi szertár; látszik, hogy a főgimnázium meg-megnyíló osztályait már felszerelve akarják bevárni.

A tanulók névsorában közölve vannak az érdemjegyek is. A rendkívüli tárgyakból tanultak: francia nyelvtant, gyorsírást és szabadkézi rajzot.

A VIII. pont alatt az ösztöndíjas és jutalmazott tanulók kimutatása foglal helyet. A segélyezés összes pénzértéke 3125 frt 60 kr.

Beiratott, az előkészítő osztály növendékeit is hoz-

zászámítva a gimnázium 5 osztályáéhoz: 234, vizsgálatot tett 212. Ezek közül mindenből jeles: 20, jó 53, elégséges 83, egy tárgyból bukott 10, kettőből 16, többből 30. A viselet az egészségi állapottal együtt jó. A kollégium vagyoni kimutatása s a jövő tanévre vonatkozó értesítés zárja be a füzetet.

Ime, egy tanév halvány képe egyházkerületünk kollégiumaiban. A nemes ügy érdeke megkivánta volna, hogy még terjedelmesebben ismertessük őket, de lapunk keretével is számot kellett vetnünk. De kezdetnek tán így is elég volt.

Korunk rohamosan halad, s nekünk vele kell haladnunk; az elmaradás csak veszélyünkre válnék. Lát-hatjuk, mint kel föl napról-napra a katolikus áradat, s akar ismét magához ragadni minden eszközt. Résen kell állnunk. Nekünk protestánsoknak mindenkor iskoláink voltak az erős váraink. Ezek most gyarapodnak, maga az állam is segélyezi, s évről-évre szaporodnak tanáraink, elvárhatjuk tehát, hogy közlönyünk hasábjain is mind nagyobb tért hódítson a tanügy.*) Nagyon sok kérdés vár még tisztázásra, megoldásra. Pl. három intézetünkben már az állami tanterv szerint tanítanak, ha az udvarhelyi is megkapja a segélyt, akkor már több mint fele az állami tanterv szerint halad: vajjon, az egyöntetőség kedvéért nem volna-e jó, valamennyi kollégiumba azt behozni? A görögnyelv ügye szintén eldöntésre vár, stb. Minél többen és többféle szempontból szólnak hozzá: annál tisztábban, hasznosabban kerülnek ki az eszmék. Mi figyelemmel fogjuk kísérni a haladást, s azt a jövő évben konstatálándjuk, de nem hallgatjuk el a hibákat, s a hiányokat sem, mert célunk a tökéletesedés felé haladás, s a protestáns iskolák felvirágoztatása, mert ez többé nemcsak a mi ügyünk, hanem egyuttal a magyarságé, s a felvilágosodás és a szabad eszmék záloga, melyeket csak e zászló falanksza biztosít: protestantizmus!

Impavidus.

Kellemetlenségek.

Nem rég történt. A múlt hó valamelyik napján megjön a posta és a csomag között ott diszelgett az én esperesemnek is hivatalos levele. Rendszeresen csak külsője szokott hivatalos szabályok korlátai közzé sorakozni; belseje többnyire meleg hangú, barátságos kitételeket foglal magában. Ehhez szokva, vidám elégteliséggel bontottam fel a levelet, várva ama megszólítást: «Szeretett, Kedves Barátom.» De most az egyszer úgy jártam, mint a ki meleg fürdő helyett hét fokos hideg vízben találja magát; mint mikor kedves barátunkat véljük látni, s helyette idegen arc mered reánk, azt kérdezve: mi tetszik? Így hatottak reám is a levél hivatalosan rideg sorai, mit könnyebb megértés végett egész terjedelmében ide írok. A levél hangzott eképpen:

«Tiszteletes Lelkész Úr! Hivatkozással a mélt. Igazgató-Tanács 229—1891. számú körrendeletére, mely szerint a lelkész, mint ellenőr és gyűlési elnök, felelős minden nemű egyházi adók, rovatok felhajtásáért, stb. továbbá, hivatkozással a mélt. Igazgató-Tanács 144—1891. szigorú rendeletére,

*) Anyaszentegyházunk nyolcvan tanára számára mindig nyitva állanak hasábjaink. Rajtunk, bizony, nem mulik. Szerk.

melyet lesz alkalmam a közgyűlésen felolvasatni, hogy legyen tiszteletednek is alkalma gyönyörködni benne hivatalosan, közkereset terhe alatt, felhivom még egyszer Tiszteletedet, hogy egyháza közalapartozását, mely frt krt teszen, nyolc nap alatt minden esetre küldje be t. e. m. pénztáros úrhoz. Hivatalos felhívásom teljesítését elvárva, maradok, stb.

Nó, ilyen hideg zuhany aligha ért valakit ezen áldott téli időben. De, né-né! Hiszen, ez hektográfirozva van; bizonyosan másoknak is jutott a jóból. E szerint, közös sors levén, már így csak könnyebben el lehet hordozni. Hiszen, a végén még az esperes sem hibás, ötöt is ütök, ő is üt minket, és mi is ütjük a mi kedves atyánkfiait. Aztán, kvittek vagyunk. Csakugyan ki is sült, hogy csak nem az egész egyházmegye papsága kapott ilyen szerelmes levelet. S ha teljesedésbe ment volna a fenyegetés, kölcsön kellett volna kérni valamelyik minta-egyházmegyéből egy makula nélkül való köztörvényszéket, mert a mi köztörvényszéki biráink alig lettek volna törvényes számban képviselve, többnyire a vádlottak padján ültenek volna.

Természetesen, én is, más is igyekeztünk e hideg furdóból kimászni. Hanem, az utóhatás nem maradt el, kisebb-nagyobb borzongás még mind észlelhető. Meglehet, nem tart sokáig, legfőlebb addig, míg esperesünk ismét megveregeti vállunkat e szavak kíséretében: «Nó, ugy-e, megijesztettek.» Köszönöm szépen az ilyen mulatságot, már én csak nem kérek többet belőle.

Vegyük már e jelenséget a dolog valódi, komoly oldaláról. Mít jelent ez? A mi felfogásunk szerint, azt jelenti, hogy közalap-tartozást kérlelhetetlen pontossággal be kell hajtani, fel kell gyűjtetni. Ha nem lehet szép szerivel, kiméletes módon, minthogy nem is lehet: a törvény szigorú alkalmazásával végre kell hajtani. Ha nem adják meg a kurátornak, ott a bíró; ha ez sem képes felhajtani, ott a szolgabíró, alispán, csendőr, végrehajtó. Azt jelenti, hogy ha ezek sem tudják az utolsó fillérig felhajtani, akkor adja el a pap kenyérnek való gabonáját, hizott disznócskáját, vagy tejelő tehénkéjét, és küldje be a hiányt saját zsebéből. Azt jelenti, hogy a pap legyen adószedő, végrehajtó; ne irtalmazzon, ne kegyelmezzen; hiszen, a tanítványok közül is némelyek adószedők valának és Pál apostol is üldözte a keresztyéneket Saul korában. Hogy aztán az ily eljárásokból milyen épületes jelenetek támadnak, leírom az én egyházközségemben, egyszer-mindenkorra, előfordult közalapi végrehajtás történetét. A mi történt eképpen.

Abban az esztendőben, éppen az iskolából, vallás-tanítást végezve, indultam haza. Az úton várakozott reám kurátorom egy ismeretlen emberrel. Magas, szikár alak volt az ismeretlen, beesett, hosszukás arcát ritkás szőke szakál fődte, míg néhány szál tépelt bajusza nem takarhatta el sárgásfelete kiálló fogait. Öltözeté az avult korszakon már túl volt és válláról egy nagy kabát-forma kéredzett le pihenésre. Kalapja határozatlan színben és alakban tetőzte be az érdekes egyéniséget. Ajánlotta magát, mint végrehajtó, ki azért küldetett, hogy az egyházi tartozásokat, különösen a közalapot felhajtja. Kezdtém emlékezni, mintha csakugyan az előtt egy évvel tettem volna holmi olyas jelentést, hogy a bíró nem képes felhajtani a tartozásokat. Még, uram bocsáss meg, egy kissé örvendtem is az elérendő eredménynek, gondolván: majd megijesztjük ezzel a makacskodókat; kik látva, hogy fele sem tréfa, fizetni fognak és rendbe jövünk. Hja,

de nem jó a tüzzel játszani. Mi lett ebből? Az lett, hogy az a szárandó alaku végrehajtó, mint a vért szagolt tigris rohanta meg a szegény népet. Elvette ágyneműjét, kimérette gabonáját, leütötte házáról a lakatot, egyetlen malacocskáját elhajtotta és a kinek egyebe nem volt, letépte gunyáját, s embertelen módon zsarolta, a tartozási összegeket megkét-szerezve, s nem ritkán megháromszorozva. Mint mikor a nyáj közé ragadozó ront be, úgy futottak, sirtak és jajgattak, a fosztogatás ideje alatt, a nyomorult szegény sorsuak. A keserüségtől remegve, a kiméletlenségtől elkeseredve, jöttek egyenesen a papi házhoz, hol nem éppen kiméletes hangon lobbantották szememre, hogy mindez az én művem, én hoztam ki reájuk a végrehajtót, miattam kell szenvedniök most e rettenetes elbánást. Megvallom őszintén bánni kezdtem a végrehajtás megengedését, s szívesen be is tiltottam volna, de a végrehajtó most már engem is fenyegetett, hogy ha ellenszegülök, bejelent az alispánnak, mint hatósági eljárás megakadályozóját. Megállani nem lehetett. Türtém a szemrehányásokat, vigasztaltam, bátorítottam a csüggedőket, többeknek én magam fizettem ki tartozásaikat, csak hogy valamennyire csendesüljenek. Ezt el is értem kapumon belül, de kiűn az utcán a nép csoportonként összeverődve, zúgott és olyan maguktartása volt, egy szomszédom állítása szerint, mint a forradalom idején. Soha ily kellemetlen, izgatott napot nem éltem. Végül, mi lett eredmény? A tartozás felét behajtotta a végrehajtó, aztán, a bíróval megosztottak a busás végrehajtási költségen. Nekem pedig hetekig kellett csendesítenem hiveimet, hogy valami bolondot ne tegyenek boszuságukban. É volt a kép, mit be akartam mutatni, mit csak halvány színekkel festhettem a valósághoz képest. Isten őrizzen az ilyen eljárásoktól! Nem is lesz ismételve nálunk, mert a közalapfizetést ezután szorgalmi úton előállított tőke kamatjából fogjuk fizetni. (Helyes. Szerk.)

De, vajjon, másutt nem történt-e ehhez hasonló eset, vagy nem történik-e még ezután? Mi fog aztán ebből következni? A hogy a közalap az összes ref. hivek előtt gyűlöletes intézménnyé válik; ellenségeink pedig áldani fogják az órát, mely ilyen bő vizet fakasztott és hajtott az ő malukra. Ugyde, ez már meg van alkotva, valahogy mégis csak ki kell békülni vele. Igen, ki kell békülni, de nem ezzel az eljárással, a mi elkedvetleníti a papot, felingerli a köznépet; mert ha még annyi áldása lenne is a közalapnak, még akkor sem ellensúlyozhatná azon átkot, mely annak nevére tapad.

Itt be is végezhetném közleményemet, hisz, a mi ezután következne, az csak az eljárások módszeréről szólhatna. De, vajjon lehetne-e úgy tárgyalni, hogy a felsőbb hatóság intézkedéseit ne érintsük; a mi egy kissé kényes természetű dolog lenne.* Mindazáltal, egy elvnek kimondását nem hallgathatom el és ez: a keresztyéni szeretetnek nagy és magas elve. Legyen meggyőződve bárki is, hogy ebben elérendő erő van a rendtartásra, fegyelemre és javításra. «Nem rendelt minket az isten haragra.» «A Jézus törvénye a békeség evangéliumának törvénye, hogy azzal a mi lábainkat a békeség útjára vezes-

*) Ugyan, miért lenne kényes természetű? A mi felső hatóságunk nem hivatkozik az infallibilitással. Tessék bírálni intézkedéseit szabadon. És mindenképp, kérjük, ajánljon oly módot, mely valósággal képes eltörölni a felhajtásnak e bizony nem kedves rendszert. Legyen meggyőződve tisztelt munkatársunk, hogy mindnyájunk halálját fogja kiérdemelni. Szerk.

se.» «Legyen az emberekhez jóakarata; mert a holszeretlenség lakozik, ott minden elpusztul, áldás és jóllét csak a béke nyomában virul. (Igaz; de ha magunk nem segítünk magunkon; az isten is elhagy! Szerk.)

Egy pap.

Az egyházmegyéből.

A sz.-medgyesi ref. egyház története.

(Vége.)

A társadalomban életre kapott vallási közöny az elhanyagolt népben csirát kapott, egy része hitét, mint köpenyegét változtatta, más részénél beállott a valláserkölcsei tespedés kora. A nép előtt kedvesebb lett a multságok háza, mint az urnak temploma s így a nyomor gunyhahotával terjeszté közöttük birodalmát. A jobbak, ama kisebb rész, az édes multon merengett, a jelent siratta és rettegett a jövőtül. De az örök gondviselés megpróbáltatásoknak kiteszi ugyan, hanem el nem veszi az ő népét!

Jött az 1885-ik év és lön a ref. magyar Sionnak nagy öröme, mert az igazak egyező akarattal, mintegy isteni sugallattól vezetve, az erdélyi anyaszentegyház főpásztorává ihletett férfit állítanak, ki nagy munkára hivatott és azt be is tölti.

Elhagyott egyházak, pásztor nélküli nyájak, romba dőlő templomok újra éledése tesz erős bizonyosságot!

A hír ha szárnyra kél, terjed. Medgyesen is megdobbant az igaz hitek szive, Herceg Lajos főmérnök és Horváth László tanfelügyelő vezetése alatt, segínyt kértek az ihletett főpásztortól.

Nem habozott, azonnal kiszállott, látott, buzdított és tette készen távozott. Még 1885-ben csekélységemet kiszemelt és az egyház lelkipásztorává küldött. Ifju voltam. Kezdő ember voltam, mondhatom, remegő lélekkel léptem Medgyes városába. A beköszöntőm alkalmával csak 25-ön voltak a templomba, a részvétlenség levert, de el nem csüggesztett, mert erős biztatást merítettem ama hitből, hogy a kitartó munka sikerhez vezet.

Az örök törvény itt is igazolta magát. A főtiszteletű ur kiváló gondja, támogatása; az egyházkerület segedelme; Herceg Lajos, Dr. Kein Adolf, Rideli József, Lam Adolf, Burgharth mérnök, Mihály Károly, Dr. Novák Rezső, Buday Gábor főgondnok, s még annyi igaz hazafi és hitbuzgó egyén jóindulatu pártfogása, mind, mind mellettem és ügyünk mellett állott, le a mai napig.

Nem irom le az utóbbi öt év történetét, mert részletezve, igen terjedelmes lenne, de feleslegesnek is tartom, mi-

után eredményét magunk előtt látjuk. Látjuk e diszes, új templomot, látjuk az igényeknek megfelelő csinos papi lakot, mind egyházkerületi segélyből 7500 forinton építve.

Ujból föllendült az egyházi élet, ujból megszületett az érdeklődés s létre hozá az áldozatkészséget, a jövő fejlődésének ez egyetlen zálogát.

Az áldozatkészségre példát mutatott főpásztorunk, midőn templomunk részére egy erős hangu, szép kivitelű harmoniumot ajándékozott, majd pedig templomunkat kifestette.

A példa követésre talált: 1) A városi tanács a 120 frt évi segínyt 150 frtra felemelte. 2) Mauks Gyula ügyvéd egy harmoniumot adott az egyháznak. 3) Dr. Kein Adolf ügyvéd a papilak megépítésére a telket megvette és betábláztatta díjtalanul. 4) Jenne Ede állam. isk. igazgató 1 $\frac{1}{2}$ évig a templomban díjtalanul orgonázott. 5) Özv. Szakács Istvánné egy szent bibliát adott. 6) Nagy Mózes egy csinos zsoldárfordítót ajándékozott. 7) Birtalan Jánosné egy papi szék takarót és egy len takarót. 8) Horváthné, Burgharthné és Péchyné urasszonyok fekete posztó urasztal és kathedra takarót arany rojttal. 9) Rill Frigyesné egy urasztal podium takarót. 10) Nagy Domokos asztalos egy csinos kivitelű persely ládát. 11) Buday Gáborné urasszony egy szép felső urasztal takarót. 12) Nagy Pálné urasszony Kapusról: egy kék bársony katedra takarót. 13) Özv. Szentmiklósi Miklósné urasszony egy ezüstözött fedeles boros kupát. 14) A városi építetető bizottság cinterem-helyet ingyen. 15) Több százak kegyes adományából vettünk még egy harangot, nem különben kifestettük ily uton a templom padjait és a korust.

Ime, az adakozók csinos sorozata! Hogy ne emelkednék egy egyház, ha sorsát főpásztora gondjaiba veszi! Hogy ne emelkednék, ha az igazak felekezeti különbség nélkül ügyét felkarolják.

Kristálytisza forrásból, virágos ágyon, ragyogó csermely indul meg a domb oldalán, halad előre és haladó útján más csermelyeket vesz magába, s távol ott lenn a völgy ölen folyóvá válik.

Vallásos érzéstől vezetve, néhány buzgó lélek társul, együtt imádkozik, s a mint társaságuk halad az évek völgyén, tagokat vesz magába, s távolabb, egy század multán, anyagülekezetté válik.

Egyházunk kicsi társaságból leány-egyházzá, majd anyagegyházzá leve; méltó tehát a mi szívünk öröme, mert a rövid mult erős biztatást nyujt, hogy ez egyház mind inkább megizmosodva, itt az idegen elemek fő gócpontján, hazánk-nak és hitünknek erős védbástyája lesz.

Péchy Árpád,
medgyesi ev. pap.

TÁRCA.

Tragikus elem a zsoldárköltészetben.

(Vége.)

Mi az embernek élete? Ezzel a kérdéssel fordul istenhez.

Tudasd Jáhve a végemet,
Napjaimnak mennyiségét!
Hadd, tudjam meg, be mulandó vagyok
Im, napjaim tenyérvényivé tevéd,
Az életem semmi te előtted.
Be mulandó minden egyes ember.

Akármilyen erősen álljon is!
Csak mint árnykép járkál a halandó,
Bizony semmi, a miért oly zajt üt
Kapar, de nem tudja, ki seprí majd össze.

Ilyen hangokat még eddig nem hallottunk. E szavakon átható keserűség egészen szokatlanul hangzik füleinkbe. Még az író maga is megretten attól, a mit mondott. Érzi, hogy igen messzire ment. Meghunyázkodik és így folytatja:

Elnémulok, nem nyitom meg számat,
Oh, hiszen ezt magad rendelted így!

Vedd el rólam ostorozásaid!
Oda vagyok kezéd dolga miatt. (39. 3. 11.)

E pessimismusra hajló sötét kedélyhangulat merőben hatalmába ejtette a 90. zsoltár íróját, ki Jáhvének ilyen szemrehányásokat tesz:

Haragodtúl elpusztulunk,
Busulásod kétségbe ejt;
Bűneinket magad elé rakod,
Titkainkat arcod világába.
Haragodtúl eltűnnek napjaink,
Esztendeink szállnak, mint gondolat.

*

Életidőnk hetven évre terjed,
Vagy legfennebb nyolcvan esztendőre;
Mi benne szép, az is hiu, semmis,
Mert tova száll s elröppenünk.
Ki ismeri haragod erejét,
Busulásod tiszteleted szerint?

Máshelyt meg azt veti Jáhvének szemére az író, hogy megeszi az emberek szépségét, mint a moly, és így könyörög hozzá: Távozz tőlem, hogy felvidulhassak, míg elmennék, hogy többé ne legyek! Ime, csontjaink úgy hevernek a pokol torkánál, mint a forgácsok a fa körül, melyet ledöntöttek. (39. 14. 141. 7.)

De még fokozódik a lélek gyötrelme. Az élet nem csupán rövid és tűnékeny, hanem magányos, rideg is. A kegyes alig akad környezetében egy-két elvtársára és hovatovább mindinkább gyérül az ilyenek száma. A jámborság, a hűség kezdenek eltűnedezni. Hamisság mindenütt és hipokritaság! A hazug nyelv a legbiztosabb iránytű az élet viharai között; megszabadít olyan bajoktól, melyek az egyszerű jámbor embert lépten-nyomon megakasztják útjában; urrá tesz a világ felett. (12. 1—5. 10. 4. 5. 6. 7.) Ha isten letekint egeiből a földre, egyetlen egy kedve szerinti embert sem talál, vagy a költővel szólva:

Letekint az égből Jahve
Az emberek fiaira,
Hogy meglássa, van-e köztük
Okos, a ki istent keres.

A mennyi van, mind elhajolt.
Egyetemben megromlottak;
Egy sincs köztük, ki jót tenne. (14. 3.)

Olyan érzelmek szállják meg a költőt, mint Ilyést a Horeb hegyén. Szeretne menekülni környezetéből:

Oh, ha volna galambszárnyam,
Elrepülnék, leszállanék!
Elrepülnék messze távol,
Megszállanék a pusztában.
Sebesebben menekülnék,
Mint gyors szélvész, mint fergeteg! (55. 9.)

Még a rendes templomjárók között is találkozunk istentelennel. Ez a szellemi egyedüllét, e lelki elszigeteltség kibeszélhetetlen fájdalmat okoz neki. Látszik ez átkozódásainak szenvedélyességéből. Még honfitársai számára sincs kiméletes szava; eszébe sem jut imádkozni megtérésükért, csak dorgalózik és feddőzik. Mikor pedig a pogányokról van szó, forr a harag benne; nem ismer határt a vágya, hogy seperje el őket isten igazságos ítélete. Személyes bosszuvágy vegyül érzelmei közé. Elképzelhető, milyen igazságszolgáltatást várhat istentől egy olyan ember, a ki, mint irónk, csupa oroszlánokat, fenevadakat lát embertársaiban. Vajha széttördelné

isten fogaikat! így kiált fel. Az igaz örül, mikor a megtorlást látja és kéjelegve mossa lábait az istentelének vérében (57. 5. 3. 8. 58. 7. 79. 10.) Ébredj isten, látogasd meg őket, ne kegyelmezz egyetlen-egynek sem!

Egy gazembert rendelj felügyelőjéül,
És egy hamis vádló álljon jobbjá felől!
Mint bűnös távozzék a törvényszék előtt,
Még imádsága is változzék vétekké!

Legyen kevés az ő napja,
Más csipje el a birtokát!
Árva legyen minden fia,
Özvegygyé a felesége!
Gyerekei koldulászva,
Kéregetve kószáljanak.
Messze távol romjaiktól.

Uzsorás ragadja magához mindenét,
Fossza ki idegen a szerzeményéből!
Ne csüngjön senki sem szeretettel rajta,
Árváin senki is meg ne könyörüljön!
Legyen maradéka teljesen kiirtva,
A más nemzedékben hamvadjon el nevük!
Atyáinak vétkét említsék Jáhvének,
Anyjának a bűne el ne törültsék!
Legyenek szüntelen Jáhve szeme előtt,
Irtsa ki emléküket a földnek színéről! (109. 6—13.)
Legyenek semmivé, mint a szétömlő víz,
Olyanok, mint csiga, mely mentében foly szét;
Mint idétlen szülött, mely napot nem látott (58. 9.)

Sőt, egy másik költő nem habozik Jáhve ajkaira adni, a mit maga kíván nekik. Megesketi őt, hogy örülni fog, mikor ellenségeit elbukni látja. Azt mondja róla, hogy nevet s gúnyolódik a hitetlenek pusztulása felett.

Mindez azonban még nem a legmagasabb foka a szenvedésnek és kétségbeesésnek. Boszuját még mindig kiöntheti; még kárpótolhatja magát a kegyes ellenségei vérével. De mi lesz akkor, mikor olyan valakit vél ellenségének, kit semmiféle boszuálló kéz be nem érhet; mikor maga Jáhve tűnik fel ellensége gyanánt? E pillanat nem késztet soká. A kegyes izráélita, ki gondolkodásának sajátos jelleménél fogva, ahhoz volt szokva, úgy volt hangolva, hogy minden jelenséget közvetlen isteni hatásnak tulajdonítson, nem állhatt meg véges okoknál. Szenvedéseiben a boszuálló istenség sujtoló haragjának nyilvánulását kelle látnia. Most már aztán mérges nyílként hatott minden csapás. Nem volt többé, a mi fölemelje, vigasztalja és reményekkel kecsegtesse. Az isteni igazságosság boldogító hite eltűnt, helyet adva egy szeszélyesen uralkodó, bűnre és ártatlanságra nem tekintő félelmetes isten gondolatának. A kegyes közel van a kétségbeeséshez. Lázás izgatottság, remegés vesz erőt rajta. Sejtelmek gyöttrik, melyek megfosztják tiszta látásától. Nem tudja magát tájékoztatni. Olyan állapotban van, mint a ki füstöt lát kicsapni hajlékából és nem tudja, hogyan és honnan támadott az. Ime, naponkint látja, mint sujt le isten büntető keze a kegyesre, szétmorzsolva őt és e megfejthetetlen jelenséget nem képes beilleszteni világnézetének keretébe. Ugy kell lenni: Jáhve haragszik. De hát miért? Lelkem rémület szállja meg... Miért állasz távol? Mért rejtet el magad? Meddig felejtesz el? Ilyen kérdéseket intéz istenéhez és így folytatja:

Mi hasznod, ha kiontatik vérem
S a seolba kellend leszállanom!
Magasztal por téged,
Hirdeti hűséged? (30. 10.)
Cselekszel-e a holtakon csudát?

Föltámadnak, dicsérnek az árnyak?
Kegyelmedet hirdetik a sirban,
Hüségedet az enyészet helyén?
A sötétben ismerik csudádat
S igaz voltod feledés honában?

Szivem remeg; szemem fénye oda. Bosszud árja által-
csapott rajtam; ijedelmeid tönkre silányitnak. Szünet nélkül
kiáltalak téged. Istenem, istenem, mért hagyál el engem?
(88. zsoltár.)

E kérdéssel azonban még nincs vége mindennek. A
szenvedő ártatlanság föllép vádló gyanánt. Pörbe idézi és
vád alá fogja istenét. Azzal támadja meg, hogy fölládozta,
prédára adta hű szolgálait; elárulta az igaz Izráél szent ügyét
Ime, miképp vádaskodik:

Eldobtál bennünket, meggyaláztál minket.
Hadsergeink élén nem száguldottál ki.
Megfutamítottál ellenségink elől,
Gyűlölőink serge prédájává teve.
Mint vágó-juhokkal úgy bántál el velünk,
Pogány népek között széjjel szórtál minket.
Eladtad népedet csupa potom áron,
Bezeg, nem emeléd értékét magasra!
Gunyttárvá tevél szomszédaink előtt,
Csufság s szidalommá a környezetünknek.
Példaszóvá lettünk a nemzetek között,
Fejüket csóválják a népek fölöttünk. (44. 10—15.)

Bámulatos mi mindent mer a zsoltáíró istenének fejé-
hez vágni. Vádolja, hogy tört vet az embernek és nehéz
jármot rak nyakára; letiportatja, tűzben, vízben gázoltatja s
feneketlen mocsárba taszítja. (66. 11. 12. 69. 3. 4.) A mélység-
ből kiáltok tehozzád! (130. 1.) Majd látja üldözőjét feléje
rohanni, mint oroszlánt, kitől prédáját senki el nem ragad-
hatja. Ha én idéztem ezt fejemre, így beszél Jáhvéhoz, vala-
melyes hibám által, ám, tapodtassék a porba életem. Áll-
jon elé az isten, üljön bírói székébe és döntse el ezt; de
ha aztán ki fogna tenni ártatlansága, szolgáltasson neki igaz-
ságot, bánják vele úgy a mint illik.

Jáhvé, én istenem! ha olyasmit tettem,
Ha kezeim között hamisság rejtőzik,
Hogyha barátomnak gonoszszal fizeték
És kifosztogattam, ki ok nélkül gyűlölt:
Üldözzön s érjen be az ellenség engem,
Teritsen a földre, sujtson le a porba. (7. .)

Te igazságos Isten, veséknék és sziveknék vizsgálója!
Vizsgáld meg és próbáld meg engem, lásd meg, hogy igaz
vagyok, hogy ártatlanságban mosom kezeimet és támogass
meg. (7. 9. 10. 26. 1—6.)

Néha hiányzik a merész önbizalom; néha beösméri,
megvallja a kegyes hibáit és alázatosan esd bűnbocsánatért.
Máskor meg teljesen méltánytalannak látszik a szenvedő előtt
a büntetés. Hiszen, miért is szenved ő voltaképpen? Éppen
tántoríthatlan hitéért. Éretted, így panaszol Jáhvénak, éretted
hurcoltatunk naponkint a mészárszékre, mint a juhok.

Miattad ér csufság s fedi szégyen arcom.
Testvéreim előtt idegenné lettem.
És ismeretlenné anyám fainak;
Mert emészt engemet háznak szerelme,
És csufolódnak csufsága rcám száll.
Jajgatok, böjtölök s gunyolnak érette,
Gyászruhát öltök fel s példálózna velem.
A kapuban ülök s alávalóknak dalai
Rólam zengedeznek. (69. 8—12.)

S ha beérnék a gúnyolódással! De bántalmazzák is a
kegyest. Hallott valaki ilyet? Üldözik a jámbort! Ilyent el
nem viselhet a föld. Ez égre kiáltó bűn, mi a világrend teljes
felbomlását jelenti. Hát, hol késik a boszuállítás, az igazsá-
gosság szuverén ura? Ébreddezzél, miért alszol Uram? Serkenj
fel és ne vess meg örökre! (44. 10. 24. 74. 1.)

Ime, e könyörgés elárulja, mi a végeredménye mind e
sok szenvedésnek. Még most is, midőn a keserűség pohara
már csordultig télt, még most sem tudnak Jáhvétől elszakadni.
A pogányok azt kérik: hol van istenetek? És e zsoltárok
egyikében, dacára a hitetlenségre való ingerek szakadatlan
sorának, hangzik rá a felelet: Nem szünök meg soha re-
ményleni!

Ez eredmény még világosabban kitűnik, ha a zsoltá-
rokat, melyekből a fennebbi tragikus vonásokat kölcsönöztük,
egyfolytában és a maguk egészében olvassa az ember. Mi
itt e kegyes dalnokok szenvedésének történetét akartuk be-
mutatni, ennél fogva, természetesen, háttérbe kelle szorulnia
számos olyan nyilatkozatnak, melyek meggyőzhetők volna az
olvasót arról, hogy még az imént vázolt körülmények között
is, mennyire tántoríthatlanul ragaszkodtak e kegyesek ama
képzetekhez, melyeket Izrael az élénk vallásos érzület nap-
jaiban alkotott.

Józsa Zsigmond.

Külömfélék.

= **Örömmel regisztráljuk**, hogy egyházkerületünk
kollégiumai, tanáraik vezetése és részvéte mellett, megünne-
pelték március 15-ét. Helyesen tették. Táplálni kell az ifju-
ság szívében a nemzeti érzéseket, a hazaszeretetet s mikor
tehetnék azt méltóbban, mint azon a napon, melyet ragyogó
fénynyel vont be a multak kegyelete és a jövődök reménye!

= **A Protestáns Irodalmi Társaság** pénzügyi bi-
zottsága folyó hó 18-án d. u. 6 órakor, igazgató választmánya
pedig f. évi április 6-án d. e. 10 órakor fog gyűlést tartani.
A közgyűlés április 6-án d. u. 5 órakor lesz a budapesti ev.
ref. főgimnázium Lónyay-utcai épülete disztermében. Buda-
pest, 1891. márc. 19. Kenessey Béla.

= **A budapesti theol. akadémia tanára**, Szabó
Aladár, a filozófiából, mint főtárgyból, a pedagógiából és
esztétikából, mint mellék-tárgyakból, kitűnő eredménnyel tu-
dori szigorlatot tett és fel is avatott. Szívesen gratulálunk
a fiatal tanárnak. Valamint gratulálunk Erdős József, debre-
ceni theol. akadémiai tanárnak is, ki a bécsi evang. theol.
fakultástól a doktori címet nyerte közelebből. Ez alkalom-
ból a «Debreceni Prot. Lap» fölemlíti, hogy magyar élő ref.
lelkészeink közül kik a doktorok, s az erdélyiek közül csak
Kovács Ödönt említi meg, holott fel kellett volna említenie
dr. Bartók Györgyöt, ki mint n.-enyedi pap, most tanári he-
lyet is tölt be és elkerülte figyelmét dr. Elekes Viktor, gyu-
lafehérvári lekipásztor és egyházmegyei jegyző. És lehetne
több, lehetne sok, hiszen, az alkalom önkint kínálkozik a
kolozsvári egyetemmel való kapcsolatban, holott a theol. dok-
tori címet ugyan nem, de a bölcsészeti meg lehetne szerezni.
Mi részünkről nem tulajdonítunk a címnek valamelyes fon-
tosságot, de igen annak a tudásnak, melylyel az egyedül
megszerezhető és annak a nemes törekvésnek, mely ezzel
kapcsolatban áll. Ha nekünk alkalmunk lett volna rá; vagy
ne volnánk ilyen vének: bizony, büszkeségünknek vallanók,
hogy megszerezzük! A jövődök nemzedék tán szerencsésebb
lesz e tekintetben. Reméljük és hisszük!

= **Györteleki lelkészársunkat**, a «Reformá-
tusok Lapja» szerkesztőjét, Biki Károlyt, nagy bánat
érte. Tizenöt éves leánya, Ilonka, folyó hó 11-én meghalt.
Afféle banalis frázisokkal, hogy: csillaghullás, virághervadás
nem búsitjuk a mélyen sujtott édesapát, és a bánatba merült

családot. Csak őszinte, igaz és mély részvétünket fejezzük ki a vesztes nagysága felett. Azok a valóban megrendítő csapások, melyek családi életünkben érnek; azok a veszteségek, melyek szívünket próbálják meg, és hitünk teljes erejére van szükségünk, hogy ossza ne roskadjunk! Ám, prédikáljuk az evangéliumot: nem halt meg, csak aluszik! Az álmódó leányka felett, hadd, nyíljk meg a kiterjesztett menyboltozat és zendüljen a szózat: ha a halál árnyékában jártok is, ne féljete, mert én veletek vagyok mindörökké!

== **Az udvarhelyi egyházmegyében** fekvő Mátisfalván folyó hó 12-én volt a papválasztás. Választási elnök volt egyházmegyei jegyző, Darvai Lajos, kinek választásra felhívó szavai után, kivétel nélkül, az egész választó közönség nagy lelkesedéssel és egyhangulag kiáltotta: éljen Fábrián Márton! Mi is őszintén kívánjuk, hogy: éljen! Éljen úgy, és annyi buzgósággal, hogy hallgatóinak szeretete mellett, megérdemlje az egyházkerület becsülését és a jók tiszteletét.

== **A Berde Sándor eltávozása által** megüresedett kackói körlelkési állomás, az Igazg.-Tanács által Kovács Árpáddal betöltetvén, állomását március 1-én foglalta el. A beiktató lelkész Barabás Sámuel, m.-láposi pap volt. Az új körlelkész a vidék értelmisége és a helybeliek által zsufozásig megtöltött templomban tartotta meg beköszöntő beszédét, mely a lehető legkellemesebb benyomást tette hallgatóira. Isteni tisztelet után, Bodor Bertalan vendégszerető házában gyűltek össze a szívesen látott vendégek, és vidám hangulatban adtak kifejezést a nap örömeinek. Szívesen kívánunk szerencsét az új lelképásztornak s ohajtjuk, hogy a betöltött kötelesség öntudata adjon nyugalmat és boldogságot megkezdett szép, de nehéz pályáján!

== **A gönci örömnep emlékkönyve**, mint a «Sárospataki Lapokból» értesülünk, husvára fog megjelenni Radácsi György szerkesztésében. Tartalmazni fogja az ünnepély teljes leírását, az ott elmondott összes beszédeket, az S. Szabó-féle Károlyi-életrajzot s több más szintén érdekes közleményt. Előjegyzési, vagy előfizetési ára 1 frt, bolti ára 1 frt 25 kr. A tiszta jövedelem egészen a Károlyi-alapot illeti. Bizton reméljük, hogy egyházkerületünk kebeléből is sokan fogják megszerezni a nagybecsű kiadványt.

== **Az egyházi közalap végrehajtó bizottsága** f. hó 5—8-ik napjain, Beöthy Zsigmond elnökle alatt tartotta meg szokásos üléseit, melyeken Szász Károly, Szász Domokos, Szabó János, Mocsáry Lajos, Bernáth Elemér, Molnár Béla és Kovács Albert biz. tagok vettek részt. A földhitelintézet és az esperesek számadásait előzetesen Szász Károly püspök ur elnökle alatt Bernáth Elemér és Kovács Albert vizsgálták meg, s mindkét nemű számadásokat teljesen rendben találták. A közalap múlt évi bevételé volt 98,323 frt 63 kr, ebből közalapi adó címen befolyt 79,806 frt 72 kr, (mihez az erdélyi egyházkerület 11,382 frt 29 kr, a tiszántuli 32,770 frt 96 kr, a tiszáninneni 12,445 frt 20 kr, a dunamelléki 16,804 frt 84 kr, és a dunántuli 8936 forint 43 krral járult), a tőke kamataiból 8960 frt. a Jordán-alap kamataiból 5728 frt 84 kr, időközi kamatokból 1286 frt 7 kr, tőke-természetű adományokból 2533 frt 30 kr. A múlt évi összes bevétel 17 ezer firttal volt kevesebb, mint az előző évi. A közalap vagyona: közalapi tőke 222,700 frt, Jordán-alapítvány 148,717 frt 60 kr, lelkési özvegy-árva alap (az idei félretétellel) cirka 17,400 frt és a lelkési állomások feljavítására az egyházkerületek által visszafizetett 1 1/2 percentes részletekből összegyűlendő alap. A bizottság az összes bevételekből először a szokásos 25%-ot tőkésítésre félretette s az így kiosztásra fenmaradt 70,500 firtot, miután a konvent percentes utasításának az adott viszonyok közötti kivihetlenségéről meggyőződött, a tényleges állapotok követelményeinek szem előtt tartásával következőleg javasolja szétosztani: 1. lelkési özvegy-árva alapnak 7050 frt; 2. miszsiói célokra 22,200 frt; 3. tőke segélyekre 23,020; 4. apró segélyekre 24,880 frt; (miből 8162 frt az 1889-ik

évi folyó-számlán maradt összeg); 5. a konvent által eszközrendő rektifikációkra 2175 frt. Apró segélyért az idén 670 kérvény érkezett be (128-al kevesebb, mint az előző évben), miből 373-at gyülekezetek és 297-et lelkészek adtak be, kik közt a végrehajtó bizottság a fent említett 24,880 frt kiosztását akkint javasolja a konventnek, hogy kerületek szerint az erdélyi gyülekezetek és lelkészek 6020 frt, a tiszántuliak 7400, a tiszáninneniek 4630, a dunamellékiek 3850, és a dunántuliak 1980 frt segélyt nyerjenek. A bizottság négy napot át délelőtt, délután ülésezett. (Prot. Egyh. és Isk. Lap.)

== **A m.-ludasi ref. egyház** kepe megváltási alapja, melynek zsengejét az 1889-ben konfirmáltak 10 firttal tették le, azóta a következő adományokkal növekedett: Az 1890-ben konfirmáltak adománya 8 frt 46 kr. Tiszt. Vass Tamás 158. sz. iven 1 frt. Tiszt. Barabás Miklós 9. sz. iven 50 kr. Bisztricsányi Lajos ur gyűjtése a 254. sz. iven 14 frt 35 kr. Madaras Gábor kjsz. úr 255 sz. iven gyűjtött 3 frt 50 kr. T. Jakab József rettegi kt. úr gyűjtése a 19. sz. iven 2 frt 60 kr. Nagyobbára saját híveinktől, többek között néhai Csontos Elek úrtól is 30 frt, utódai által fizetve, befolyt 62 frt 50 kr. Az 1890. őszén alapított magtárra, szintén jobbára híveinktől, készpénz adományok 29 frt 35 kr. Végül, a m.-ludasi nemes ifjuság által táncossal összekötött hangverseny e célra rendezve 1891. márc. 8-án hozott 72 frt 80 krt. Legújabbán 174. sz. iven 1 firtot. Jelenleg kepeváltási alapunk készpénzben teszen 206 frt 86 krt. S az ugyancsak e célra alapított magtárra befolyt eddig 35 litervéka szemes törökbuza, a mi a szokott módon egyeseknek már ki is van kölcsönözve. A kik által e szent cél igit támogatva, találjanak elismerést és jutalmat abban, hogy soha nemesebb erkölcsi kötelességet nem teljesítettek, mint a midőn e szép eredmény elérését munkálták becses adományaikkal. Az ők cselekedete mutatja, hogy a m.-ludasi ref. egyháznak meg kell állni, erősedni, a társadalom minden osztályának hathatós pártfogásával, támogatásával. Majdnem rüstemmel a régi nótát. De mégis azt fívom tisztelt kartársak, ne hagyjatok el, támogassatok. S a hozzátok, afaj. bizalommal intézett győjtőiveket tartsátok legalább üresen beküldeni erkölcsi kötelességnek, ha máskint nem lehet. Ámbár, megvalljuk sub rosa, hogy igyekeztünk olyanokat megkeresni, a kiktől telik a gyűjtés is, az adás is. Kétségtelenül, most már belátjuk, hogy a kiket nem kerestünk meg ivenkkel, azok között is vannak barátaink. Nem jó a válogatás. Mindenkit felkérünk hát, hogy testvéri résztvevő szeretettel dobogjon szíve irántunk. M.-Ludas, 1891. március 10. Vásárhelyi Lőrinc, ref. körlelkész.

== **Kanyaró Ferenc**, unitárius kollégiumi tanárnak, lapunk egyik régebbi számában előlegesen jelzett «Unitáriusok Magyarországon» című műve a napokban került ki sajtóalól. A 15 ivre terjedő munka, mint előre sejtettük, sok érdekes dolgot, de egyszersmind sok elfogultságot is foglal magában. Mindenik oldalról megérdemli a vele való tüzetesebb foglalkozást, s ennél fogva nem sokára bővebb ismeretetését fogjuk adni. Addig is tudatjuk az érdeklődőkkel, hogy bolti ára 1 frt 60 kr.

Hivatalos rész.

286—1891.

KÖRLEVÉL

anyakönyvvezető összes paptársaimhoz.

Fölvivom tiszteletes paptársaimat, hogy néhai hivatali elődöm, Horthy István unokájának, ifj. Horthy Lászlónak keresztlevelét (született 1756—60. körül), a vezetésük alatti keresztelési anyakönyvekből, ha megtalálható, március 31-ig terjesszék föl hozzám.

Az erdélyi ref. püspöki hivataltól, Kolozsvárt, 1891. március 17.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. Március 26.

13. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 5 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmertve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

H u s v é t.

«Ha feltámadtatok a Krisztussal, az odafel-
valókat keressétek, a hol Krisztus vagyon!»

Szent vallásunk tulajdonképpen ünnepe a
husvét; mert annak legfőbb alkotó elemét, a
hitet, ez ünnep dicsőíti. Azt a hitet, melyet az
Ur Jézus által a mi Atyaistenünkbe, s az ő or-
szágába vetünk, abba az odafel való láthatatlan
szellemi országba, mely nem idő szerinti, nem mu-
landó, hanem örökkévaló; azt a hitet, mely a
szellemi életre feltámadottak szívébe kitörülhetlen
érzet betüivel vési oda, hogy köztünk és a minden-
ható isten között az ur Jézus által oly életadó
viszony van, melynek kapcsait soha sem képes
semmi feloldozni, s melynek vezérszavai ezek:
boldogok, a kik nem látnak és mégis hisznek! Ez
a hit az emberhez a legméltóbb, de jegyezzük
meg, hogy ehhez csak feltámadás által juthatunk.

A kik másképpen vélekednek, azok nem is-
merik, mint a sadduceusok, az írásokat; nem ol-
vassák az istennek a halottak feltámadására vo-
natkozó igéjét, mely így szól: Én vagyok Ábra-
hámnak, Izsáknak és Jákóbnak istene: «az isten
pedig nem a holtaknak, hanem az élőknek istene;
mert ő előtte mind azok élnek.»

Jézus ezen nyilatkozata átható fényt derít
előttünk a feltámadás és örökélet fontos kérdé-
seire. Mert mit akar mondani az ur, midőn magát
az elhamvadott atyák istenének nevezi? Azt, hogy
ő ezekkel a halál után is folytonos összekötte-
tésben van. Isten pedig összeköttetésben csak
olyannal lehet, a ki él. A kiknek az Ur istene,
azoknak az Ő vele való viszonyuk meg nem szün-
het soha; azok, ha testükkel el is porladnak, mert
hus és vér nem örökölheti isten országát, szelle-
mileg örökké élnek.

A szellemi örökélet zálogát ünnepeljük ma
a Jézus feltámadásában, ki előtt a test semmit
sem használt; ki nem félt azoktól, kik a testet

megölhetik, mert a lelket, a szellemet tartotta
annak, a mi életet ad. A test csak eszköz volt
arra, hogy istennel való viszonyunk érzetét szí-
vünkbe oltsa, öntudatosá tegye; a halál és sir-
pedig arra való, hogy általuk a szellemi élet tö-
kéletes birtokába, oda fel juthasson, feltámadjon.
S ha követői csak testi feltámadásában hisznek,
csupán árnykép után szaladnak s lábbal tiporják
az igazit: hasztalan keresik az élőket a holtak kö-
zött; nem jut részükbe a Mária boldogsága, ki
ugyan keserüségtől elborult szemével nem ismerte
fel mesterét, de midőn végtelenül kedves hangja
szívéhez szólt, maga előtt látta rögtön a régi imá-
dottat; ujjal kutatják a bizonyítékot nyújtó se-
beket, de lelkük nem képes az odafel való szel-
lemi élet jeleit meglátni rajta. Nem, mert ha szí-
vetökllel nem érzitek a Jézus feltámadását; ha a
látható világ durva sirboltjából a szellemi istennel
való életre az Urral fel nem támadtatok: akkor
tinéktek a Tamás feltámadási hite semmit sem
használ!

Vagy tán, az «Én uram és istenem» felkiál-
tásnál többet akartok tudni rövid eszetökllel? A
hol életről van szó, megnémul ott a tudás böl-
csesége, megszegyenül a kételkedés. A vallásnak
gyökere pedig élet, szellemi élet. Egy fűszál éle-
tét nem tudjátok kimagyarázni. Az anyag és élet
közti kis ür áthidalhatatlan a tudás által; még
inkább az, mely a szellemi, öntudatos élet előtt
áll. A hit ellenben szárnyának egy lebbentésével
áthalad rajta s a világ, az élet és halál kérdéseit
a szívre nézve egy szavával boldogítólag oldja
meg. De koránt sem úgy, mint Tamásnál. Előt-
tünk több és jobb bizonyíték áll arra nézve, hogy
Jézus bizonynyal feltámadott és él. Ő vezérelte
diadalra a keresztyénséget, oly sok akadály között.
Ő emelte népeit a szellemi miveltség, a szeretet,
a szabadság s az igazság magaslatára a pogány-
ság fölé. Ő adott oly sok századon át békét,
nyugtót és üdvösséget annyi háborgó, bánatos és

bűnös, de alázatos szívnek, mely cselekedetét egyenkint, ha könyvekbe írhatnók, a világ sem foghatná be ezeket. Valóban, ékesen szólóbbak és meggyőzőbbek mindezek, mert szellemi s örökértékű, jézusi hatásokról tesznek fényes tanúbizonyságot.

Higyjétek tehát, hogy Krisztus ezen működése titeket is kihat; hogy oda fel a ti élő istenetekhez vezérel, a szellemi élet örök hajlékaiba; higyjétek, hogy azon viszonyból, melylyel titeket istenhez kapcsol, sem szerencse, sem szerencsétlenség, sem erőszak, sem halál kiszakasztani nem lesz képes soha.

Higyjétek mindezt s keressétek az odafelvalókat és akkor a Krisztussal biztosan feltámadtok és élni fogtok: mert e hit még a halálban is megtart.

Ezt a megtartó hitet prédikálja — — kedves tanítványunk, az úrnak dolgát cselekedvén, miképpen mi is, a kik hisszük és azért szólunk hozzátok ezen főfő ünnepnapon. Békesség nektek!

Hegedüs János,
theol. akad. dekán.

Berde Sándor,
theol. tanár, mint jegyző.

Jön a tavasz.

Fölbreszti a visszatérő napsugár az alvó természetet. Aklakom jégvirágait rég leszede márs most már cseresznyefámat kényszeríti, rügyet hajtani. Nedvbe indult a hajló fűzág, s gyönyörtől ittasan ringatja rajta magát a csevegő tengelic, mely átszenvedte a fagyos telet. Megrongyosodott a fehér szemfedő földünken, s az őszszel elvetett mag, eleven zölddel, maholnap kikeletet hirdet. A komor felhők, melyek a völgyre feküdtek volt előbb, komorrá téve a különben is néma tájat, a hegyeket ülik meg, melyeknek homloka még hóval borítva, érzéketlen a nap ébresztő csókjára.

Fölbredett a patak, a földnek még csak imént néma gyermeke s csevegve futkos zöldülő pázsint között, itt-ott sárga virágok ingó fejcskéje által köszöntve. Rég nem látták egymást. Éppen esztendeje. Előbb meghalt a sárga virág; a patak temette el. Futó hab volt a gyászkisérete; megtört hab a gyászoló könye.

Ő temette el a kis méhecskét is, mely egy zivataros napon életét vesztette. Dolgozni volt. Mézet keresett a mező illatos bokrétáin; sietős dolgában nem ért reá, azt is megfigyelni, hogy napnyugatról terhes felleg indult, forgó szelet hajtva, s mikor éppen fel volt tarisnyálva, jött a

veszedelem s a szorgalmas munkást a patakba sodorta.

A méhecske pihen azóta s nem is ébred fel többé soha. A sárga virág újból kihajtott a déli oldalon; a kis patak, mely a hosszú télen pihent, vidáman kergeti megint hajkait. Pezsgő élet lesz a földszinén, a levegőben, a föld gyomrában. A fejlődő rügy megizeni a gyökérnek, hogy kezdje meg tisztét s küldjön táplálékot az ágoknak. Megnyilt madárszóra fölbrednek az anyaföld kebelébe menekült állatkák s tarka özsze-viszsa zsongással hozsánnát mondanak a feltámadásnak. Minden, minden örvend a kikeletnek, a feltámadásnak, az életnek. Lombot hajt a berek, az erdő, az ablak alatti virágos kert, az elterült róna s az emelkedő domb egyiránt.

És e feltámadás az embert nem hagyja érintetlenül. A szív mintha sebesebben dobogna, a lélek magasztos eszmékkal gazdagul; édes öröm villamos árja hatja át, a természettel együtt, ennek gyermekeit.

De, míg az újra zöld növényben nincsen emlékezet s nem tud a múlt őszszel lehullott lombkoronáról, mely disze vala, s melynek sátorában csalogány hallatta csattogó dalát, édes gyönyörben részesítve a fáradt vándort, ki árnyékába pihenni dőlt vala le; míg az új korona nem tudja, hogy az őszszel lehullott levelek táplálják az anyaggyökeret oda lenn, és ő ennek zsirjából kapja zöldjét, erejét addig az emberően a feltámadott tavasz azoknak az emlékéit is megújítja, kik nem érnek több tavaszt; nem, mert örök tél szemfedője takarja ott künn a néma temetőben, hova harangzugás között, könnyes szemekkel kísérték ki, levélhulláskor, ködös-borus őszszel.

S most, ha jön a tavasz, oh, csak jőjjen virágosan, daltól hangosan, azok, kiknek új sírdombjuk van a temetőben, felkeresik az első ibolyát, az első gyöngyvirágot s koszoruba teszik a sírhalomra, melyben a kedves halott pihen. Aztán, virágot is ültetnek a felágyalt hantra, szépen nyílt, hadd, mutasson kikeletet a halál e néma birodalmában. Nincs, oh, nincs az emberi kegyeletnek ékeesebb jele, mint a virágos sírhalom!

Csak egy sírhalom van a falu kisdud temetőjében, melyet köny nem áztat, virág nem diszít fel: a néhai jó tiszteletes uré. Gyermekei, mint oldott kéve, a négy szelek irányába távoztak el; az özvegy bánatával és nyomorával ki tudja hol, melyik rokonnál, melyik jóakarónál huzta meg magát. Virágot férje sírjára nem ültet, nem ül-

tethet s az új tavasz, omladozó sirhalmon, irtalomból ha — pázsitot növeszt!

Csekme Ferenc.

Gondnoki Értekezlet.

Azok, akik a magyar prot. egyház és ennek kebelében erdélyrészi egyházkerületünk, országos alaptörvényeken nyugvó autonómikus élete és ennek minden mozzanata iránt érdeklődéssel vannak, bizonyára szívesen veendik, ha kivált most, a midőn nem is a távolban, a látás határvonalán, a belső egyetértésre és az erőtömrítésre intő jelek tünedeznek föl, rövid értesítést adunk arról a népes értekezletről, a mely a jelen év és hó 21-én kolozsvári kollégiumunk disztermében, a status-kurátorok, valamint az összes egyházmegyei, kollégiumi és püspöki vizsgálat alatt álló egyházi fő- és al-gondnokok meghívása következtében, tartatott meg.

Ez értekezletet, egy előzetesen több egyházmegyei és kollégiumi gondnok bizalmas körében történt megbeszélés után, Br. Bánffy Dezső, a széles látókörű államférfi, a bámulatos munkaképességéről, erélyességéről, de egyszersmind tapintatosságáról és főként a prot. egyház iránti meleg szívveréséről ismert status-kurátor hívta egybe.

Hogy mi célból: arra nézve álljanak itt saját szavai, a melyeket a f. évi február 22-én kelt meghívójával kapcsolatosan a meghívottaknak megküldött rövid emlékiratában mond el, a mint következik.

«Erdélyi reformált egyházunk alkotmányának egyik sarkalatos elve szerint, az autonómikus jogok és kötelességek a hívek egyetemét, nem pedig valamely megkülönböztetett osztályt illetik, mihez képest nálunk a lélekszám arányának megfelelően, az egyházi törvényhozás és közigazgatás munkáinak végzésére tulnyomó mértékben az egyházat fentartó hívek hivatvák, míg a papok hivatalos funkciójukon felül, nem a királyhágon túli egyházkerületben érvényes paritás szerint vesznek az ügyek intézésében részt, hanem csakis annyiban, a mennyire egyfelől a törvény határozásai, másfelől a választó hívek bizalma alapján közigazgatási, igazságszolgáltatási, avagy törvényhozási mandatumot nyernek.

E történelmileg kifejlett és egyházkerületi, valamint egyetemes egyházi törvényeink által szankcionált jogrend egyik természetes következménye a nálunk széles alapokra fektetett gondnoki intézmény, melynek időszerű reprezentánsai az egyházi élet és tevékenység minden ágazatában megkülönböztetett jogokkal s ezeknek megfelelő kötelességekkel vannak felruházva.

Az egyházközségek ügyeinek intézésében, ugyan, első sorban a papok vannak hivatva, mint az egyházközség felelős örei, a törvény értelmében való kormányzás vezetésére, a vagyongondozásának ellenőrzésére, a számadások rendben tartására, valamint a hívek vallás-erkölcsi életének fejlesztésére. Mindemellett is, azonban, ohajtandó, hogy a magasabb értelmi színvonalon álló, vagyonosabb és állásuknál, összeköttetéseiknél fogva befolyásosabb egyházközségi tagok a papot e nehéz munkájában támogassák, neki irányt adjanak, nem csak a

püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben, hol egyházkerületi választott gondnokok állanak az ügyek élén, hanem különösen a kisebb egyházközségekben, hol a hívek csekély száma, erőtlensége, nemzetiségi, felekezeti viszonyai elkerülhetetlenné teszik azoknak közreműködését, a kik e tekintetben az adott viszonyok között, egyedül lehetnek hordozói mindez érdekeknek. Törvénykönyvünk is kifejezést ad ez irányban várakozásának, a midőn a multban gyökerező patronatus jogainak fentartásával, mintegy felhívja a jelen és jövő nemzedékeket, öröklött jogaiknak az által való gyarapítására, hogy az önként vállalt nagyobb kötelességek teljesítésével a haladó idő fokozottabb igényeinek kielégítését tegyék lehetővé.

S ha már az egyházközségi élet munka-mezején ily fontos és következményeiben messziható elhivatás vár az itt érintett tényezőkre, a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek, az egyházmegyék, a kollégiumok gondnokait, élükön az egyházkerületi főgondnokokkal éppen domináló faktoraivá teszi alkotmányunk az egész egyházi szervezetnek, a midőn nemcsak az illető autonóm testületek kormányzatában juttat részükbe intéző szerepet, hanem az egyházkerületi közgyűlések tagjainak többségét is a gondnoki karból alakítván meg, ezzel az ő kezükbe teszi le a törvényhozás és az egész egyházkerületi kormányzat ellenőrzését, az egyház-politika irányítását, a mit még inkább biztosít az a körülmény, hogy az időnkint megüresedő gondnoki helyeket ugyanez a közgyűlési többség tölti be, mihez képest ez az irányadó befolyás állandónak mondható.

A gondnoki kar ily széles alapokra fektetett jogai aztán természetesen megfelelő terjedelmű és jelentőségű kötelességekkel is járnak. Törvénykönyvünk ide vonatkozó határozásai az egyház élő szervezetét alkotó autonóm testületeknek működésében mindenütt számítanak a gondnokok tevékeny részvételére. Elvárják az egyházmegyei gondnokoktól nem csak azt, hogy az esperesekkel, mint kormányzó társaikkal, az egyházmegye tanácsában és közgyűlésein együtt működjenek, hanem azt is, hogy a hatáskörük területébe eső egyházközségek mindennemű ügyeit ismerjék, s a körülményekhez képest intézzék, kijelölve erre a módot is, az egyházlátogatásban való részvétel útján, hogy a népnevelés, a vagyongazdálkodás érdekei nagyobb biztosítékot nyerjenek. Mert az anyaszentegyház élő alapját az egyházközségek alkotják; de ezeknek népe tulnyomólag olyan elemekből áll, a melyek ugyancsak rászorulnak azok buzdító példájára, a kiknek fölényét az élet más munka-köreiben is tapasztalják, s több helyütt az egyházi hivatalosok is szükségét látják, a gondnokok ellenőrző, támogató közreműködésének. Akkor, a midőn az egyházközségi ügyek az egyházmegyei hatóságok forumai elé kerülnek, rendszeren a bevégzett tényekkel állanak az intézők szemben, legtöbbször már csak a bajok, zavarok, visszaélések elhárításáról, avagy megtorlásáról lehet szó, holott a bajok, zavarok és visszaélések az illetékes tényezők idején való részvétele s tevékeny közreműködése útján nagyobb részben meglettek volna előzhetőek.

A kollégiumi gondnokokkal szemben, bár szűkebb körre szorított, de az ügykör fontosságához mérve, nem jelentéktelenebb igényeket formál törvénykönyvünk, s

maga az a feladat is, melyet kollégiumainknak meg kell adniok, miután első sorban a felekezet speciális érdekeinek szolgálatára vannak ugyan hivatva, de általuk a nemzet művelődésére, szabad szellemben való fejlődésére is befolyással kívánunk lenni. E kettős szemponthoz járul az a tény, hogy a középiskolai oktatás mezején ki kell állanunk a versenyt a más felekezetekkel és az állammal, s alá kell vetnünk magunkat az országos törvény értelmében való állami ellenőrzésnek is. A kollégiumi gondnokok tehát a mellett, hogy az egyházi alkotmány keretén belül, a gondjaikra bízott intézetek kormányzati, tanügyi, nevelési, fegyelmi s vagyoni ügyeinek intézésében mint az előjáróság elnökei vezérlő szerepre vannak hivatva, rájuk nehezedik gondja az illető intézet fejlesztésének is, a haladás mindig fokozódó követelményeivel lépést tartva. Ám, az egyes autonóm testületek körében így betöltendő gondnoki feladatok még mind csupán részletekre vonatkoznak, melyeket összefüggő, szerves egészzé a gondnoki-kar törvényhozói elhivatásának az egyházkerületi közgyűlésekben való érvényesítése forraszt. Az egyház az egyes testületekből áll ugyan, s ezeknek épsége és fejlődése nélkül az egésznek életműködése sem lehet teljes; de mindez egyes alkotó részeknek érdekei az anyaszentegyház legfőbb testületében találkoznak, csak az adhat irányt az egész magasabb áttekintő szempontjaiból a részeknek, csak ez tűzheti ki azokat a közös célokat, a melyek csak az erők egyesítése útján közelíthetők meg, s a melyek minden részt emelve, egységes fejlődésre segítik az egész egyházat.

Itt az egyházkerületi közgyűlés kebelében összpontosul valamennyi alantás testület általános érdekű ügyeinek szabályozása, intézése és ellenőrzése; itt számol be az egész egyházra kiterjedő kormányzásáról az Igazgató-Tanács, mint az egyházkerület jogainak évközi törvényesen hivatott képviselője és őre s itt szabja meg a minden testületében és közös tényezőiben jelenlevő egyházkerület valamennyi alkotó elemének szerves összeműködése számára a követendő irányt, az egységes fejlődés érdekében. Itt nyer állandóságot az egyházkerület s autonóm szerveinek működése az egyházkerületi főgondnokok, a gondnoki kar és az egyházi tisztviselők életfogytig való megválasztásával, itt biztosítatik a főkormányzó testület teljes felelőssége az igazgató-tanácsosok csak határozott időre való választásával s itt adja mandátumait az egyház kollégiumi tanárainak, kiket, még a törvényhozói joggal is felruházván őket, ez uton nemcsak szakmunkásaivá fogad, hanem részeseivé avat annak a vallás-erkölcsi, közművelődési s nemzeti missiónak is, melynek betöltésére, valamennyi szerve egységes összeműködése útján, az élő, fejlődő egyház egyeteme hivatva van.

Hagyományaink, negyedfél százéves joggyakorlatunk folyamán kifejlett alkotmányunk s most már kodifikált törvénykönyvünk így szabván meg és osztva szét a jogokat és köteleességeket az egyház tényezői közt, a néppel való egyenes és folytonos érintkezést, a folytonos munka részleteiben való végzését, az állandó teendők el látását a papokra, tanítókra, tanárookra és közigazgatási tisztviselőkre ruházza ugyan, de az intézést, a példaadást, az irányzást és vezérletet első sorban a gondnoki kartól várja, követeli, mert az ő kezébe tette le azt a főlényt

és befolyást, melylyel ha élni tud és akar, épp oly nagy, gyökeres és áldásos hatást érhet el, mint a mily valódi érdemeket szerezhet az anyaszentegyház és nemzet irányában.

Míndezekből kifolyólag, kell, hogy a gondnoki-kar, az őt megillető, törvényeinkben és szabályzatainkban lefektetett jogokat és köteleességeket tényleg gyakorolja, az ügyek intézésében állandóan részt vegyen, az egyházi életnek vezetője, tanácsadója legyen és ennek folytán tájékozott.

Igy felelhet meg szép és fontos hivatásának, így protestáns egyházi szervezetünk, alkotmányunk jogos igényeinek, így szolgálhatván csak eredménynyel az egyházat és azzal a nemzetet.

Ki ezt átérti és teszi is, csak azt mondhatja, hogy a benne helyezett bizalmat kiérdemelte.

A gondnoki nagy testületnek több mint két harmada jelent meg részint személyesen; u. m. főt. Szász Domokos, püspök, stutus kuratori minőségben, br. Bánffy Dezső, status kurátor, továbbá a teremben foglalt helyük sorrendében, Horváth Mihály, Zeyk Gábor, Pogány György, Lázár Mihály, Ugron János, Gyarmathy Miklós, gr. Wass Béla, Nagy Sámuel, Fehérvári Károly, Sárkány Ferenc, Dr. Gidófalvi István, Csathó János, Gáspár János, Dr. Hegedűs István, Ujvárosi József, Sebesy Ákos, Csongrády Kálmán, Kispál Sándor, Hóry Béla, Szarvady Pál, Br. Bánffy Ernő, Gr. Bethlen Bálint, Baló László, Bölöni Sándor id., Dr. Mezey Ödön, Kölönte Mózes, Szaláncy Lőrinc, Csia György és Dr. Kolozsvári Sándor; részint pedig az összehívóval kapcsolatos memorandumban foglalt elvek és törekvések üdvözlése mellett, a megjelenésben akadályoztatásukat jelző leveleik által, u. m.: Gr. Bánffy Miklós és id. Lészay Ferenc status-kurátorok, továbbá Gr. Bethlen Géza, Horváth Gyula, a tárgyban beható nézeteit is közölve, Cserényi Dániel, Dull László, sat. sat. gondnokok.

Horváth Mihály főgondnok indítványára az elnöki széket főtiszt. Szász Domokos püspök és a jelenlevők közt idősb status-kurátor foglalván el, az értekezletet a következő szép, és ismert egyházpolitikáját nyíltan és férfiasan körvonalozó beszéddel nyitotta meg:

Szerencsésnek valom magamat, hogy az elnöki széket, egyházkerületi főgondnoki minőségemben, elfoglalhatom, s e helyről e nagytekintetű, s hozzá tehetem, nagy jelentőségű értekezletben megjelent, mélt. és tek. gondnok urakat tiszteletteljesen üdvözölhetem. Nagyjelentőségűnek mondám ez értekezletet, s a szó legmélyebb értelmében valóban az. Mert az a bölcs és buzgó kezdeményezés, melynek ez értekezlet létrejötté köszönhető, s mely mindnyájunk elismerésére s hálájára méltó, nem kevesebbet céloz, mint isten kegyelméből immár több, mint háromszáz éves multu, anynyi nehéz, de egyszersmind dicsőséges küzdelmeket átélt, a legnagyobb rázkodások közepette is diadalmasan előre haladó erdélyi ref. anyaszentegyházunk jövőd fennállhatásának, békés fejlődésének, isteni küldetése útján tovább haladásának s e végett intenzív ereje gyarapításának magasrendű érdekében, újabb bizonyítékokról gondoskodni. És e gondoskodást kiktől várhatja első sorban az anyaszentegyház, ha nem azon férfiktól, kiket bizodalomával megtisztelt s körülölelt, kik

előkelő származásuknál fogva, magasabb rendű miveltésük fényével, öröklött hitbuzgalmukkal, társadalmi állásuk tekintélyének súlyával kiváltképpen arra hivatottak, hogy az isten szolgálait, a hit igazságait hirdető lelki-pásztorokat, nemes, de nehéz tisztükben bölcs tanácsaikkal, segedelmükkel gyámolítsák, az egyes egyházközségek anyagi s szellemi fölvirulását munkálják, az egyházmegyei kormányzását az arra választott egyházi férfiakkal egyetértve, irányítsák, kollégiumaink érdekeit védjék, győzelemre juttassák, s általában, az istennek egész népét szóval, tettel, nemes példaadással vezéreljék. Ezek a férfiak a világi elem nagy tömegéből a közbizalom által fölemelt, az egyházi élet terén vezérszerepre hivatott gondnokok, egyenkint s együttesen. Erdélyi ref. anyaszentegyházunk létrejötte s szervezkedése legelső korszakában, már az egyházi alkotmány keretében nagyfontosságú s széles körű munkakört jelölt ki számukra, a mint ezt az akkori hitvallások s egyházkormányzati intézkedések bizonyítják, s a kurátori intézményt mintegy betetőzte a fejedelmi tanács intézményével, melynek székebe, a fejedelem elnöke alatt, a püspökön kívül s mellett, a világi elem első rangú kitűnőségeit hívta el s kezükbe tette le a legfőbb kormányzás s döntés hatalmát. Azóta alkotmányunk, bár a fölmerült viszonyok szükségéhez s a haladó kor követelményeihez alkalmazkodva, lényeges változásokon ment át, de sem a múlt század elején létrejött konzistoriális szervezet megállapításakor, sem a legújabb időben, az 1871-iki alkotmány létrejöttkor nem tévesztette szem elől azon alapelvet, mely szerint protestáns anyaszentegyházunkban nem csak a hierárkhikus tendenciáknak, de még a pártis intézményének sincs létjogosultsága s az egyházi alkotmány keretében a világi elemnek s főként az annak soraiból kiemelkedő gondnoki karnak irányadó, vezérlő befolyása s döntő ereje feltétlenül biztosítandó. Részemről, mióta az egyházi élet terén több mint harminc év óta munkállok, szolgállok, ennek a szellemnek voltam, vagyok s a mig isten éltet, leszek szóval, tollal, tettel hiva.

Ennek adtam nyílt és határozott kifejezést akkor is, midőn anyaszentegyházunk közbizalma paptársaim köréből a hasonlóak között elsővé hívott el s egyszerűsmind az egyházkerület főgondnokainak diszes sorába fölemelt s azóta istentől nyert parányi tehetségeim egész teljességével, hitbuzgalmam melegével s tette-készségem teljes erejével igyekszem abban a szellemben munkálni, szolgálni. Mert, mélyen meg vagyok győződve arról, hogy anyaszentegyházunk vallás-erkölcsi magas feladatát, nemzeti és kulturális miszsióját csak azon mérvben töltheti be, a minőben anyaszentegyházunk világi eleme s annak élén a gondnok urak egyházi ügyeinken meleg érdeklődéssel s áldozatkész buzgalommal csüngnek s szellemi erejük, társadalmi befolyásuk s a különböző közszolgálatok terén szerzett bölcsességük s tapasztalataik értékes súlyát anyaszentegyházunk javára mérlegbe vetik s az egyes lelkipásztorokkal, az egyházmegyei kormányzására hivatott egyházi férfiakkal s első sorban az esperesekkel, mint kormányzó társaikkal egyetértve, őket bölcs tanácsaikkal, hathatós segedelmükkel éltetve, érvényesítsék vezérlő befolyásukat, irányadó hatalmukat, nem az uralkodás lesújtó, sebet ejtő fegyverével, hanem az atyafisá-

gos indulatnak, a keresztyén szeretetnek az ellentéteket is kiegyenlítő s mindenek felett diadalmaskodó lelkével.

Nem kételkedem abban, hogy a mélyen tisztelt gondnoki értekezlet minden egyes tagját, sőt a megjelenésben akadályozottakat is ugyan ez a szellem lengi s hatja át. Abban a bizonyos reménységben, hogy ez a szellem reánk s egész anyaszentegyházunkra nézve mindig áldást hozó, megkezdendő tanácskozásunkra isten segedelmét buzgón kérve, a gondnoki kar mélyen t. értekezletét ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

A jegyzői toll vezetésére Dr. Kolozsvári Sándor egyhm. főgondnok kéretvén föl, Br. Bánffy Dezső nagyszabású beszéd kíséretében tette meg és ismertette több pontba foglalt határozati javaslatát, a mely, a mint különösen is hangsúlyozva volt, a dolog természetéből kifolyólag elfogadás esetén is csak morális, de nem külső kényszerrel is érvényesíthető köteleességeket szabna elő.

Beható és kivétel nélkül az egyházi élet vezetése iránt mély érdeklődést tanúsító és ígérő tanácskozás után a gondnoki értekezlet a következőkben állapodott meg:

A gondnokokra vonatkozó régebbi és újabb egyh. végzéseket, utasításokat és érvényben levő egyházi törvények felolvasása után, kimondja a gondnoki értekezlet, hogy:

1. Az itt előadott, illetve, a felolvasott emlékiratban hangoztatott elveket magáévá teszi, elfogadja és ezen gondnoki értekezlet egybehívását helyesli.

2. Egyházi életünk multja és egyházi törvényeink rendelkezései, az egyházkerületi, megyei és kollégiumi fő- és al-gondnoki tiszteletbeli állásokkal egybekötött jogokat, közjogi természetüknél fogva, köteleességekkel kapcsolván egybe: kívánatosnak és az egyház érdekében szükségesnek tartja, hogy a gondnokok a részükre törvényszerűleg biztosított jogokkal köteleességszerűleg éljenek, az egyházi és iskolai élet vezetésében, a lehetőség határai között, folytonosan részt vegyenek s irányító befolyásukat érvényesítsék. E végre, tájékozásul az egyházi törvényeknek és utasításoknak ide vonatkozó rendelkezései röviden, világosan összeállítandók és a gondnokok számára megküldendők.

3. Habár a prot. egyház rendi elkülönítést nem tűr, mindamelllett is, korunk mai áramlata megköveteli, hogy a világi hívek értelmi ereje képviselőinek minél nagyobb száma vonassék be az egyházi élet és ennek kormányzata keretébe, a miért kívánatosnak tartja a gondnoki értekezlet, hogy a kiket a közbizalom több egyházmegye, kollégium, vagy püspöki egyház gondnoki tisztével tüntetett ki, azok a több közül a viszonyaiknak leginkább megfelelő állást megtartván, nyissanak alkalmat arra, hogy más jól érdemesült világi férfaink hivattathassanak el hasonló megtisztelő állásra.

4. Kívánatosnak tartja az értekezlet, hogy a kik valamely körülménynél fogva állandóan akadályozva vannak a gondnoki jogok gyakorlásában és a köteleességek teljesítésében, azok a megtisztelő állást az egyház érdekében bocsássák rendelkezés alá.

5. Az emberi kedély- és lélekvilágot legmélyebben érintő egyházi élet követelménye és a más testvéregyházak követésre méltó példája kívánatossá tesz, hogy a vezetésre és támogatásra hivatott gondnokok szolidaritásra törekedjenek abban az irányban, hogy a haladó és

fejlődő egyházi élet terén felmerülő s esetleg ellentétes nézetek első sorban az illetékes egyházi forumokon jutassanak megoldásra s ott győzzen az, a mi jobb. Ennélfogva, óhajtja az értekezlet, minden előfordulható esetben a különböző elvek és nézetek keblki kiegyenlítésének megkísérlését.

6. Végül, kimondja az értekezlet, hogy ezen megállapodások, a gondnokok mindenikének, továbbá az egyházkerületi Igazgató-Tanácsnak azon kérés mellett küldetnek meg, hogy azokat közösen tudásul véve, utóbbi a törvényeken alapuló jogából kifolyólag, kellő körültekintéssel és tapintatos módon keresse és találja módját annak, hogy a gondnoki értekezlet fenti kijelentései érvényesítést nyerjenek és hogy különösen az egyházmegyékben a gondnokok fokozódó tevékenysége és részvétele az ügyek tényleges vezetésének élén álló esperesek által meleg támogatásban részesüljön.

Mi részünkről a nagyfontosságú s egyházi életünkre mélyen beható kijelentésekre csak annyit jegyzünk meg, hogy vajha az azokban rejlő intenciók és nemes törekvések egyházi és iskolai életünk föllendülésére, élénkítésére és felvirágzására, minél előbb és minél intenzívebb módon testet öltve, megvalósulnának!

K.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, március 17.

Elnökölt: Dr. Kolozsvári Sándor, elnökhelyettes. Jelenvoltak: Szász Gerő, Parádi Kálmán, Domokos Antal, Dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal.

Az elnöki ellátott folyó ügyek bejelentése és jóváhagyó tudomásul vétele után:

A hétfalusi körlelkészség kérésére, a templomépítésre könyöradományokra engedélyezett idő meghosszabbítása tárgyában a kérés ajánlattal terjesztett föl a belügyminiszterhez.

A selyei egyház templomjavítás, torony-kiépítés és iskolaépítési ügyében, mivel a kellő fedezettel a nevezett egyház nem rendelkezik, az építkezési anyagoknak vásárlása betiltatott és fölhivatott az egyház a regale váltság-kötvényének vinkulált, vagy nem vinkulált volta kitüntetésére és figyelmeztetett arra, hogy az építkezési alap kimerültsége okán törlesztési kölcsönre nem számíthat.

Az egyházkerület részére hagyományozott Bánya i Vitális-féle major önkéntes árverés utján a helyszínén való eladására márc. 31-ike tűzetett ki.

A Bukovinában levő andrásfalvi egyház segélykérése ajánlattal az egyetemes konventhez fölterjesztetik.

A fogarasi egyház részére engedély adatott egy hullakamara és egy vásártéri épület emelésére.

A selyei egyházban a kántortanítói állomás betöltése engedélyeztetett.

A körösfői egyház papi laka és iskolaháza építésére a már régebben megszavazva volt 3000 frt esperes kezéhez és felelőssége mellett, kiutaltatott.

Az erdőcsinádi egyház vagyoniügyi zavarai rendezése tárgyában esperes bővebb felvilágosítástételre ut-

sítottatott, mivel az általa jelzett régibb jelentés Igazgató Tanácsunkhoz nem érkezett be.

A botházi kántortanítói állomás betöltése ügyében, a bekért hivatalos jelentés alapján, a választás helybehagyása mellett, a díjlevél utasítás szerinti kiállítás elrendeltetett és Keresztes Árpád oda való földbirtokos ur ideiglenes iskolahelyiség átengedésére fölkérte.

A szászvárosi «Kun-kollégium» előjáróságának fölterjesztésére a m. kir. közokt. kormány által a klaszsz. filológiára kinevezett helyettes tanárnak: Borcsa Mihálynak, a tanév végéig terjedő szabadságidő, hogy tanulmányait a berlini egyetemen, a hol jelenleg tartózkodik, befejezhesse, megadatott, miről a közoktatásügyi miniszter urnak is jelentés fog tétetni.

A kézdii egyházm. tanács ajánlatára a lécfalvi iskolának községi iskolává alakulása engedélyeztetett az e tárgyú szerződés megerősítése mellett.

Szolnok-Doboka megye közigazg. bizottságának átiratára, az árpástói iskola épülete, illetőleg a paplakásnak iskolaházzá átalakítása tárgyában történt mulasztásért a mulasztók feleletre vonattak.

A szászvárosi «Kun-kollégium» fölterjesztésére Ambrus J. VII. osztályu tanulónak magántanulás engedélyeztetett.

Ugyanazon előjárásnak ajánlatára Farkas Zsombor VI. g. osztályu tanulónak javító vizsgálatra bocsátása engedélyeztetett.

Ugyanazon előjárásnak a nmélt. közoktatási kormányhoz építés céljából további államsegély iránt felterjesztett kérvényét, Igazgató-Tanácsunk, az okon, mert ez a többi kollégiumainknak most már első sorban méltánylandó hasonló tárgyú kérvényeit álerálhatná, ez alkalommal nem pártolhatja.

Az államilag segélyezett s.-szt.-györgyi Mikó kollégium jövő évben megnyilando VII. és VIII. g. oszt. nyilvánossági joggal való felruházása végett a szükséges lépés megtétetett.

A marosvásárhelyi kollégiumban 1890. december 19-én megtartott javító érettségi vizsgálatról tett jelentés tudásul vétetett.

Kolozsvár, 1891. március 19.

Elnök: Főt. Szász Domokos, püspök, jelenv. Dr. Kolozsvári S., Parádi Kálmán, Domokos Antal, Dr. Sárkány Lajos, Bodor Antal.

Kolozsvármegye kir. tanfelügyelője, előterjesztésében, a kolozs-kalotai egyházmegyénkben levő számosabb régi iskola hiányaira híván föl Igazg.-Tanácsunk figyelmét, a hiányok részben pótolhatók, épületek épülőfélben levők levén, a szükséges intézkedések megtétettek.

Az EMKE igazgatóválasztmánya értesítvényére, a mely szerint a Magyaró-Kerekén építendő iskola segélyezésére 150 frtot kilátásba helyez, Igazgató-Tanácsunk kijelentette, hogy nincs kifogása az ellen, hogy a tanító, iskolai ügyekben, az egylet vezetése alatt álljon.

A holt-marosi egyház iskola telkének kibővítésére a szomszédos telekből egy részletnek megvásárlására utasítottatott és az iskola építési költségeire a már régebben megszavazott 2,000 frt kölcsön kiutaltatott.

A dedrád-széplaki egyház papi laka építése céljából

a hiveknek az anyag-beszerzés körül kifejtett buzgósága elismerése mellett is, alap hiányában, a kért segély megadható nem volt.

A sztánai papilak építésére, a műszaki előadó véleménye értelmében, az engedély megadatott.

Az egeresi egyház építkezésénél a mutatkozó fedezeti hiány valami módon való előállítására utasított.

Az egyházmegyékből.

Esperesi jelentés.

(Előterjesztette Bartha Lajos ev. ref. esperes az 1889-ik év dec. 1-én tartott egyhm. közgyűlésen.)

Nagytiszt. egyházmegyei közgyűlés!

Azon reám nézve kedvezőtlen helyzetben vagyok e pillanatban, hogy már előre ki kell jelentenem, hogy nem ígérhetem meg sem azt, hogy rövid leszek, sem azt, hogy unalmas nem leszek. Nem én vagyok ennek oka. Törvényeink rendelik az esperesnek, hogy az évi esperesi látogatás eredményéről beszámoljon az egyházm. közgyűlésnek. Törvény-szabta köteleiséget teljesítem tehát, s ha kissé hosszadalmas s ebből kifolyólag unalmas leszek, ne tudja fel ezt nekem hibául a t. egyházmegyei közgyűlés.

Ha a folyó évi esperesi vizsgálat alkalmával tapasztalatról akarok beszámolni, mulhatatlanul szükségesnek látszik, egyes egyház-községeinkről külön-külön emlékezni meg. Mielőtt azonban ezt tenném: legyen szabad, általánosságban nyilatkoznom.

Ha egyházmegyénkben az egyes egyházközségek szétszórtságát s azokban hiveink csekély számát, s azon körülményt veszszük figyeembe, hogy hiveink legtöbb helyen elenyésző csekély számban élnek más felekezetű és nemzeti-ségű egyének között; ha meggondoljuk, hogy kétszázötven ezeret tevő népességű megyénkben az ev. ref. felekezethez tartozó hivek száma nem üti meg a 7000-et, s ezek is szétszórta élnek e megye nagy területén; valóban, nem kell csodálkoznunk, hogy felekezetünk és hiveink oly sok csapás és viszontagság, s ellenséges inváziók pusztításai után még léteznek e helyen s nem találnám feltűnőnek azt sem, ha a felügyelettel megbízott, jelentésében így volna kénytelen felsohajtani e helyen a ref. egyházi életnek semmi nyoma, a ref. egyház létezésének semmi eredménye!

Ily körülmények között kétszeres örömünkre szolgál, a meggyőződés hangján, közvetlen tapasztalatok alapján, nyilatkoztatni ki azt, hogy ref. egyházmegyénk e helyen nem csak felekezeti érdekeinket szolgálja kiváló sikerrel és eredménynyel, hanem magyar hazánknak és nemzetünknek is oly elévülhetetlen szolgálatokat tett a múltban, tesz a jelenben s hiszem, hogy tenni fog a jövőben is, melyeket nem fog pótolhatni soha semmiféle más nemű intézmény. Mert ezen intézmény az emberi szív vágyódásai örök követelményeinek kifolyása és eredménye. Minden egyéb változik és az idők viszontagságai közepette gyorsan hódol az enyészet törvényének, de a vallást nem nélkülözheti soha az emberi szív, s épp azért az ezen alapuló intézmény e földön a legállandóbb. S valóban, ha visszatekintünk egyházmegyénk multjára, látni fogjuk, hogy oly sok ellenhatás, s ellenséges áramlat közepette mindig teljesítette elhivatását, úgy, hogy felekezetünk egyszerű templomai és szegényes papjai nélkül aligha

fentarthatja vala e történelmi nevezetességű megyében a magyarság preponderanciáját. S e nagy és szép elhivatásának ma is részesei, letéteményesei vagyunk; az külön-külön minden ref. egyházközség e megyében. S épp ezért, lételünk s éléhaladásunk nem csupán felekezetünk, hanem egyszerűsmint hazánk s nemzetünk érdekeinek szempontjából is mérlegelendő. S a ki egyházaink megerősítésének érdekében csak egy homokszemmel is járul, imádja istenét bármely külső formák szerint, bizton állítom, egyszerűsmint a haza oltárára is hozza áldozatát. Sajnos, hogy mindazok, kiket az isten földi javakkal áldott meg, s kiket nemzetünk fenmaradása nemes tettekre buzdított, rendesen más, zajosabb, s épp ezért kevésbé állandó téren igyekeztek szívük nemes vágyódásának kielégítést szerezni, s nem vették észre a legbiztosabb talajt, melyben a hazafias és magyar nemzeti irány legbiztosabban s legtöbb állandósággal verhet csirát s nőhet rövid idő alatt terebélyes fává, melynek ágai között e földnek vándora menhelyet, árnyékában nyugalmat és védeimet találta.

De másfelől, talán épp ezen önerőnkre való utalás szolgálta javunkra, s azon körülmény, hogy külső segélyre, gyámolításra csak ritkán és kis mértékben számíthatánk, edzette meg erőnket, eszközölte azt, hogy egyh.-községeink önerejükön, magukra hagyatva is, teljesíthetik szép és fontos kettős elhivatásukat, s minden szegénységük mellett sem csüggednek, s nem lankad lételük nagy horderejének tudata és önérzete. Ugy hogy, én részemről büszkén s meglegedetten tekintek szét egyházmegyénk élén álló ugy világi, mint ugynevezett papi elemein, kik, hála legyen az egek urának, mind, de mind elhivatásuk magaslatán állanak. Ezen állapotnak és helyzetnek köszönhető legnagyobb részben, hogy én e pillanatban jó lélekkel jelenthetem a t. egyhm. közgyűlés előtt, hogy ugy általában egyházmegyénkben, mint ennek alkatrészeit tevő minden egyházközségben rend, béke és szeretet honol, s hiszem, hogy a külélet tengerén nem egyszer felcsapkodó hullámverések ezeket, mint az egyházi élet felvirágozhatásának egyedüli biztos bázisait, jövőben sem fogják megzavarni, s ez által egyházmegyénk fejlődését s nemes és szép elhivatásának teljesítését megátotni.

A különböző nézetek és vélemények szabad államban és szabad alkotmányos egyházban jogosultak, de bármennyire különbözők legyenek egy vagy más kérdésben nézeteink, véleményeink: egyben mindnyájan találkozunk, s ez az, hogy egyházmegyénk fontos elhivatását csak akkor valósíthatja meg, ha azt mindenek felett szeretjük, ha olykor melegen ápolt nézeteinket és véleményeinket is alá tudjuk rendelni a közérdeknek.

A mult és folyó évben egyházmegyénk területén nemcsak a vallásos élet gyakorlásában és fejlesztésében, hanem az ennek gyámolául szolgáló vagyoni ügyekben is az adott körülmények szerinti haladást örömemre szolgál konstátalhatni. A vallásos élet fejlesztésére nem egy helyen épültek templomok, a vagyonyügyek rendezése csaknem minden egyházközségben már is jelentékeny haladást tett. S biztos a reményem, hogy az egyetértés és szeretet, mely ez idő szerint az egész egyházmegyét átlengi és melegíti, képes leend, a még létező hiányokat is pótolni. Adja isten! Mert hiszen, akár az emberi élet változandóságát s mulandóságát tekintjük, akár a külvilágban ily gyakran fel-feltűnő zavarok ragadják meg figyelmünket, akár népek és nemzetek élettörténetét nézzük, akár egyéni életünk multjára, jelenére vetünk csak futó

pillantást: lehetetlen, fel nem kiáltanunk: «nincsen nekünk másban erősségünk, csak te benned, oh, véghetetlen!» S ezért ápolnunk önmagunkban s embertársainkban a tiszta és feddhetetlen vallásos érzést, gyámolitanunk az ennek ápolására szolgáló anyaszentegyházat, s ez által helyzetünkben erősíteni a hazaszeretetet: önmagunk, hazánk, nemzetünk s anyaszentegyházunk iránti oly kötelesség, melynek áldásai el nem maradhatnak.

Ezek után, részletesen fogok szólni az egyházmegyénket alkotó egyes egyházközségekről, megjegyezvén, hogy az esperesi vizitáció kérdéseire a feleletek mai napig sem jövének be minden egyházközségből, a szokásos statisztikai kimutatás nem vala összeállítható. S így jelentésem statisztikai részének bemutatására nézve kénytelen vagyok a jövő évi rendes közgyűlésig időhaladékat kérni a t. egyhm. közgyűléstől.

Mindenek előtt, bemutatom a volt zarándi részben létező három egyházközségünket. Ezek, Kőrösbánya, Brád és Kristyór. Kiváló fontos miszsióval bír ezen három egyházközségünk úgy felekezeti, mint nemzetiségi szempontból. Ezeknek ugyanis hivatásuk azon helyen a magyar állameszme érdekeit megóvni, s a nemzeti kultúra mívelése által csekély számuk dacára a főlényt, a vezérszerepet megtartani. És ezen fontos s nemcsak egyházi, de állami érdekek megóvásában e három kis egyházközség mind e mai napig elhivatását lelkiismeretesen is teljesíti. Pedig, ezen három egyházközségben nekünk csak is 318 lelünk van, míg ezzel szemben, az oláhság lélekszáma 5489. S pedig ezen három egyházközség közül kettő ama hatalmas paizsos férfaiival a szegénységgel is nem kis mérvben küzdök. S mégis, Kőrösbányán az örökre emlékezetes 1848—49-iki viharok által romokba tiport templom helyett új templom épült, melyet f. év október 12-én avattunk fel, s adtunk át a közhasználatnak. Igaz, hogy e templomépítés pénztárát meglehetősen kimerítette, s mondhatnám, megrongálta, úgy hogy a néhány év előtt több ezer frt tőkepénzzel rendelkező egyh.-községnek ma nincs több tőkepénze 904 frtnál. Tekintve azonban, hogy szép fekvőséggel rendelkezik, mely künn a határban 70 holdat, 1302 □ ölet tesz ki, s benn a községben három értékes háza van, néhány év alatt rendes és jó gazdálkodás mellett, vagyontügyeiben az egyensúlyt igen könnyen helyreállíthatja. Iskolát nem tart fenn az egyh.-község, miután ott jól berendezett állami iskola van, melyben tanulnak ref. tanköteles növendékeink, kiket hetenkint két órán hitoktatásban részesíteni a papnak, Szegedy Miklós aának kötelessége.

Brád jelenben jó vezetés mellett, jó anyagi viszonyok között van. Általában, ez egyházközségünk jelene és jövője egyiránt szilárd alapokon áll. Bár hiveink kevesen vannak itt is, de ezen kevesekben egyházunk iránt buzgóság és szeretet észlelhető, mint erről ez évi rendes egyhm. közgyűlésünk, mely f. évben ott tartott, meggyőződhetett. Ez egyh. községnek csak fiúiskolája van, a leányiskolát az állam tartja fenn, az egyh. község iskolaépületének emeletét használván

fel iskolai célokra. Ezen egyh. községünk tőkevagyonra kitesz 13,119 frtot, melyhez járul a vásárvám jövedelme, mely évenként 1600—2000 frtot hajt be az egyházközség javára. Fekvőségekben vagyona 1 h. 1650 □ öl szántó, 800 □ öl erdő, 750 □ öl taksás hely. Középületei jó karban vannak. Lelkésze, Kónya Dénes, kántortanítója Bányai István.

Kristyór gyenge anyagi viszonyok között levő egyh. község, 42 ref. lélekkel. Templomát szintén az 1848-iki rombolások dulták volt fel, s hagyták romokban. Azon idő óta ezen szegényes egyh. község csak annyira volt képes, hogy a romok fölé a központtúl nyert segélylyel fedezet emeltetett, de a templomot teljesen nem készíthette el, s így az ma sem használható, hanem csekély számú hiveink a papi lakás egyik szobájában szoktak isteni tiszteletre egybegyűlni. Jövedelmeivel ma már nem képes szükségleteit fedezni, mert tőkepénzeit 8°/_o-nál magasabban nem lehetvén kamatoztatnia, azok után régen 20°/_o-os kamatoztatás mellett nyert jövedelmének egy jó nagy részét elvesztette. A mi temploma teljes kijavítását és a közhasználatnak való átadhatását illeti, erre nézve közelebbről oly lépések lettek téve, melyek valószínűleg lehetővé teendők azt, hogy ezen templom teljesen elkészülve, használatba vehető legyen. Iskolát tart fenn, kötelezve lévén a papi teendővel igen csekély mértékben elfoglalt pap-tanító Mátyás János aa. a tankötelesek tanítására. Vagyomban, különösen fekvőben látszólag bővelkedik, mert hiszen 161 hold és 500 □ öl területnek birtokában van, csakhogy legnagyobb részben (t. i. 136 hold) oly kősziklás és cserjés hely, melynek ugyszólván, semmi jövedelme nincsen. Tőkepénzeinek összege 2561 frt 21 kr.

A marosmenti egyházközségeink következők: M.-Illye, M.-Németi, M.-Solymos, Déva, Haró, Piski-Telep (körlelkész-ség), Nagy-Rápol, Algyógy, és Tordos.

Maros-Illye körlelkész-ség, paptanítói állomással. Ujabb élete, mint ilyennek, csak két éves. Központi segélylyel épült fel igen tisztességes papi lakása, melynek egyik szobája tanteremnek használandó, a tanítás az iskolában a körlelkész teendője. Hiveink e helyen nagyon szegényes viszonyok közt élő emberek, kik az egyh. község javára áldozatokkal járulni, egyáltalán nem képesek, s épp ezért egyfelől s más felől, mert nevezett egyh. község ingó, vagy ingatlan vagyonnal nem rendelkezik, e körlelkész-ség csak nagyon lassan haladhat, sőt olykor még a legszükségesebb dolgokban is hiányt szenved, kötelességei teljesítésében pontos nem tud lenni. A szétszórtan élő, és ezen körlelkész-ség kapcsába tartozó hivekben az egyház iránti érdeklődés, valószínűen azon okból, mert csaknem negyven éven át nélkülözniök kellett az egyház áldásait, még mind ez ideig nem emelkedett kellő magaslatra. Remélhető azonban, hogy ifju és erőteljes körlelkész-ségnek lassan-lassan, buzgósággal és teljes odaadással sikerülend, az új «egyet és földet» megteremtteni. Összes vagyona áll 874 frt tőkéből és ³/₄ hold szántóföldből, a templomon, és papi lakáson kívül. (Folyt. köv.)

TÁRCA.

Ámós próféciája.

Ámós próféta munkálkodása, mivel egy ismeretlen élet epizódját képezi, élesen megkülönböztethető, nemcsak a próféta iskola hivatásszerű működésétől, hanem az olyan pró-

fétákétól is, mint Ézsaiás és Jeremiás, kik ifjúságukban hivatottak el és több évig folytatták működésüket, a szerint, a mint időrül-időre újabb kijelentésekben részesültek. Ámós csak egy próféciája van, mert csak egyszer hallá Jáhve szavát

Folytatás az 1/2. ív mellékletén.

mennydörögni és akkor látta, mint hervad el előtte Kánaán szép földje. Ámóst nem Izráel bűne, hanem az ország közelgő végromlása készíti a prófétálásra; azért prófétál, hogy felzavarja őket a gondtalan, dobzódó, hiábanvaló elbizakodottságból. (VI. 1.)

Ámós prófétálásának ideje Uzziás Judea, és II. Jeroboám Izráel király uralkodására esik, két évvel a földrengés előtt. E földrengésről nem tudunk egyebet, csak azt, hogy Uzziás uralkodása alatt történt (Zak. XIV. 5.). Josephus Ant. IX. könyv. XI. rész 4-ben a 2. Krón. XXVI. 17—20-ban említett eseménnyel hozza összeköttetésbe e földrengést, mely állításnak, azonban, szent könyvünkben semmi alapja nincs. Ámós prófétálásának idejét azon körülményből határozhatjuk meg, hogy Jeroboám Uzziás uralkodásának 26-ik évében halt meg; e földrengés tehát nem lehetett később, mint Uzziás uralkodásának 28-ik éve, a miből kifolyólag Ámos Kr. e. 784 év körül prófétált, következőleg kortársa volt Hózeásnak, Joélnak és részben Ézsaiásnak.

Ámós prófétái működése a legszembetűnőbb jelenség az ó-szövetség történetében. Próféciái csaknem mind északi Izráelhez vannak intézve; nyilvános szónoklatainak helye Béthel, az Efraím-törzs fő istentiszteleti helye; azonban, Béthelben idegennek látszik, mert nem áll összeköttetésben ama prófétái iskolával, mely itt régóta virágzott. Ámós tulajdonképpen Judeabeli volt, Tekoából való, mely falu Bethlehemtől délre esik. Tették ugyan kísérletek annak kimutatására, hogy Ámós nem Tekoa szülötte, hanem Efraímista volt, vagyis, Izráel országában született; azonban, e bizonyítgatásoknak nincs biztos alapjuk és valószínűséggel sem bírnak. (Lásd Baur. Der Prophet Amos, 41. és köv. lap.)

Ámós magánviszonyairól keveset tudunk. Ama kifejezésből azonban, melyet VII. 14-ben mond magáról, azt kell gyanítanunk, hogy szerény anyagi körülmények között élt, mert igaz ugyan, hogy nókéd nyájtulajdonost, pástort jelent, még pedig 2. Kir. III. 4-ben olyan pástort, a kinek nagy kiterjedésű nyája van; de e kifejezés, «sycamor gyűjtő» azt mutatja, hogy nem kenyérkeresés végett prófétál, mert megelégszik vadfige gyümölcseivel is, miből láthatólag nem lehetett valami gazdag, mert a vadfige nehezen emészthetősége miatt csak a szegényebb néposztálynak szolgált eledellül.

Ámós csendesesen éldegélt nyája mellett, azonban, mint irataiból látszik, éles megfigyelő képessége által ismerte Izráel és a körüllevő népek körülményeit; de Izráel helyzete nem volt előtte oly fényes és megnyugtató, mint azt a kormányzók gondolák, mert igaz ugyan, hogy Jeroboám visszaállította a birodalom régi határait (2. Kir. XIV. 25—28.) és alatta jólétnek örvendett a nép, de a külső jóléttel együtt növekedett a fényűzés, erkölcstelenség, bálványimádás, a szegények elnyomása és főleg az elbizakodottság; a mire pedig nem volt semmi ok, mert az aszsirok hatalma félelmetesen megnövekedett és fenyegető mérveket öltött.

Ily körülmények között hallotta Ámós Jáhvének eme szózatát: «menj, prófétálj az én népemnek, Izráelnek.» (VII. 15.) Különös megbízás volt ez az ismeretlen pástorra nézve, mert a prófétát nem kell mai értelemben vett szónoknak képzelni, kinek szava egyesekhez irányul és a ki eleget tehet kötelességének, ha olyan hallgatóságra talál, mely hallani akarja az evangéliumot; Jáhve szava, ugyanis, a nemzethez, különösen pedig az uralkodókhoz és előjárókhoz intézett üzenet volt, a mennyiben ezek voltak felelősek Izráel jólé-

téért. Miként állhatott volna hát ezek elé az egyszerű pásttor, ha meg nincs győződve arról, hogy isten küldi őt? Jáhvé felhívására azonban nem lehetett késlekedni.

Jáhvé Sionból üvölt és Jeruzsálemből hallatja szavát.

Vajjon, ha a városban zeng a kürt, nem rémül-e meg a nép? És lesz-e gonosz a városban, és nem Jáhvé műveli-e? Bizonyára nem tesz az ur isten semmit, míg ki nem jelenti az ő titkát az ő szolgálóinak, a prófétáknak. Az oroszán üvölt, ki ne félne? Az ur Jáhvé beszél, ki ne profétálna? (I. III. 6—8.)

Ámós fellépése, e szavakból láthatólag, azon meggyőződésből folyt, hogy Jáhvé szavát hallotta mennydörögni, de kortársai nem hallották. E szóból tudta meg Ámós Jáhvé titkát, mely nem valami elvont theologiai igazság, hanem annak kijelentése, hogy miként bánik Jáhvé Izráellel és a többi népekkel. E titkot nem rejthette magába, mert ha Jáhvé beszél, ki ne profétálna? Ez isteni szótól indítva, elhagyta nyáját és a szívében csengő isteni hangtól lelkesítve, ama fényes közönség elé lép, mely Béthel királyi szentélyében tolongott, hogy hirdesse Jáhvé végzetét Izráel fiai ellen. (III. 1.)

Ámósnek sok dolgot kellett volna feltárni a nép és előjárók előtt, azonban, szava mindjárt fenyegető ítélet kifejezőjévé válik. Próféciájának összege e fájdalmas felkiáltásban található fel: «elesett s nem kelhet fel ismét Izráel szüze; elterült földjén s nincs ki felköltse őt.» (V. 2.) Ez ítélet Jáhvé műve, az ítélet oka pedig Izráel vétke, mert mint Jáhve mondja nekik: «csak titeket ismertelek a föld minden nemzetei közül, azért megbüntetlek minden gonoszságaitokért.» (III. 2.) E gondolatokat a keletiek képleges beszéde szerint egy képben fejezi ki Ámós. Ugyanis, látja Jáhvét állani egy fal felett, mérőóonnal kezében. Jáhvé tehát építő, ki a népek sorsán munkálkodik és mint jó mester, szabályosan és terv szerint épít. Majd megszólal a nagy építő, ezt mondván: Ime, bocsátok mérőónt, isteni igazság szabályát, az én népemnek, Izráelnek középebe s nem megyek át többé ő mellett; mert elpusztítottam Izsák magas helyei és Izráel szentégei pusztákká tétetnek és karddal támadok Jeroboám háza ellen. (VII. 8. 9.) Bármilyen keveset értett a próféta beszédéből a hallgatóság, az utolsó szavakat kétségkívül felfogta és a főpap, Amaziáh, ki felelős volt a szent helyen történetekért, tüstént lármát ütött és a királyhoz küldött, hogy tudósítsa őt az új összeesküvésről, ezt izenvén neki: «Összeesküdött ellened Ámós az Izráel házának közepette, nem képes a föld elviselni minden beszédeit.» A vakmerő szónokot el kellett hallgattatni, azonban, a szokás és a próféták hagyományos kiváltsága visszatartották a főpapot attól, hogy erőszakhoz nyuljon azzal szemben, ki Jáhvé nevében szól. E főrangú ember tényleg olyanforma megvetéssel tekint a judeai tolakodóra, mint a milyennel a seregek hadnagyai néztek Rámoth-Gileádnál amaz «eszelszóra», ki Elizeus üzenetét hozta Jehuhoz. (2. Kir. IX. 11.) A prófétáknak adott szabadság különben azon meggyőződésből folyt, hogy önmagukban kevés kárt okozhatnak, ha nincs hátuk megett valami hatalmas támogató. Amaziáh ezen felül azt hitte, hogy ámitóval, hamis prófétával van dolga, azért így szól Ámóshoz: «menj látnok, fuss Judea földére, ott szerezd meg kenyeredet és ott prófétálj és ne prófétálj tovább Béthelben, mert a király szentélye és a királyság székhelye az.» (VII. 12. 13-) Amaziáhnak úgy tetszett, hogy Ámós félig cselszövő, félig fanatikus, ki üzletszerűen, megélhetés végett foglalkozik a prófétálással és a ki

merész föllépésével csak hirnèvre akar szert tenni, azon reményben, hogy a királyi udvar magához veszi. De Ámós átlátta Amasiah gondolatát, azért így válaszolt: «Nem vagyok én proféta, sem proféta fia nem vagyok (t. i. nem vagyok olyan, mint a betheli proféták, kik üzletszerűen foglalkoznak a jövendöléssel), Jáhvé vett el engem a nyáj mellől és Jáhvé mondá nekem: menj, profétálj az én népem, Izráel ellen. És most halld meg hát Jáhvé szavát; te mondd: ne profétálj Izráel ellen és ne szólj Izsák háza ellen, azért így szól Jáhvé: a te feleséged a városban paráználkodik és a te fiaid és leányaid kard által esnek el és a te földed kötéllel osztatik fel, és te tisztátalan földön halsz meg és Izráel biztosan fogásra vitetik az ő földéről. (VII. 14—17.) E próféciaiban csak a város közönséges bevétele van előadva, a mint az ama barbár korban történni szokott. Ámós tehát nem használ semmi különös fenyegetést Amasiah ellen, hanem csak a nemzet elpusztításáról szóló jövendölését ismétli, azon hozzáadással, hogy Amasiah még megéri a jövendölés teljesedését. Ha elfogott is Ámós e beszéd után, de azon tény, hogy könyve, a mint most van, nagy gonddal tervezett mű, melyben a történeti esemény foglalja el a középpontot, míg előtte és utána próféciaik találhatók: azt mutatja, hogy szerencsésen megszabadult és írásba foglalta Jáhvé beszédét, melyet Izráel nem akart meghallani. És noha valószínűleg apokrifus azon középkori zsidó hagyomány, mely sirját Tekoában mutatja ki, mégis nem lehetetlen, sőt valószínű, hogy küldetésének teljesítése után, visszatért régi foglalkozásához és Tekoában halt meg.

Az a körülmény, hogy Ámós pásztor volt, Jeromostul kezdve, sok magyarázót vezetett azon helytelen gondolatra, hogy Ámós műveletlen ember volt, a mit művének nyelvezetéből is igyekeztek kimutatni, keresvén abban a faragatlanságot és csiszolatlan kifejezésmódokat. Jeromos talán Ámós ortográfiájából indult ki, mely néhány szó leírásánál eltér a rendestől és emlékeztet a köznép sajátságos dialektusára. Ilyen szavak: méciók helyett mé'ók (II. 13.), bősész helyett bósész, methá'eb helyett meth'áéb (VI. 8.), meszáréf helyett meszázéfi, sat. Különös kifejezései továbbá Ámósnak ezek: «fogak tisztasága» (IV 6.), «ki a szelet teremtette» (IV 13.), «Izsák magas helyei» (VII. 9.), «Izsák háza» (VII. 16.). Ezekből kifolyólag azt állították, hogy Ámós tanulatlan pásztor volt, ki nem készült a prófétasághoz, hanem midőn isten elhívta, felruházta egyszersmind a prófétaláshoz szükséges képesítéssel, a mi kétségtelenül igaz, ha nem azt értjük alatta, hogy a mint isten elhívta Ámost, közölte vele, beleöntötte mint egy amaz ismereteket, melyeket próféciajában feltüntet. Mert kétségtelen ugyan, hogy isten lelke nagyobb mértékben működött a prófétákban, mint másokban, de e viszonyt nem szabad azon tulságba menő állításig vinni, hogy isten olyan ismereteket közölt Ámóssal (VI. VIII. 8.), melyeket csakis a szent könyvek tanulmányozása, vagy megfigyelés útján sajátíthatott el.

Ne folyamodjunk mindjárt a természetfelettihez, mihelyest valami különösnek tetszik előttünk, mert a keleti társadalmi viszonyok között a pásztor-élet egyszerűségét egynek venni műveletlenséggel, legnagyobb hiba. A kalifák és emirek udvarában ugyanis, megszoktak jelenni a pusztában növekedett műveletlen arabok a nélkül, hogy feszéiyezve éreznék magukat és csodálatra ragadnák az udvart rögtönzött verseik kerekdedségével, beszédük választékosságával és a különbféle

tárgyakkal, melyekről tudományosan és élelműséggel szólnak. Mint az arabok, ugy a héberék közt sem volt a tudomány és ékesszólás csak a műveltek sajátja, a mennyiben a képzettség nem függ keleten a neveltetéstől és társadalmi állástól, mert a tanulandó könyvek összesége kevés, azonfelül az éles megfigyelőképesség, a hagyományok és mondák emlékezetben tartása, az eredeti reflexziók tehetségének kifejlődött volta foglalja el a munkás tanulmány helyét. A héberben éppen ugy, mint az arabban, a helyes beszéd mesterkéletlen leírása képezi a legjobb irályt, a Genesis, vagy Ilyés történetének irodalmi értéke éppen abban áll, hogy a benne foglalt történetek ugy vannak leírva, mintha mondva lennének; hasonlóképpen Ámós próféciaja, noha valószínűleg rövidebb alakban lett közzé téve, mint a milyenben elmondott, azért kitünő, mert a proféta ugy ír, a mint beszélt; megőrizte a nyomatékos és drámai előadás minden hatályát azon lírai emelkedettséggel együtt, mely a héber magasabb ékesszólásnak különös hájt kölcsönöz. Ámósnál a nyelvezet, a képek és tények csoportosítása egyiránt csodálatra méltó; a kifejezések egyszerűsége, melyek csak egy-két helyen (IV 3. IX. 1.) tétetik homályossá a leírók hibája által, nem a műveletlenség jele, hanem a tökéletes jártasságot árulja el azon nyelvben, mely alkalmatlan ugyan az elvont fogalmak kifejezésére, de felülmulhatatlan a szenvedélyes beszédészólás formáiban. Az egyszerűség tehát csak emeli Ámós próféciajána értékét, mert nem szabad felednünk, hogy a sémi nyelvekben a csiszolt irály mindig elveszti szépségét, mert a régi drámai és lírai elemek helyett mesterséges fogalmakat és affektált homályos kifejezéseket alkalmaz. Ezékielnek például sokkal több olvasottsága van, mint Ámósnak, de azért irályja éppen ugy alatta áll a tekoabeli pásztorénak, mint az ujjb-kori arabok szónoki prózája messze elmarad a régi legendák egyszerű fenségétől.

Ámós könyvének értékét nemcsak a világosság, hanem ama széles látkör képezi, mely olyan történeti megfigyelésekre van alapítva, melyek igen jellemzők voltak a szerző korában és állapotához képest.

(Folyt. következik.)

Tereh Gyula,
széki ref. segédlelkész.

Különfélek.

== E rovatunkban is örömmel és kész szívvél hívjuk fel olvasóink figyelmét és érdeklődését ama fontos kezdeményezésre, melyet mai számunk más helyén közlünk «Gondnoki értekezés» cím alatt. Nincs senki közöttünk, a ki tisztelettel és hálával ne gondolna a gondnokok önzetlen és buzgó munkálkodására, melyet teljesítenek az anyaszentegyház magas érdekében. A lekipásztorok, elkezdve az espereseken, eléggé paragrafusok közé vannak szorítva, egészen a vagyoni és erkölcsi felelősség határáig, sőt a fegyelmi eljárásig. E tekintetben nem is lehet panasz, paptársaink megteszik a lehető; de be kell vallanunk, hogy tevékenységük, munkásságuk csak akkor lesz igazán üdvös, áldásos, na a gondnokok hathatós támogatására, segítségére biztosan számíthatnak és ha a gondnok urak buzgósága kész segédkezet nyújtani és versenyezve szolgálnak a szent célnak. Ha volt valaha erre szükség: most elérkezett. Az ultramontanizmus még soha sem volt Magyarországon oly kihívó és szertelen, mint napjainkban. Nekik minden fegyver jó; és hatalmaskodásuk oly messze megy, hogy még a törvényhozás elébe is mernek akadályokat gördíteni, nem is említve, hogy

a meghozott törvényt lábbal tapodják. Nekünk minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy ez áramlattal szemben diadalmasan megállhassunk és méltók legyünk öseinkhez, kik a szabadságért és felvilágosodásért életüket is odaadták. Ebből a szempontból melegen üdvözljük az értekezletet, mert meg vagyunk győződve, hogy eredményei kimaradni nem fognak, és ha «Viribus unitis» munkálkodunk, «rajtunk a pokolnak kapui sem vehetnek diadalmat!»

== **«Klasszikus Szellem»** a címe annak a csinosan kiállított füzetnek, mely hozzánk is beküldetett s mely azt a beszédet tartalmazza, melylyel a múlt évben megválasztott tanár, Lázár István, székét elfoglalta n.-enyedi Bethlenkollégiumunkban. Csak futólag olvashattuk el; de a mint bele pillantottunk, letenni nem tudtuk. Egy költői lelkületű ember megszólalása, ki a szeretet lelkesültségével, sőt szenvedélyével csüng tárgyán, és azt oly szép, korrekt nyelven, és oly meggyőzőleg interpretálja, hogy az egész áttekintéséből levont igazságainak teljesen megnyerni képes. Gratulálunk Bethlenkollégiumunknak és melegen üdvözljük a derék ifju tanárt, kinek ez első műve biztosítja, hogy sok szépet és sok tartalmas dolgot várhatunk képzettségétől és valóban humánus lelkületétől. Szerencsésnek vallhatja magát az az ifjuság, mely ilyen tanártól tanulhat.

== **Papválasztás.** Seps-i egyházmegyénkben a liznyói, és n.-enyedi egyházmegyénkben a harasztosi egyházakban ürességben levő lelkészi állomások töltettek be közelebb. Amoda megválasztott Antal Lajos, s.-sz.-györgyi segédpap, emide Nagy István, n.-váradai segédpap, mindketten nagy szavazattöbbséggel, a hívek általános megnyugvására. Gratulálunk mindkét egyházunknak, holott alaposan készült, humánus és szép tehetségű lelkipásztort nyertek.

== **Hát, csak költőzködjünk!** A sz.-nagyfalusi papi állomás betöltésére huszonegyen folyamodtak; tizenkét lelkipásztor és kilenc segéd-pap. A kijelölő bizottság ápril 3-ra van összehívva. A sok közül egy bizonyosan meg lesz választva. Hogy a segéd-papok futnak, az természetes, és ha véletlenül valamelyikre esnék a választás, a rendes papok közül tizenkettő kezd ismét előlről a népvándorlást. Nem tartjuk egészséges állapotnak. Sőt, rossznak tartjuk.

== **Vadas Gyula, csermői ev. ref. lelkész-tanító** megünnevelte márc. 15-ét egyházában. Ezzel jó hazafinak bizonyította magát. Ugyde, irt egy «Fohászt», még pedig versekben és ezel gyenge papnak és roz pótának mutatta be magát. Mint papnak tudnia kellene, hogy az imádkozás a legközvetlenebb nyilatkozata az emberi kedélynek, a valóságos szívnek, az istennel való beszélésnek és hogy ez absolute nem tűri a kötött formát. Képzelve el valaki azt a képzelenségét, hogy a megváltó a «Miatyánkot» versben mondja el tanítványainak! És ha valaki mégis ilyen attentatumot követ el, nó hát, akkor kövesse el ugy, hogy szárnyai csattogjanak és hitével feltárja a menyországnak kapuit. Ez a fohász sem ez, sem ama tekintetben nem elégítheti azokat az igényeket,

melyeket az ilyen magasztos dolgokhoz kötünk. Azonban, bárminő gyenge dolog legyen is, belőle minden pap megtanulhatja, hogy ne imádkozzék, és ne prédikáljon versben, mert ez abszurdum.

== **A máramaros szigeti ev. ref. egyházközség** 1859-ben tűzvész által elhamvasztott temploma felépítésének megkezdett munkáját, az 1872-ben még kérelhetetlenebbül pusztított lángok által okozott inségre való tekintetből, kénytelen volt félbeszakítani. Az építés befejezéséhez a várt kedvezőbb időt most már eljötnék találva, az építési költség fedeztetése végett, ezen sokat sujtott egyházközségünk adományok gyűjtésére kérelmet intézett hit- és vérrokonainkhoz. Felhívjuk egyházkerületünk buzgó, áldozatkész tagjait a szent cél támogatására.

== **Kölcsey Ferenc, a lángszavu szónok** s magasan kiemelkedő remekíró dicső emlékének, a nemzet kegyelete és hálája kifejezésére szobor emelése végett alakult bizottság adakozások gyűjtése végett felhívást intézett hazánk minden nemesen érző fiához, melyben támogatásra kérte fel, hogy a nemzeti irodalom megalapítói leglelkesebb vezér-férfia születésének száz éves évfordulója alkalmával, látható emlék is hirdesse az ő nagyságát. Örömmel emlékszünk meg a felhívó szóatról, hogy a nemzeti költészet s hazaszeretetet apostola emlékének méltó megünneplésére, a kegyelet adójának leróására az alkalom megnyitával anyaszentegyházunk tagjainak is alkalmat nyujthassunk.

== **Héjjasfalvi paptársunkat,** Adorján Lászlót, szavakban ki nem fejezhető csapás érte. Felesége, született Csiszér Gizella, életének 32-ik, boldog házasságuk 12-ik évében, folyó hó 18-án meghalt. Ha van, a miként hogy van «fekete tenger», az csak azokból a könnyekből származhatik, a melyeket egy ily drága halott, ifju nő és édesanya felett hullat a térj és őz kiskoru árva. Oh, szegények! Istenem, istenem! Ezek számára van-e balzsam Gileádban?

== **A geryeszegi ev. ref. egyház aranykönyvéből.** Geryeszegi ref. iskolaszékünk, a marostordamegyei általános tanítótestület görgényi fiókkörének folyó évi tavaszi körigylése alkalmával márc. 20—22-én Klink Ferencné, sáromberki vasuti állomásfőnökné védnöksége alatt iskolai és háziipari-kiállítást rendezett 10 kros belépődij mellett, mely alkalommal felülfizetni sziveskedtek: Péter Antal (Lőrincréve) 40 kr. Csekme János (Galgó 40) kr. Heleány Béla (Marosvásárhely) 1 frt 10 kr. Molnár Lajos (Harasztkerék) 60 kr. Lénárt József (Magyaró) 3 frt, Vajda Miklós (Beresztelke) 10 kr. Deák Lajos (Marosvásárhely) 1 frt. Szombati János 40 kr. Szombati Ferenc 40 kr. Gálffi Sándorné 90 kr. Tavasz József (Péterlaka) 30 kr. Csekme Ferencné 30 kr. Dr. Papp Gyula 20 kr. Vajna Ilonka (Nagy-Enyed) 40 kr. Miriszlai József (Marosjára) 80 kr. Székely István 5 kr. és Tatar Ferenc 5 kr. Fogadják a szives felülfizetők az iskolaszék hálás köszönetét! Csekme Ferenc, isk.-széki elnök.

HIVATALOS RÉSZ

456—1891.

FELHIVÁS

mindenik egyházmegye espereséhez s italmérsi jog kárpótlással bíró egyházközségeinkhez.

Italmérsi jog élvezetébe volt egyházközségeink részére állami megváltás folytán kiutalt kárpótlásoknak központi kezelés alá felküldését elrendelő 1006—889. sz. határozatunk pontos végrehajtására esperes fiait figyelmeztetve, egyidejűleg felhívjuk, hogy az ily kötvények és kiegészítési készpénzek felküldése előtt szerezzenek meggyőződést az iránt, hogy az egyházközségek megbizottai kivették-e az illető kir. adóhivataltól a kötményezett kötvények kamatfizetési ivét és a mult évre lejárt kamatoikat? És ha nem vették volna ki, azok fel-

vétele s a fizetési ivnek az egyházközség két kulcsu ládjába való elhelyezése végett az intézkedéseket sürgösen tegyék meg s a kötvényeket s kiegészítési készpénzeket csak is a kamatfizetési iv kivétele után küldjék fel Igazgató-Tanácsunkhoz.

Az italmérsi jog kárpótlásának bejelentésével Igazgató-Tanácsunk által felhatalmazott központi megbizott részére megállapított és kiadott tiszteletdíj és kamatai az illető egyházközségek által a részükre megállapított kárpótlás összegének arányában megtérítendő lévén, Ig.-Tanácsunk a következőleg állapította meg az egyes egyházközségek által hordozandó részleteket:

Bácsi bácsii kárpótlás után 5256, petrényi után 153.

Algyógy algyógyi és felfalui kárpótlás után 4.23, feredőgyógyi 0.54, nagy-almási 0.81, bencenci 1.71. Nagy-Rápoly, papi kárpótlás után, 2.88, tanítói 2.07, kis-rápolyi 3.78, aranyi 2.34. Borbátviz, borbátvizi kárpótlás után 28.26, uriki 22.72, hoburai 10.15. Hosdái kárpótlás után, 20.16. Kristyori után 3.96. Dévai után 10.08. Kitid, kitidi kárpótlás után 6.30, sztrigy-szt.-györgyi 1.80. Haró, harói 3.14, csertési 0.19, ké-mendi 0.25. Losádi kárpótlás után 53.97. Sárd, papi után 6.30, tanítói után 9.45. B.-Bocsárdi kárpótlás után 11.80. Magyar-Nagy-Csáni 0.36, felvinci 39.26, gerend-kereszturi 3.15, egerbegyi 7.20, kercedi 14.49. Nagylak, n.-laki kárpótlás után 0.91, káptalani 0.55. Szentkirályi kárpótlás után 0.66, aranyos-polyáni 46.35, szász-ujfalui 1.80, Kolozsvár, kötelendi 24.57, m.-nádasi 1.07, zsoboki 6.53, Bánffy-Hunyad, papi 3.60, damósi 5.22, alsó-járai 6.13, fejrődi 15.30, kajántói 10.33, nagy-almási 6.34, bábonyi 1.26, inaktelki 1.01, kis-petrii 0.25, ketesdi 1.50, sztánai 1.77, magyarókereki 1.26, kendi-lónai 1.17, diósi 0.09, borsai 2.78, gyulai 0.25, koltói 3.20, domokosi 20.81, választói 8.57, kidei 0.84, bádoki 3.83, szarvas-kendi 1.87, deés-aknai 2.38, berkeszi 6.75, magyar-n.-zsombori 0.29, hagymás-láposi 4.65, kis-eskülli 0.36, nagy-eskülli 0.36, alsó-tőöki 0.92. Páncélcseh, páncélcsehi kárpótlás után 0.90, m.-derzsei 0.66, ördög-kereszturi 0.60, kecsedi 1.12, hosszufalui 1.20, szász-zsombori 1.59, noszolyi 1.35, nagy-devecseri 3.77, bálványos-váraljai 2.38, retgei 24.30, vizszilvási 9.00, kékesi 4.77, feketelaki 3.33, meleg-földvári 1.53, szépkenyerü-szent-mártoni 1.73, vicei 1.22, csicsó-mihályfalvi 1.33, gyekei 0.80, veresegyházi 1.78, pulyoni 0.87, szavai 1.13, omburi 1.55, magyar-borzási 0.68, szent-egyedi 0.45, mocsai 7.50, vajda-kamarási 9.80, szász-cegői 4.23, fűzkuti 0.80, nagy-sajói 9.19, sófalvai 2.73, szász-máthéi 3.73, orosz-fajai 0.69, dedrád-széplaki 0.63, póka-kereszturi 1.38, holtmarosi 5.27, kis-ilyei 0.46, magyarói 9.90, disznajói 19.22, felfalui 5.82, vajdaszentiványi 4.28, maros-járai 0.06, erdőcsinádi 2.39, magyar-péterlaki 1.36, erdő-szengyel 2.30, balai 1.38, nagy-erzsei 2.53, nagy-kendi 0.20, ádámosi 0.39, nagy-teremii 1.03, szász-dányáni 1.35, m.-sülyei 1.62, királyfalvi 5.17, kutyfalvi 3.39, héderfői 7.22, mikesfalvi 2.19, szászcsávási 3.20, bonyhai 5.75, magy.-déli 20.25, maros-bogáthi 6.45, magyar-lapádi 1.51, kis-enyedi 26.64, mikeszászi 1.03, asszonynépei 2.25, balászfalvi 13.50, bürkösi 1.75, harii 0.44, o.-ivánfalvi 3.81, sz.-kövesdi 0.76, héjjasfalvi 10.19, bethfalvi 1.44, etédi 2.55, nagy-galambfalvi 7.25, nagy-borosnyói 42.25.

A bejelentési költség-részlet mindenek előtt a felterjesztendő kárpótlási tőke kiegészítési készpénzekből fedeztetik; mindazon egyházközség pedig, a mely részére ily kiegészítési készpénz, vagy éppen nem, vagy csak csekélyebb összegben utaltatott ki és küldetett fel, mint a menynyivel tartozik járulni a bejelentési költségekhez, köteles az italmérségi jog kárpótlási kötvényekkel egyidejűleg ezen bejelentési díjat egészen, avagy a kiegészítési készpénznek a bejelentési költség kipótlására szükséges összeget az 1890. évre lejárt kamatokból esetleg saját pénztárából fedezve, esperesi uton, az italmérségi kárpótlási kötvénnyel egyszerre felküldeni. A mely egyházközség a kitüntetett bejelentési költség-részlete: f. év dec. 15-ig be nem fizeti, az köteles 1891. évi január hó 1-től folyó 6% kamataival együtt küldeni be.

Felhívjuk nt. Esperes fiait, hogy ezen határozatot vegyék foganatba.

Több felől hivatalosan kérdés intézve az iránt, hogy az italmérségi jog kárpótlási kötvény tulajdonos egyházközségek a kárpótlási kötvény beváltási értékét felhasználhatják-e adósságuk kifizetésére, földek vásárlására, vagy építkezési költségük fedezésére: ahhoz alkalmazkodás végett, értesítjük nt. esperes fiait, hogy az egyházközségek italmérségi jog kárpótlásai költmenezett kötvénybe adatnak ki, melyek nem képezik tárgyát sem a börze, sem a közforgalomnak s azok vagy éppen nem, vagy csak nagy veszteséggel üzereknek adhatók el; miért is az, ily kötvények eladásának engedélyezésére egy-

házközségeink nem számíthatnak s ezen okból utasítjuk, hogy semmi oly pénzműveletbe, vagy üzletbe ne bocsátkozzanak, melynek keresztülvitele az ily kötvények értékesítéséhez van kötve.

A költmenezett kötvények, magán uton nyert értesülés szerint, egyidőre a pénzügyminiszter ur ő nmlga által nem fognak szelvényes kötvényekkel kicseréltetni s az egyházközségek által e célból beadandó kérvényeket Ig.-Tanácsunk nem is fogja felterjesztetni, azonban, figyelemmel leendő arra, hogy a mint kedvező alkalom nyílik, a költmenezett kötvényeknek szelvényes kötvényekkel való konvertálására, annak keresztülvitelére szükséges lépéseket megtegye.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvárt, 1891. évi február 11-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

242—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Kolozsvári lakos, Biró Tamás, ev. ref. vallásu, ugyan-csak kolozsvári ev. ref. vallásu nejét, Sófalvi Lujzát, ki ötlet ezelőtt öt évvel hűtlenül elhagyta és azóta hollétéről semmit sem tud: ezennel hirdetményesen idézteti, mátol számítandó hat hónap alatt, a kolozsvári ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéke előtt való megjelenésre; mert akár megjelenik, akár nem, ellene válóperét megkezdi és lejárta.

Kolozsvárt, március 20. 1891.

Szász Gerő,
ev. ref. esperes.

773—1891.

MEGHIVÓ.

A sz.-szolnoki ev. ref. egyházmegye tanácsának mélt. tek. és tiszteletes tagjait, valamint a házassági törvényszék illetékes tagjait van szerencsém értesíteni, hogy f. év április 3-án d. e. 9 órakor kezdődőleg, egyházmegyei tanácsot és ugyanaz nap d. e. 11 órakor kezdődőleg Sz.-Somlyón, hivatalos irodámban házassági törvényszéki ülést fogok tartani. Felkérem e két testület minden illetékes tagját, hogy a kijelölt helyen és időben megjelenni és az ügyek elintézésében részt venni sziveskedjenek.

Sz.-Somlyó, 1891. márc. 21-én.

Nagy László,
ev. ref. esperes.

222—1891

KÖRLEVÉL

A deési ref. egyházmegye m. t. t. Tanács tagjait hivatalos tisztelettel hívom meg f. évi április 11-ére a szokott helyre, Deésre d. u. 2 órára, gyűlésre, és a 12-ik áprilisére ugyanott tartandó egyh.-m. gyűlésre az előkészítő munkálatok megtételére.

Ugyanakkorra meghívom t. lelkész-társaimat és általuk az egyh.-m. gyűlés világi t. tagjait is és a tanítók részéről képviselő aait.

Ohajtanám, ha az egyh.-megyei házassági törvényszék tagjait már 12-ik április délelőtt 8 órakor összegyűlve üdvözölhetném, hogy a templomozás idejéig a házassági ügyeket ellátva, együtt mehessünk a templomba, a hol t. Tövissi Pál ur fog prédikálni és a honnan kijöve, folytatjuk az ülést, melynek tárgyai lesznek: Esperesi előterjesztés, országos alap számadás, özvegyi pénztár-számadás (1890.) féülvizsgálása, folyamodványok felajánlása, özvegyek-árvaik illetőségének megállapítása; özvegy-árva jogosultak március végéig küldjék el életbenlétük és tisztességes özvegyességben-létükről a lelkészi bizonyítványt; az özvegy-árva egylet pár pótszabályának megállapítása, s több apróbb tárgy.

Végül, kérem a köztörvényszék t. biráit, valamint hogy lesz közügyigazgató, számvevő, aljegyző, két h. t. székbiró választás.

Doboka, 1891. márc. 16.

Nagy Lajos,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Mai számunkhoz 1/2 év melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvárt.